

Frivillighedsundersøgelsen 2020

En repræsentativ befolkningsundersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde

Helle Hygum Espersen, Torben Fridberg, Asger Graa Andreasen
og Niels Westermann Brændgaard

*Frivillighedsundersøgelsen 2020 – En repræsentativ
befolkningsundersøgelse af udviklingen i danskernes frivillige arbejde*

© VIVE og forfatterne, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-925-3

Forsidefoto: Ricky John Molloy/VIVE

Projekt: 301709

Finansiering: Social- og Ældreministeriet

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Det frivillige arbejde er en væsentlig del af den nordiske demokratiske velfærdsfærdsmodel og danskernes grundlovssikrede mulighed for at dyrke og varetage interesser, hvad enten der er tale om idræt, kultur, social- og sundhedsområdet, religion, politik eller andet. Igennem de seneste mange år har der været en stor interesse for både at forstå og følge udviklingen i danskernes frivillige engagement.

I denne rapport har vi gennemført en repræsentativ befolkningsundersøgelse af danskernes frivillige arbejde i 2020. For at gøre opgørelsen sammenlignelig med opgørelsen i 2004, 2012 og 2017 klassificerer vi frivilligt arbejde inden for de områder, som er indeholdt i den såkaldte ICNPO-klassifikation: International Classification of Nonprofit Organizations fra Johns Hopkins University Comparative Nonprofit Sector Project. Derved kan vi afdække udviklingen i det frivillige arbejde over tid.

VIVE har udarbejdet spørgeskemaet i dialog med en faglig følgegruppe, som fremgår af Bilag 1. Vi takker for det store arbejde, der for forskernes vedkommende bestod af flere møder med input og overvejelser om, hvilke spørgsmål der skulle forblive, som de var i 2004, 2012 og 2017, og hvilke der skulle fornyes. I kraft af muligheden for at samle nogle af landets erfarne forskere og interessenter på området har vi udarbejdet et spørgeskema, der er afgørende for vores forståelse af det frivillige arbejdes udvikling, også under en global pandemi.

Vi takker for godt samarbejde med Danmarks Statistik, der har stået for at indsamle data via både e-Boks og telefon, og med Social- og Ældreministeriet, der har finansieret undersøgelsen. Vi takker også de mange respondenter, der har brugt deres tid på at besvare vores spørgeskema.

Rapporten er blevet læst og kommenteret af to anonyme referees – en praktiker og en forsker med kendskab til området, der takkes for konstruktive kommentarer, som har bidraget substantielt. Undertegnede har stået for den interne kvalitetssikring.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker emeritus Torben Fridberg, analytiker Asger Graa Andreasen, analytiker Niels Westermann Brændgaard og chefanalytiker Helle Hygum Espersen, der har været undersøgelsens projektleder.

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Arbejde og Ældre
2021

Indhold

Forord	3
Indhold	4
Sammenfatning	6
1 Indledning	12
1.1 Interesse for det frivillige arbejde	12
1.2 Frivilligt arbejde på mange områder	13
1.3 Det frivillige engagement	14
1.4 Covid-19 og undersøgelsens gennemførelse i 2020	15
2 Metode og data	17
2.1 Metode og data	17
2.2 Repræsentativitet	18
2.3 Fremgangsmåde og definitioner	20
2.4 Frivilligt arbejde inddelt i områder	21
3 Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2020	24
3.1 Omfang af frivilligt arbejde	25
3.2 Frivilligt arbejde på forskellige områder	27
3.3 Tid anvendt på frivilligt arbejde	30
3.4 Regi for det frivillige arbejde	31
3.5 Holdninger til frivilligt arbejde	34
3.6 Rammer og betingelser for det frivillige arbejde	36
3.7 Kurser og andet med sigte på at kvalificere det frivillige arbejde	39
4 Hvem er de frivillige	41
4.1 De frivillige	41
4.2 De ikke-frivillige	47
5 Anledninger og begrundelser for frivilligt arbejde	51
5.1 Anledninger til frivilligt arbejde	51
5.2 Begrundelser for frivilligt arbejde	53
5.3 Opfattelse af fordele ved at være frivillig	55
6 Uformel hjælp og omsorg	58
6.1 Befolkningen	58
6.2 Førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere	61
7 Frivilligt arbejde blandt borgere på førtidspension og kontanthjælp 2017-2020	63
7.1 Udviklingen i det frivillige arbejde 2017 til 2020	64
7.2 Karakteristik af frivillige og ikke-frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister	69

7.3	Motivation for at arbejde frivilligt	70
7.4	Årsager til ikke at være frivillig	73
8	Frivilligt arbejde under covid-19-pandemien	75
8.1	Omfang af frivilligt arbejde i løbet af covid-19-pandemien	75
8.2	Det frivillige arbejde under covid-19-pandemien på forskellige områder	77
8.3	Hvem udfører frivilligt arbejde under covid-19-pandemien?.....	78
9	Pengegaver	81
9.1	Donationer	81
9.2	Donationsbeløb.....	82
9.3	Demografiske forskelle	84
	Litteratur.....	86
Bilag 1	Følgegruppens medlemmer	89

Sammenfatning

Social- og Ældreministeriet har bedt VIVE og Danmarks Statistik (fremover DST) om i samarbejde at gennemføre en repræsentativ befolkningsundersøgelse af danskernes deltagelse i frivilligt arbejde i 2020, herunder frivilligt arbejde blandt borgere, der modtager førtidspension og kontanthjælp. Hovedformålet med undersøgelsen er at belyse udviklingen i den danske befolknings frivillige arbejde i perioden 2004 til 2020 og at have et særligt fokus på kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister. For at gøre opgørelsen sammenlignelig med opgørelserne i 2004, 2012 og 2017 klassificerer vi frivilligt arbejde inden for de områder, som er indeholdt i den såkaldte ICNPO-klassifikation: International Classification of Nonprofit Organizations fra Johns Hopkins University Comparative Nonprofit Sector Project. Derved kan vi afdekke udviklingen i det frivillige arbejde over tid.

VIVE har designet spørgeskemaet, og DST har gennemført dataindsamlingen i perioden 7. oktober til 30. november 2020. Denne rapport er VIVEs analyse af data.

Metode og data

Frivillighedsundersøgelsen 2020 er gennemført af DST som en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse med opfølgning pr. telefon. 15.052 personer blev kontaktet, og 7.191 personer besvarede skemaet. Undersøgelsen er baseret på en stikprøve, der afspejler den fulde population på tværs af fx køn, alder, geografi og socioøkonomiske karakteristika.

Tabel 1 Respondenter og besvarelse i frivillighedsundersøgelsen 2020

	Strata			Alle
	Førtids- pensionister	Kontanthjælps- modtagere	Øvrige befolkning	
(Netto) stikprøve	1.012	1.303	12.737	15.052
Antal helt gennemførte besvarelser	354	414	6.423	7.191
- heraf pr. telefon	110	107	1.109	1.326
Svarprocent	34,9	31,8	50,1	47,7

Kilde: Oplysninger fra DST Survey. Metodedokument.

Det er kun fuldt gennemførte interview, der indgår i resultaterne og tælles med i svarprocenten for undersøgelsen. Svarprocenten er samlet beregnet til 47,7 pct. For grupperne af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere er svarprocenten henholdsvis 34,9 pct. og 31,8 pct. (se Tabel 1).

Idet vi har spurgt ind til respondenternes frivillige arbejde "inden for det seneste år", beder vi respondenterne tænke på deres frivillige arbejde både 1) *før* covid-19-pandemien (oktober-november 2019 til marts 2020) og 2) *under* covid-19-pandemien (marts 2020 til oktober-november 2020). Det betyder, at undersøgelsen dækker respondenternes erfaringer med frivilligt arbejde både før og under covid-19-pandemien.

Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2020

Samlet set er der tale om en mindre nedgang fra 43 pct. i 2012 til 40 pct. i 2020 af den samlede andel af befolkningen, der har deltaget i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Nedgangen i den samlede andel skyldes, at det i 2020 er færre, der har deltaget i tidsafgrænsede frivillige

aktiviteter. Covid-19-pandemien i 2020 har medført aflysninger af mange festivaller, indsamlingsaktiviteter og andre tidsafgrænsede arrangementer, som normalt er afhængige af at kunne mobilisere mange frivillige for at kunne gennemføres. Til gengæld har der været en lille vækst i andelen, der har deltaget i frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder, og der synes også at være en større andel i 2020 end tidligere, som deltager i virtuelt frivilligt arbejde.

Andelene af frivillige på de forskellige områder er på næsten fuldstændig samme niveau i 2004, 2012 og 2020. Der er således tale om en meget stor stabilitet i andelene af den voksne befolkning, der lægger en frivillig indsats på hvert af disse områder. Den mest markante ændring synes at være, at det er blevet en lidt større andel af befolkningen, der er engageret i frivilligt arbejde på det sociale område i 2020 (5 pct.), end det var i 2004 og 2012 (3 pct.). Det kan skyldes mobiliseringen af mange frivillige på det sociale område i forbindelse med covid-19-pandemien.

Der er i 2020 en lille nedgang i antallet af opgaver, som de frivillige deltager i, sammenlignet med 2004 og 2012. Det kan skyldes covid-19-pandemien. Der er også en nedgang i antallet af timer brugt på frivilligt arbejde, og det er en tendens, vi har set igennem en årrække. I 2004 havde de frivillige i gennemsnit anvendt 17 timer inden for den seneste måned på frivilligt arbejde; i 2012 var tidsforbruget 16 timer i gennemsnit, og i 2020 15,5 timer i gennemsnit.

Der er færre frivillige i offentlige organisationer i 2020 end i 2017, og der er flere frivillige, som angiver, at de har været frivillige i uformel sammenhæng end i 2017. Det er muligt, at covid-19-pandemien har været medvirkende årsag til begge disse forandringer. Der er også en lille stigning i antallet af frivillige, der ikke er medlemmer af en forening. Men samtidig er der ikke blevet færre medlemsfrivillige. Andre undersøgelser viser, at covid-19-pandemien har afstedkommet en vækst i den "uformelle frivillighed", dvs. frivillighed, der ikke gennemføres inden for en organiseret sammenhæng.

I 2020 er det 28 pct. af befolkningen, der er enige i, at frivilligt arbejde lige så godt kan foregå inden for det offentlige rammer som i frivillige foreninger og organisationer. Lidt flere (35 pct.) er helt eller delvist uenige. Denne fordeling er næsten den samme som i 2012-undersøgelsen. 28 pct. er enige i, at frivilligt arbejde anvendes, for at det offentlige (kommunerne) kan spare penge, men 40 pct. er uenige i dette udsagn. Der er i 2020 lidt flere end i 2012, der er enige i, at kommunerne bruger frivilligt arbejde for at spare penge.

Der er blevet lidt større andele af de frivillige, der oplever formaliserede krav til deres frivillige indsats, end der var i 2012. 15 pct. af de frivillige oplyser, at de har skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, de arbejder med. 17 pct. af de frivillige har svaret, at en introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt med de arbejdsopgaver, som de varetager. 32 pct. af de frivillige oplyser, at der er ansatte, som leder det frivillige arbejde, som de udfører, og 35 pct. af de frivillige oplyser, at de frivillige indsatser, de deltager i, bliver evalueret eller vurderet på anden vis. Samlet er der for de tre første forhold tale om, at andelene er blevet større. Ændringerne er ikke store, men statistisk signifikante.

Hvem er de frivillige?

Det er lidt flere mænd end kvinder, der arbejder frivilligt, dog undtaget den yngste aldersgruppe (16-25-årige). Forskellene mellem de to køns deltagelse er dog blevet mindre siden 2004.

Der er flest frivillige blandt de travle 36-45-årige, men over tid er de ældste dele af befolkningen blevet mere aktive i frivilligt arbejde. De frivillige børneforældre bruger dog noget mindre tid (antal

timer) end andre frivillige på det frivillige arbejde. De frivillige i befolkningsgruppen, der ikke er i arbejde, bruger i gennemsnit mere tid på det frivillige arbejde i forhold til gruppen af beskæftigede.

Der er fortsat store forskelle i det frivillige arbejde i forhold til uddannelsesniveau, således at jo længere uddannelse, jo større andele finder man, der arbejder frivilligt. Til gengæld bruger de frivillige uden erhvervsuddannelse flere timer på frivilligt arbejde end øvrige befolkningsgrupper.

I 2020 er andelen af frivillige mindst i Region Hovedstaden og størst i Region Nordjylland, men forskellene er ikke store mellem regionerne. Andelen af frivillige var i 2004 størst i landdistrikter og bymæssige bebyggelser og mindst i hovedstaden. I 2012 fandt man imidlertid den største andel af frivillige i hovedstaden med forstæder og de mindste andele i de mindre provinsbyer og i bymæssige bebyggelser. Disse forskelle afspejler formodentlig, at kodningen for urbaniseringsgrad ikke har været helt sammenlignelig.

Der er for den samlede befolkning en stærk sammenhæng mellem deltagelse i frivilligt arbejde og social tillid. Der er også en sammenhæng mellem respondenternes oplysninger om deres eget helbred og deltagelse i frivilligt arbejde. For den samlede befolkning er der i gruppen med dårligt eller meget dårligt helbred henholdsvis 21 pct. og 20 pct., der har været frivillige det seneste år. For den samlede befolkning er der i gruppen med godt eller meget godt helbred næsten dobbelt så stor en andel, nemlig henholdsvis 38 pct. og 39 pct.

28 pct. af den voksne ikke-frivillige befolkning har tidligere udført frivilligt arbejde, og 33 pct. har aldrig været frivillige. Det er stabilt i sammenligning med 2012 og 2004. De største andele, der aldrig har arbejdet frivilligt, findes i de ældste og de yngste aldersgrupper. 44 pct. af de ikke-frivillige ville gerne være frivillige, hvis de blev spurgt. Det svarer også til andelen i 2004 og 2012.

Ligesom de tidligere undersøgelser viser denne undersøgelse, at der i befolkningen meget bredt er villighed til at yde en frivillig indsats, hvis man oplever, at der er brug for det. Samlet er det ca. to tredjedele af befolkningen, der enten deltager eller tidligere har deltaget i frivilligt arbejde. Af de 33 pct. af den voksne befolkning, der aldrig har deltaget i frivilligt arbejde, giver de 11 pct. udtryk for, at de gerne ville deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. Det er således kun ca. 22 pct. af den voksne befolkning, der aldrig har udført frivilligt arbejde og heller ikke kunne tænke sig at gøre det.

Anledninger og begrundelser for frivilligt arbejde

De tidligere undersøgelser viste, at den oftest angivne anledning til at blive frivillig var, at den frivillige er blevet opfordret eller valgt til det. Godt halvdelen af alle frivillige angiver dette som en aktuel anledning. I 2004 angav 58 pct. af alle frivillige denne anledning, i 2012 var det 52 pct. og i 2020 51 pct. Det er altså fortsat sådan, at mange frivillige bliver rekrutteret eller kommer i gang i kraft af, at de får opfordringer, selvom der siden 2004 har været et mindre fald i hyppigheden af denne anledning. Den anledning, der mest hyppigt bliver angivet i 2020, er "udsprang af egen interesse", som 54 pct. af de frivillige angiver som anledning. I 2012 var det 46 pct., hvilket i 2012 var den næstmest hyppigt nævnte. Den tredje oftest angivne anledning er, at "det var nødvendigt, nogen måtte gøre det". Den fjerde oftest angivne anledning er, at det frivillige engagement "udsprang af børns aktiviteter".

Vi spørger også om årsager til at arbejde frivilligt. De to begrundelser, som rangerer højest blandt de frivillige, er ligesom i 2012, at man kan gøre noget konkret på et område, som interesserer den enkelte, og at man som frivillig deltager i et fællesskab, man kan lide. Dernæst følger, at man kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet, og at man som frivillig bliver

gladere for sig selv. På femte- og sjettepladsen følger, at man som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring, og at man som frivillig kan lære noget om det, man arbejder med. Disse to begrundelser, der ligger tæt på hinanden med hensyn til gennemsnitlig score for betydning, har byttet plads fra 2012 til 2020 i rangordenen af begrundelser. Det er den eneste ændring, der er sket i 2020 i forhold til 2012-undersøgelsen. Der er således en betydelig stabilitet i de frivilliges rangorden af begrundelsernes betydning for at udføre frivilligt arbejde.

Et stort flertal af de frivillige mener, at frivilligt arbejde i det mindste i nogen grad både giver en fordel i forhold til jobsøgning, og at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt. Der er især mange blandt de unge, der mener, at det er en fordel i forhold til jobsøgning, og det er især de ældre, der mener, at det kan være en fordel i relation til helbredet.

Uformel hjælp og omsorg

Uformel hjælp og omsorg er at hjælpe andre, som man ikke bor sammen med, med fx indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder eller lignende.

I 2020 har 62 pct. af befolkningen mod 52 og 53 pct. i henholdsvis 2012 og 2004 ydet uformel hjælp til nogen uden for husstanden. Den praktiske hjælp går i vid udstrækning til forældre/svigerforældre og til børn/svigerbørn eller børnebørn, men lige så mange yder hjælp til naboer og venner. I 2020 er det 30 pct. af befolkningen, der ofte giver praktisk hjælp til naboer og venner.

Denne vækst kan hænge sammen med covid-19-pandemien i 2020, hvor mange i perioder har været begrænset i mulighederne for fx selv at købe ind på grund af smittefare for risikogrupper, eventuelle karantæneperioder eller andet.

Samtidig med at flere yder praktiske hjælpetjenester til nogen, de ikke bor sammen med, så er tiden, der bliver brugt på disse hjælpetjenester, blevet mindre i gennemsnit. Der er en lidt større andel kvinder end mænd, der yder uformel hjælp. Det er til forskel fra det frivillige arbejde ikke befolkningen med en lang videregående uddannelse, der yder uformel hjælp, men derimod især de fagligt uddannede samt grupperne med en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Det er således ikke helt de samme grupper af personer. Men for både uformel hjælp og frivillighed gælder det, at det er færre med lav social tillid og færre med dårligt helbred, der er aktive. Der er også lidt færre i gruppen af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, der ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med. Men forskellen er ikke signifikant.

Covid-19-pandemien har forøget den samlede uformelle hjælp, men hjælpen er givet til de samme relationer/netværk som i 2004 og 2012. Det er hjælp, der er gået til grupper af personer, som man har kendt i forvejen.

Frivilligt arbejde blandt borgere på førtidspension og kontanthjælp

Andelen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, der har været frivillige inden for det sidste år, er uændret sammenholdt med 2017 og svarer til 30 pct. af populationen af borgere på førtidspension eller kontanthjælp. Der er ikke nogen signifikant forskel i det antal timer, som frivillige blandt førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere og øvrige frivillige anvender på frivilligt arbejde om måneden, og der er ingen udvikling i det gennemsnitlige antal timer brugt på frivilligt arbejde.

Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er i lavere grad engagerede på idræts- og uddannelsesområdet sammenlignet med den øvrige befolkning og er oftere engagerede i frivilligt arbejde på det sociale område. Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er også i lavere grad kommet i gang med deres frivillige arbejde, fordi de blev opfordret eller valgt.

Til gengæld er de oftere kommet i gang, fordi de havde tid til overs, og de er oftere frivillige uden for foreninger og organisationer i uformel sammenhæng.

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister svarer oftere, at det har meget stor betydning, at de kan gøre noget på områder, som interesserer dem (49 pct. mod 42 pct. i øvrig befolkning), kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet (46 pct. mod 36 pct. i øvrig befolkning), deltager i et socialt fællesskab, som de kan lide (45 pct. mod 37 pct. i øvrig befolkning), bliver gladere for sig selv (41 pct. mod 21 pct. i øvrig befolkning), viser medfølelse for dem, som har det værre end dem selv (40 pct. mod 24 pct. i øvrig befolkning), kan lære mere om det, de arbejder med (32 pct. mod 23 pct. i øvrig befolkning), føler sig betydningsfulde, når de arbejder som frivillige (28 pct. mod 17 pct. i øvrig befolkning), lærer noget gennem praktisk erfaring (27 pct. mod 20 pct. i øvrig befolkning), få kontakter, som kan hjælpe dem senere i arbejdslivet (15 pct. mod 9 pct. i øvrig befolkning) og oplever et socialt pres for at deltage (5 pct. mod 2 pct. i øvrig befolkning).

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister tilkendegiver hyppigere, at det, at der ikke vil blive taget hensyn til deres fysiske eller psykiske udfordringer og behov, er en medvirkende årsag til, at de ikke arbejder frivilligt (16 pct. versus 2 pct.). De oplever også hyppigere, at de ikke har de personlige ressourcer (27 pct. versus 13 pct.) til at arbejde frivilligt, ligesom de hyppigere angiver, at regler for modtagelse af offentlige ydelser er en hæmsko for at engagere sig i det frivillige arbejde (15 pct. versus 3 pct.).

Frivilligt arbejde under covid-19-pandemien

65 pct. af alle frivillige har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, dvs. i perioden fra 12. marts 2020 til oktober-november 2020, hvor dataindsamlingen blev gennemført.

30 pct. af alle frivillige har udført samme mængde frivilligt arbejde, som de plejer, og tilsvarende andele har udført mindre eller meget mindre arbejde.

19 pct. af alle frivillige har udført frivilligt arbejde, som er foranlediget af covid-19-pandemien.

Der er ikke substantielt set andre grupper i samfundet, som udfører frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, sammenlignet med de, som udfører frivilligt arbejde generelt.

Personer, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang under pandemien som før, er oftere engageret på idrætsområdet (23 pct.), på uddannelsesområdet (9 pct.), på sundheds- og sygdomsområdet (7 pct.), på det sociale område (9 pct.) og på andre områder (10 pct.). Især sundheds- og sygdomsområdet og det sociale område er områder, hvor der på grund af pandemien kan have været et ekstra behov for frivillig hjælp.

Pengegaver

Signifikant færre personer har i 2020 doneret penge til organisationer, foreninger, fonde eller større aktiviteter inden for det seneste år sammenlignet med 2012. Hvor andelen i 2012 lå på 71 pct., ligger den på blot 54 pct. i 2020. Covid-19-pandemien kan være en del af forklaringen; bl.a. har mange landsindsamlinger været aflyst.

Fra 2012 til 2020 sker der ret markante forandringer i de områder, befolkningen donerer penge til. Fra 2012 til 2020 sker en stigning i andelen, som donerer penge til uddannelsesområdet, det sociale område og miljøområdet, mens der sker et fald i andelen, som donerer penge til sundhedsområdet, idrætsområdet og området for internationale aktiviteter.

Vi ser en stigning i andelen fra 2004 til 2020, som donerer de højeste årlige beløb (2.000 kr. eller mere), og et fald i andelen, som donerer de laveste beløb (0 til 100 kr.). Den stigning, som vi kunne konstatere fra 2004 til 2012, er med andre ord fortsat til 2020.

Blandt de yngste grupper i befolkningen (16-25-årige og 26-35-årige) er der relativt få andele, som donerer penge sammenlignet med de andre aldersgrupper. Respondenter med grundskole eller gymnasie som højeste gennemførte uddannelse er i lavere grad tilbøjelige til at donere penge (43 pct.) sammenlignet med respondenter med videregående uddannelse, hvor 60-65 pct. donerer.

1 Indledning

1.1 Interesse for det frivillige arbejde

Social- og Ældreministeriet har bedt VIVE og Danmarks Statistik (fremover DST) i samarbejde gennemføre en repræsentativ befolkningsundersøgelse af danskernes deltagelse i frivilligt arbejde i 2020, herunder frivilligt arbejde blandt borgere, der modtager førtidspension og kontanthjælp. Hovedformålet med undersøgelsen er at belyse udviklingen i den danske befolknings frivillige arbejde i perioden 2004 til 2020 og at have et særligt fokus på førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere. VIVE har designet spørgeskemaet, og DST har gennemført dataindsamlingen i perioden 7. oktober til 30. november 2020. Denne rapport er VIVEs analyse af data.

Frivilligt arbejde bliver ved med at påkalde sig samfundsmæssig interesse, og der er i de nordiske lande bred enighed om, at befolkningens engagement i foreninger, organisationer og andre organiseringsformer er en forudsætning for både et levende civilsamfund og et velfungerende demokrati (Boje, 2017; Enjolras & Strømsnes, 2017; Henriksen, 2019). For eksempel betoner Thomas Boje civilsamfundets demokratiske rolle som "medierende mellem borgerne og staten" og peger på, at civilsamfundets tolerance over for forskellighed er afgørende for både social sammenhængskraft og demokratisk medborgerskab (Boje, 2017).

I de senere år har der på nationalt plan været udtrykt politiske ønsker og målsætninger om, at større dele af befolkningen skulle engageres i frivilligt arbejde, og samtlige regeringer har siden begyndelsen af 00'erne betonet værdien af frivilligt arbejde i regeringsgrundlag og forskellige politiske initiativer (senest fx "Strategi for et stærkere civilsamfund", 2017 og "Charter for samspil mellem det frivillige sociale arbejde og det offentlige", 2013). På både statsligt og kommunalt niveau øges de politiske forventninger til de frivillige organisationer og de frivilliges rolle i store dele af samfundslivet. I de senere år diskuterer man eksempelvis, om frivilligt arbejde kan føre til stærkere arbejdsmarkedstilknytning eller bedre sundhed, om frivillighed og frivillige organisationers indsatser kan bidrage til at inkludere sårbare borgergrupper i fællesskaber og på arbejdsmarkedet, og om frivillighed og frivillige organisationer kan spille en større rolle i forhold til at løse de komplekse sociale, sundhedsmæssige eller miljømæssige udfordringer, som det ikke er lykkedes det offentlige at løse alene. Samtidig betones væsentligheden af det frivillige arbejdes og de frivillige organisationers traditionelle autonomi og demokratiske rolle som arena for organisering og udfoldelse af borgernes interesser, værdier og fællesskaber og dermed en mangfoldighed af partikulære interesser.

På kommunalt niveau har mange kommuner udviklet politikker og strategier, der kredser om nye samarbejdsrelationer og nye serviceforståelser med involvering af borgere, civilsamfund og andre interessenter i både udvikling og produktion af velfærdsløsninger (Ibsen & Espersen, 2016; Ibsen, 2020; Espersen, Andersen & Tortzen, udkommer 2021; Frederiksen, Henriksen & Grubb, udkommer 2021). Af Center for Frivilligt Socialt Arbejdes kontinuerlige kommuneundersøgelser fremgår det, at kommunerne igen og igen rapporterer, at de samarbejder stadig mere med lokale frivillige aktører (Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2017a; Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2017b; Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2018). Nogle forskere har beskrevet kommunernes interesse som et begær efter at samarbejde stadig mere med de frivillige organisationer og det frivillige arbejde i kraft af deres nærhed til borgerne og deltagelsesdemokrati (La Cour, 2010). Andre forskere beskriver interessen som velfærdsstatens svar på krydspresset mellem økonomi, demografi og borgernes forventninger (Andersen, Bager & Hulgård 2009; Sørensen & Torfing, 2011).

De danske empiriske studier af samskabelse, samproduktion og partnerskaber mellem kommuner og den frivillige verden viser ofte et gab imellem retorik og praksis (Loga, 2018; Grubb & Henriksen, 2018; Ibsen, 2020; Espersen, Andersen & Tortzen, udkommer 2021; Bovaird & Loeffler, 2012; Tortzen, 2016; Voorberg, Bekkers & Tummers, 2015; Andersen & Espersen, 2017; Espersen & Andersen, 2017). På den ene side beskrives en demokratisk ambition om at udvikle velfærdssamfundet i ligeværdige og demokratiske samarbejder, og på den anden side identificeres en 'top down'-ansvarliggørelse af civilsamfund og frivillige i implementeringen af offentligt definerede indsatser (Frederikssen, Henriksen & Grubb, udkommer 2021; Espersen, Andersen & Tortzen, udkommer 2021; Tortzen, 2016; Ibsen, 2020).

Samtidig med den øgede offentlige interesse har vi også set, at en del virksomheder engagerer sig i samfundsspørgsmål, hvor deres ansatte fx bidrager til frivillige lektiecafeer, mentorordninger, gældsrådgivninger mv. og arbejder med såkaldt "corporate volunteering" (Fridberg & Henriksen, 2014; Lorentsen, 2020). Dette bl.a. med baggrund i vurderinger af, at "velfærdsstaten er på retur" (professor Anne Ellerup Nielsen in Lorentsen, 2020). Men også på baggrund af overvejelser over, at virksomhederne kan styrke deres brand og opnå konkurrencefordele. Mange virksomheder engagerer sig også i CSR-støtte til civilsamfundet og indgår i partnerskaber med civilsamfundsorganisationer. Også socialøkonomiske virksomheder vinder frem som hybride organisationer, der både rummer træk fra den private, offentlige og civile sektor, og en del af disse engagerer også frivilligt aktive (Andersen, Bager & Hulgård, 2009).

1.2 Frivilligt arbejde på mange områder

Frivilligt arbejde udføres på alle samfundets delområder, eksempelvis idræt, kultur, miljø, politik, fagbevægelse, uddannelse, boligområdet, socialområdet og sundhedsområdet. Frivilligt arbejde skaber kollektive goder, som kommer samfundet til gode. Det er bl.a. i kraft af, at frivilligt arbejde, at idrætsforeninger, beboerhuse, jagtforeninger, vandværker, væresteder osv. kan fungere (Fridberg & Henriksen, 2014). For det andet er det igennem det frivillige arbejde i foreninger og organisationer, at vi som demokratiske borgere i samfundet kan organisere os, varetage kollektive interesser og arbejde for en sag eller interesse, som vi tror på eller interesserer os for. Det kan være alt fra hobbyaktiviteter, idræt og kultur til en mærkesag inden for politik, social, miljø eller sundhedsområdet m.m., og det kan være en interesse for det nære lokalområde eller børnenes liv i fritid eller skole. Frivilligt arbejde og den aktive deltagelse i samfundet gennem den frivillige sektor er en central del af de skandinaviske landes historie og politiske kultur. Vi har i Norden en meget høj og stabil andel af borgere, der er frivilligt aktive (Fridberg & Henriksen, 2014; Henriksen, Strømsnes & Svedborg, 2019). Norge og Sverige rangerer normalt i toppen af sammenlignende internationale studier med ca. 50 pct. af befolkningen engageret i frivilligt arbejde, mens Danmark typisk har ligget på omkring 40 pct. (Koch, Henriksen, Fridberg & Rosdahl, 2005; Fridberg & Henriksen, 2014; Rambøll, 2017). Det betyder, at et stærkt frivilligt engagement og en høj procentvis andel af aktive borgere ikke er i modsætning til en stor og udbygget offentlig sektor. I 1980'erne og 1990'erne var det almindeligt at henvise til ideer om, at den frivillige sektor eller civilsamfundet var en komponent i et nulsumsspil, der også involverer staten og markedet (Henriksen, Strømsnes & Svedberg, 2019). Man forestillede sig, at når staten voksede, ville civilsamfundet mindskes og omvendt. Men frem for at være hinandens modsætning er staten og civilsamfundet snarere hinandens forudsætning (Hulgård, 2002; Henriksen, Strømsnes & Svedborg, 2019). Udviklingen af de universelle velfærdsstatsmodeller i Norden har ikke ført til en faldende frivillig sektor eller faldende andele af befolkningen, der udfører frivilligt arbejde eller giver en hånd til en trængende

nabo via uformel hjælp og omsorg (Henriksen, Strømsnes & Svedberg, 2019; Fridberg & Henriksen, 2014). Selv når det kommer til velgørenhed (pengegaver), er de skandinaviske befolkninger blandt de hyppigste givere (Henriksen, Strømsnes & Svedberg, 2019).

Det er også karakteristisk for det nordiske civilsamfund, at der er en tæt relation til det offentlige og politik, og at civilsamfundet fungerer som borgernes kanal til at rejse eller forhandle problemløsninger (Enjolras & Strømsnes, 2017; Henriksen, Strømsnes & Svedberg, 2019). I den forstand kan frivilligt arbejde både fungere som 'neutral' hobby eller fritidsaktivitet og som politisk aktivisme, fordi der er en høj grad af åbenhed i det politiske system i relation til input fra civilsamfundsaktører på både kommunalt, regionalt og statsligt niveau.

1.3 Det frivillige engagement

Nogle forskere har i de senere år undersøgt det frivillige engagement og fundet, at det i stigende omfang er partikulært og biografisk motiveret frem for motiveret af en konkret kollektiv sag (Grubb, 2016; Hustinx & Lammertyn, 2003; Ibsen, 2020). Det betyder, at villigheden til at være frivillig i højere grad baserer sig på personlige interesser og behov end på en følelse af forpligtethed over for, eller et tilhørsforhold til, et lokalsamfund eller en organisations sag (Hustinx & Lammertyn, 2003). Det frivillige engagement er også blevet mere flygtigt og nytteorienteret, mindre loyalt over for de frivillige organisationer, og det finder i stigende grad sted uden for foreningsregi og i form af græsrodsinitiativer som eksempelvis *Venligboerne* (Fridberg & Henriksen, 2014; Rambøll, 2017).

Frivillige stiller også i højere grad krav om frihed, selvrealisering, valgmuligheder og konkrete synlige resultater (Hustinx & Lammertyn, 2003). Disse forandringer omfatter især de unge, der både er mere midlertidigt engagerede og oftere er frivillige uden at være medlemmer af foreninger. Ane Grubb har undersøgt unges deltagelse i ikke-medlemsbaserede digitalt koordineret frivilligt arbejde og argumenterer for, at de unge er mere aktivitetsorienterede i deres engagement frem for rettet mod foreninger og organisationers formål og værdier og et mere helhedsorienteret engagement (Grubb, 2016). Grubb kalder de unges engagement "aktivitetsbaseret deltagelse" frem for "civil handlen", idet de unge er frivillige "on demand" og kan flekse ind og ud af aktiviteten, som det passer ind i deres øvrige liv (Grubb, 2016). Det vil sige, at det ikke længere er tilknytningen til foreningen, der er afgørende for den frivillige, men den frivillige aktivitet i sig selv.

Det er også en udviklingstendens, at frivillige tillægger erfaringer og kvalifikationer fra erhvervsarbejde og formelle uddannelser større betydning for udførelsen af deres aktuelle frivillige arbejde i 2012, end de gjorde i 2004 (Fridberg & Henriksen, 2014). Ligeledes er antallet af timer, som de frivillige bruger på frivilligt arbejde, faldende (Fridberg & Henriksen, 2014; Center for Frivilligt Socialt Arbejde 2017b; Rambøll, 2017).

Også civilsamfundets organisationer og foreninger forandrer sig. For eksempel ser vi både en professionalisering af nogle foreninger og organisationer og en tendens til, at nye, uformelle organiseringsformer vokser frem som 'bottom up'-initiativer og stor borgerindflydelse. Det gælder fx organiseringer som *Venligboerne*, *Sager der samler* i Aarhus og *Næstehjælperne* (Espersen, Andersen, Tortzen & Olsen, 2018).

Sådanne ændringer i det frivillige engagement og organiseringen af det kan få demokratiske konsekvenser, fordi medlemsskabet af en forening traditionelt har fungeret som det hængsel, der

knytter den enkelte til den frivillige forening med indflydelsesmuligheder og -rettigheder i både foreningen og samfundet som helhed (Fridberg & Henriksen, 2014).

1.4 Covid-19 og undersøgelsens gennemførelse i 2020

DST har gennemført dataindsamling i perioden 7. oktober til 30. november 2020, mens Danmark var præget af den globale covid-19-pandemi.

I spørgeskemaet spørger vi til respondenternes frivillige arbejde "inden for det seneste år". Selvom "inden for det seneste år" også inkluderer perioden oktober-november 2019 til 10. marts 2020 – før det første danske covid-19-lockdown – kan vi forvente, at respondenternes svar kan være påvirket af covid-19-pandemien. Eksempelvis har der på trods af op- og nedjusteringer af restriktioner og forsamlingsforbud i løbet af året været aflysninger af en lang række af større arrangementer, events, festivaler og indsamlingsaktiviteter, der har tradition for at rumme mange frivillige.

Selvom vi spørger til respondenternes frivillige deltagelse "inden for det sidste år", kan vi derfor forvente, at respondenterne især kan være optaget af deres engagement inden for en nær fortid og fremtid. Boks 1.1. viser det samlede overblik over covid-19-restriktioner, som de var gældende i perioden op til og under dataindsamlingsperioden.

Boks 1.1 Overblik over væsentlige covid-19-restriktioner i september, oktober og november 2020

September: Indtil den 7. september er forsamlingsforbuddet på max. 100 personer, da det den 7. september sænkes til max. 50 personer i 13 kommuner primært i hovedstadsområdet. Den 19. september vedtages det, at det nye forsamlingsforbud skal gælde for alle landets kommuner.

Oktober: Forsamlingsforbuddet forbliver på 50 for hele landet indtil den 26. oktober, hvor det sænkes til max. 10 personer. Dette sker med undtagelse af idræts- og foreningsaktivitet samt aktiviteter på socialområdet for børn og unge op til 21 år, som kan fortsætte med max. 50 personer.

November: Restriktioner, som blev indført den 26. oktober, beholdes måneden ud med undtagelse af Nordjylland, som på baggrund af mink-sagen får skærpet restriktionerne i forbindelse med idræts- og foreningsaktivitet samt på socialområdet til max. 10 personer. Dette forbehold gælder dog kun for Nordjylland i perioden fra den 9.-20. november, hvor det fjernes.

Kilde: Sundhedsministeriets nyhedsarkiv.

Som det fremgår af oversigten, var det ikke alle frivillige aktiviteter, der var berørt af lockdown og forsamlingsforbud i perioden op til og under dataindsamlingsperioden, og nogle frivillige aktiviteter kan forventes at have været mere berørt end andre. For eksempel har der i hele covid-19-pandemien været færre restriktioner på børne- og ungeområdet end på andre områder, og børne- og ungeområdet har derfor været mindre præget af manglende aktivitet. Vi kan også forvente, at ældreforeninger, aktiviteter og foreninger på voksenudsatte-området og patientforeninger periodevis har været mere påvirkede af restriktioner end foreninger med primært andre deltagergrupper, idet flere af disse målgrupper har været i øget risiko for at blive alvorligt syge af covid-19 (www.sst.dk). Sidst, men ikke mindst, har meget eventuel frivillighed og frivillighed knyttet til landsindsamlinger, festivaler, større arrangementer, folkemøder og lignende ikke været muligt at gennemføre fra 11. marts 2020 og året ud.

En spørgeskemaundersøgelse af danskernes frivillige arbejde gennemført i april og maj 2020 under den første covid-19-lockdown periode i Danmark viser en betydelig forøgelse af den samlede aktivitet i april-maj 2020 (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). Dette,

hvis man også medregner den uformelle hjælp og omsorg, der foregår imellem mennesker i netværk og uden for foreninger og organisationer. Idet mange foreninger og organisationer lukkede for de fleste aktiviteter i de første måneder af covid-19-pandemien, kan det være relevant at inddrage et bredere perspektiv på frivillighed i denne periode under lockdown. Undersøgelsen viser, at foreninger og organisationer ikke var den primære organiseringsform for hjælpearbejdet under lockdown i april og maj 2020 (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). 53 pct. af befolkningen var i perioden engageret i formel eller uformel frivillighed, og 63 pct. af disse var uformelt organiseret gennem netværk (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). Covid-19-relateret hjælpearbejde har derfor især beroet på tillidsnetværk mellem mennesker, der kender hinanden, og det har været langt vanskeligere at få hjælp, hvis man ikke havde et stærkt netværk (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020).

Der var i perioden også formelt organiseret hjælpeaktiviteter hos Røde Kors, Kirkens Korshær, KFUM's Sociale Arbejde m.fl. Men den uformelle hjælp og omsorg gennem netværk af mennesker, der kender hinanden i forvejen, var mest dominerende og bestod af aktiviteter som 1) at passe børn, 2) give informationer om covid-19, 3) hjælpe isolerede med daglige gøremål, 4) transporthjælp til udsatte, 5) økonomisk eller materiel støtte, 6) støtte til familier og 7) andre handlinger (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). 10 pct. af den uformelle hjælp blev organiseret gennem sociale medier (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). For eksempel opstod der 247 Facebookgrupper, der relaterer sig til covid-19, og som tilbød forskellige former for hjælp til alle med behov (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020).

Denne uformelle hjælp medregnes ikke i indeværende undersøgelses forståelse af frivillighed, men afrapporteres i kapitel 6: Uformel hjælp og omsorg.

Mens Toubøl & Carlsen (2020) undersøger befolkningens uformelle hjælpearbejde i april og maj 2020 under den første covid-19-lockdown, har denne undersøgelse fokus på respondenternes uformelle hjælp (kapitel 6) og frivillige arbejde (resten af rapporten) *inden for det sidste år*, dvs. fra oktober-november 2019 – til dataindsamlingens gennemførelse oktober-november 2020. Respondenterne bliver derfor bedt om at forholde sig til både perioder med og uden lockdown og restriktioner, og lockdown og restriktioner i varieret omfang.

Vi har fokus på frivilligt arbejde i perioden oktober-november 2019 til oktober-november 2020, som det defineres i næste kapitel om Metode og data.

2 Metode og data

I dette kapitel præsenterer vi undersøgelsens metoder og data.

2.1 Metode og data

Denne frivillighedsundersøgelse er gennemført af DST som en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse med opfølgning pr. telefon i perioden 7. oktober til 30. november 2020. 15.052 personer blev kontaktet, og 7.191 personer besvarede spørgeskemaet. Svarprocenten blev således 47,77 pct.

Populationen for undersøgelsen er afgrænset til personer bosiddende i Danmark, der var 16-89 år pr. 1. oktober 2020. Da formålet med undersøgelsen er at belyse omfanget og karakteren af frivilligt arbejde i befolkningen som helhed samt specielt at bidrage med ny viden om frivilligt arbejde blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, er populationen delt op i 3 strata: førtidspensionister, kontanthjælpsmodtagere og øvrige befolkning. Socioøkonomisk status (Socio13) er brugt til at inddele populationen i de 3 strata. For førtidspensionister er værdien 321, for kontanthjælpsmodtagere er værdien 330, og for den øvrige befolkning er alle øvrige værdier gældende.

DST kontaktede de udtrukne respondenter via digital post (e-Boks) med et brev med information om undersøgelsen samt om besvarelse af internetspørgeskema og link hertil. Der blev sendt et almindeligt brev til personer, der er undtaget for NemID og brug af e-Boks.

Efter ca. en uge blev en rykker sendt til respondenter, der ikke havde svaret på internettet. Denne påmindelse blev sendt med almindeligt brev til alle respondenter, der endnu ikke havde svaret. En sidste henvendelse blev sendt, inden dataindsamlingen stoppede, for at minde respondenterne om undersøgelsen. Henvendelsen blev sendt som et brev via e-Boks og med postbrev til personer, der er undtaget for e-Boks. Under hele indsamlingsperioden var det muligt at besvare spørgeskemaet via internettet.

Invitationsbrevet indeholdt information om undersøgelsens baggrund og formål samt information om databrug og datasikkerhed. Herudover blev der givet information om, at undersøgelsen blev gennemført af DST og VIVE for Social- og Ældreministeriet.

Tablet 2.1 Respondenter og besvarelser i frivillighedsundersøgelsen 2020

	Strata			
	Førtids- pensionister	Kontanthjælps- modtagere	Øvrige befolkning	Alle
Stikprøve	1.012	1.303	12.737	15.052
Antal helt gennemførte besvarelser	354	414	6.423	7.191
- heraf pr. telefon	110	107	1.109	1.326
Svarprocent	34,9	31,8	50,1	47,7

Kilde: Oplysninger fra DST Survey. Metodedokument.

Der er samlet set gennemført 7.191 interview. Herudover er der 751 delvist gennemførte interview. Det er kun fuldt gennemførte interview, der indgår i resultaterne og tælles med i svarprocenten for undersøgelsen. Svarprocenten er samlet beregnet til 47,7 pct. For grupperne af

førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere er svarprocenten henholdsvis 34,9 pct. og 31,8 pct. (se Tabel 2.1).

Efter perioden med brev og mail via e-Boks ringede DST til restgruppen af respondenter, der endnu ikke havde svaret på invitationen. Cirka 18 pct. af de fuldførte interview er gennemført pr. telefon. For grupperne af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere udgør andelen gennemført pr. telefon henholdsvis 31 pct. og 26 pct.

Hvor det er muligt og relevant, bliver resultaterne fra denne undersøgelse sammenlignet med resultaterne fra de tidligere gennemførte frivillighedsundersøgelser i 2004, 2012 samt 2017.

Frivillighedsundersøgelsen i 2012 var ligesom undersøgelsen i 2004 baseret på data indhentet gennem telefoninterview med besøgsopfølgning til respondenter, som ikke kunne træffes pr. telefon. Dataindsamlingen fandt sted i efteråret 2012, hvor der blev opnået helt eller delvist gennemførte interview med i alt 2.809 respondenter. Heri indgik 1.981 respondenter, som også havde deltaget i 2004-undersøgelsen. Den samlede svarprocent blev på 67 (Fridberg & Henriksen, 2014). Ud over denne hovedstikprøve omfatter undersøgelsen en særlig stikprøve, som består af indvandrere fra ikke-vestlige lande i alderen 16-85 år, der har opholdt sig mindst 5 år i Danmark. I indvandrerdelen blev der opnået interview med 960 indvandrere, hvilket gav en besvarelse på 43 pct. af de udtrukne i stikprøven. Indvandrerdelen indgår gennemgående ikke i de resultater fra 2012, som bliver refereret i denne rapport.

Frivillighedsundersøgelsen i 2004 omfattede 3.134 besvarede spørgeskemaer og havde en besvarelse på 75 pct. (Koch, Henriksen, Fridberg & Rosdahl, 2005).

Undersøgelsen i 2017 er ligesom denne undersøgelse gennemført som en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse med opfølgning pr. telefon (Rambøll, 2017). Der blev opnået 4.977 besvarede spørgeskemaer, hvoraf 319 personer tilhørte gruppen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister (Rambøll, 2017). Svarprocenten blev 42. Spørgsmålene i 2017 om deltagelse i frivilligt arbejde adskiller sig lidt fra de øvrige undersøgelser, hvilket medfører, at nogle af resultaterne fra 2017 ikke er helt sammenlignelige med de øvrige undersøgelser i 2004 og 2012. Det er baggrunden for, at vi i en stor del af rapporten alene sammenligner 2020-resultater med 2004 og 2012 og ikke med 2017.

Det kan være vanskeligt at sammenligne svarprocenterne over årene – en-til-en – bl.a. på grund af forskelle i metoder og design. Eksempelvis har der tidligere været besøgsinterview, som ikke har været benyttet i 2020.

2.2 Repræsentativitet

Der vil som altid i stikprøveundersøgelser være en vis skævhed med hensyn til besvarelse i forskellige grupper af befolkningen. Som det fremgår af Tabel 2.2, gør dette sig også gældende i denne undersøgelse. Tabellen viser, at mens mænd udgør 50 pct. af befolkningen i alderen 16-89 år, så udgør mænd i undersøgelsen ca. 48 pct. Mænd er således lidt underrepræsenterede i undersøgelsen. Tilsvarende gælder, at de yngre grupper af 16-44-årige er lidt underrepræsenterede i undersøgelsen, ligesom Region Hovedstaden er det. Skævhederne med hensyn til køn, alder og region er imidlertid relativt små, hvilket betyder, at når man vægter for disse skævheder i undersøgelsen, så har det næsten ingen effekt på undersøgelsens resultater vedrørende andelen af befolkningen, der udfører frivilligt arbejde.

Erfaringsmæssigt er der også en sammenhæng mellem uddannelsesniveau og villighed til at medvirke i en spørgeskemaundersøgelse. Det gælder også for denne undersøgelse. Da der endvidere er en sammenhæng mellem deltagelse i frivilligt arbejde og uddannelsesniveau, kan man forvente, at også undersøgelsens emne vil bidrage til en skævhed i, hvem der ikke har ønsket at deltage med hensyn til uddannelsesniveau. Sandsynligheden taler således for, at frivillighedsundersøgelserne generelt overvurderer omfanget af frivillighed en smule, især fordi der er en skævhed med hensyn til uddannelsesniveau.

I rapporten har vi imidlertid valgt ikke at anvende vægte for at opveje disse skævheder. Dels fordi en vægtning kun i lille udstrækning har betydning for undersøgelsens resultater, dels fordi formålet med 2020-undersøgelsen også er at sammenligne resultaterne med de tidligere undersøgelser, hvor man har konstateret de samme skævheder. Det betyder, at beskrivelsen af udviklingen i frivillighed kun i begrænset omfang bliver påvirket af de påviste skævheder.

Til gengæld har vi beregnet en vægt, som opvejer for forskellene i de tre stratas sandsynlighed for at være udtrukket til at deltage i undersøgelsen. De to strata i stikprøven, nemlig grupperne af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, er overrepræsenterede i stikprøven for at få et tilstrækkeligt antal gennemførte interview med disse to grupper. Vægten opvejer for denne skævhed i udtrækssandsynlighed. Denne designvægt er anvendt gennem hele rapporten.

Tabel 2.2 viser en oversigt over personer i befolkningen og svarpersoner i undersøgelsen fordelt efter køn, alder, region, højeste gennemførte uddannelse og herkomst. Heraf fremgår forskellen på den samlede population og undersøgelsens svar.

Tabel 2.2 Personer i befolkningen og svarpersoner i undersøgelsen fordelt efter køn, alder, region, højeste gennemførte uddannelse og herkomst. Antal og procent.

	Population		Svar		Z-test	P
	Frekvens	Procent	Frekvens	Procent		
Mænd	2.370.547	50	3.443	48	2,95	**
Kvinder	2.407.028	50	3.748	52		
Alle	4.777.575	100	7.191	100		
16-24 år	646.770	14	744	10	8,89	***
25-34 år	767.561	16	764	11	14,97	***
35-44 år	683.351	14	891	12	4,92	***
45-54 år	798.920	17	1.308	18	-3,23	**
55-64 år	745.015	16	1.410	20	-8,57	***
65-74 år	641.486	13	1.278	18	-9,64	***
75-89 år	494.472	10	796	11	-1,94	
Region Hovedstaden	1.511.547	32	2.126	30	3,85	***
Region Sjælland	691.539	14	1.074	15	-1,10	
Region Syddanmark	1.004.482	21	1.552	22	-1,15	
Region Midtjylland	1.082.841	23	1.722	24	-2,55	
Region Nordjylland	487.166	10	717	10	0,64	
Grundskole eller uoplyst	1.349.893	28	1718	24	8,68	***
Gymnasial, erhvervsfaglig (EUD)	1.907.309	40	2825	39	1,11	
KVU, MVU	933.972	20	1.644	23	-6,69	***
Bachelor, LVU, ph.d.	586.401	12	1.004	14	-4,13	***
Dansk oprindelse	4.107.750	86	6.589	92	-17,29	***
Indvandrere	571.531	12	523	7	15,31	***
Efterkommere	98.294	2	79	1	7,80	***

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001, forskel mellem population og stikprøve.

Kilde: Frekvenstal er oplysninger fra DST Survey.

2.3 Fremgangsmåde og definitioner

Der er tidligere gennemført repræsentative frivillighedsundersøgelser af danskernes frivillige arbejde i Danmark, og en stor del af denne undersøgelse er som allerede nævnt gennemført med de samme metoder som undersøgelsen i 2004 og 2012 (ex-SFI/VIVE) og 2017 (Rambøll). Derved er det muligt at sammenligne danskernes frivillige engagement over tid og opnå indsigt i udviklingen i frivilligt arbejde over tid.

Specifikt er opgørelsen af frivilligt arbejde blandt borgere, der modtager kontanthjælp og førtidspension, baseret på samme afgrænsning som i frivillighedsundersøgelsen for 2017 (Rambøll). Andre emner er især baseret på samme spørgsmål som i 2004/06 og 2012/14 (eks-SFI/VIVE). Det betyder, at vi i relation til førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere især sammenligner med 2017-undersøgelsen og definerer denne gruppe af borgere på samme måde som i 2017, mens vi i de øvrige temaer især sammenligner med 2004 og 2012.

Derudover har VIVE i samarbejde med undersøgelsens følgegruppe (se Bilag 1) tilført enkelte nye spørgsmål i 2020 og revideret andre enkelte spørgsmål fra 2004 og 2012, så de i højere grad matcher en tidssvarende interesse. Det er fx spørgsmål vedrørende informanternes egne forventninger til, hvorvidt frivilligt arbejde har betydning for deres jobsituation og helbred, og spørgsmål vedrørende virtuel frivillighed.

Frivillighedsundersøgelsen skal således kortlægge og belyse forskellige aspekter ved det frivillige arbejde i Danmark. Det drejer sig fx om:

- Hvem udfører frivilligt arbejde med hensyn til personkarakteristika, holdninger og værdier
- Hvilke områder udføres det på, og hvilken type arbejde drejer det sig om
- Hvor mange timer er frivillige aktive, og gennemføres det frivillige arbejde i en forening, uden for en forening, en kommune eller i andre arenaer
- Holdninger til frivilligt arbejde
- Motiver til frivilligt arbejde
- Holdninger til forholdet mellem det offentlige og den frivillige sektor
- Pengegaver til frivilligt arbejde og frivillige organisationer.

I undersøgelserne er der endvidere anvendt den samme afgrænsning og definition af frivilligt arbejde som i de øvrige undersøgelser. Frivilligt arbejde forstås her som en aktivitet, der:

- Er ulønnet (dog med mulighed for kompensation for udgifter)
- Er frivillig (fx ikke aktivering)
- Udføres i en organisatorisk sammenhæng, som både kan være offentlig eller privat
- Er til gavn for andre end én selv og den nærmeste familie
- Er aktiv (dvs. medlemskab af en organisation er ikke nok).

I denne forståelse af frivilligt arbejde lægges ikke vægt på, at der skal være en hensigt om at hjælpe andre, men at det skal være til gavn for andre en selv og den nærmeste familie og netværk. Helt uformelle hjælpeaktiviteter og omsorg, som at hjælpe en ældre dame over gaden og købe ind for naboen, medregnes ikke, idet der kræves en vis organisatorisk struktur som baggrund for indsatsen, og aktiviteterne skal komme andre end den nærmeste familie og venner til gode og ikke alene udgøre hjemlige og familiære aktiviteter.

I de senere år har vi set en stigning i frivilligt arbejde, der organiseres i netværk uden for foreninger og organisationer, og det benævner vi 'frivilligt arbejde i uformel sammenhæng'. Det gælder eksempelvis *Venligboerne*, *Næstehjælperne* og *Sager der samler*, hvor det frivillige arbejde ikke er organiseret i formelle organiseringer, men stadig kommer andre end familie og det nære netværk til gode og ikke alene er en spontan enkeltstående aktivitet (fx at hjælpe en ældre dame over vejen).

Vi har dog også spurgt respondenterne, om de inden for det sidste år har hjulpet familie, naboer og netværk m.m. Denne del af undersøgelsen rapporteres i kapitel 6: Uformel hjælp og omsorg. Uformel hjælp og omsorg er forskellig fra 'uformel frivillighed', idet den uformelle hjælp og omsorg er afgrænset til det nære netværk, mens frivillighed organiseret uden for formelle sammenhænge, dvs. uden for foreninger og frivillige, selvejende eller offentlige organisationer, kommer andre end det nære netværk til gode. Der er naturligvis gråzoner imellem 'uformel frivillighed' og 'uformel hjælp og omsorg', men uformel frivillighed har typisk en organisering, der blot er mere netværksbaseret, græsrodspræget og løs end den frivillighed, der finder sted i foreninger og organisationer.

2.4 Frivilligt arbejde inddelt i områder

Det er en vigtig del af formålet med denne undersøgelse at kunne belyse udviklingen i omfang og karakter af befolkningens deltagelse i frivilligt arbejde. For at gøre undersøgelsens opgørelser sammenlignelig med de foregående opgørelser, er frivilligt arbejde blevet klassificeret inden for de 14 områder, som er indeholdt i den såkaldte ICNPO-klassifikation: International Classification of Nonprofit Organizations. I undersøgelsen er der derfor spurgt til deltagelsen i frivilligt arbejde på samme måde, som det blev gjort i 2004- og 2012-undersøgelserne. Respondenten er først blevet præsenteret for følgende tekst:

Her kommer nogle spørgsmål om frivilligt ulønnet arbejde. Frivilligt ulønnet arbejde kan udføres på mange områder. Ofte er det for frivillige foreninger og organisationer, men det kan også finde sted for en offentlig eller privat virksomhed. Ulønnet frivilligt arbejde kan bestå i mange forskellige ting: Man kan træne et fodboldhold, man kan også være museumsvagt, samle penge ind, sidde i bestyrelsen i grundejerforeningen, i skolebestyrelsen, være frivillig på et værested og meget andet.

Frivilligt arbejde må ikke forveksles med den hjælp, du giver til familie og nære venner.

Har du inden for det seneste år arbejdet frivilligt inden for et eller flere af følgende områder?

Herefter nævnes 14 områder, som det frivillige arbejde kan være udført inden for. Områderne følger den såkaldte ICNPO-klassifikation; International Classification of Nonprofit Organizations (Salamon, Sokolowski & List, 2003). Denne klassifikation gør det muligt at sammenligne de danske resultater med internationale resultater.

I spørgeskemaet blev disse områder angivet med eksempler på, hvad der kunne høre under de forskellige områder:

1. **Kultur** (fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor, teater)
2. **Idræt** (fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller)
3. **Fritid i øvrigt** (fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder)

4. **Uddannelse, undervisning og forskning** (fx skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning, husholdningsforening, studenterforening)
5. **Sundhed og sygdom** (fx bloddonor, patientforening, krisehjælp)
6. **Det sociale område** (fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbestyrelser)
7. **Miljø** (fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver)
8. **Bolig og lokalsamfund** (fx beboerforeninger, antenneforeninger, andelsforeninger, grundejerforeninger)
9. **Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer** (fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening)
10. **Rådgivning og juridisk bistand** (fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp)
11. **Politik og partiforeninger** (fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer, kvindebevægelse)
12. **Internationale aktiviteter** (fx humanitære, freds- og solidaritetsorganisationer)
13. **Religion og kirke** (fx menighedsarbejde, søndagsskole)
14. **Andre områder** end ovenstående.

I 2012 og 2020 er der endvidere spurgt om:

Har du inden for det seneste år udført ulønnet frivilligt arbejde, som har været tidsafgrænset? For eksempel hjulpet med at afvikle et sportsarrangement eller en festival, samlet penge ind en dag til en bestemt organisation, hjulpet med at samle affald ind eller lignende?

Endelig er der spurgt om frivillige aktiviteter på nettet, som udelukkende foregår på nettet. I 2020 er der spurgt på følgende måde:

Nu kommer nogle spørgsmål om virtuel frivillighed. Med virtuel frivillighed menes aktiviteter på nettet, som kan opfattes som frivilligt ulønnet arbejde.

Har du udført virtuelt frivilligt arbejde i løbet af det seneste år?

Der tænkes med virtuelt frivilligt arbejde på frivilligt arbejde udført uden at mødes ansigt til ansigt. Det kan være hjælp til administration af sociale medier, online lektiehjælp, rådgivning eller lignende.

Der tænkes dog ikke på privat forbrug af sociale medier, blogs og nettet i øvrigt.

Også i 2012 indgik spørgsmål om virtuelt frivilligt arbejde, men med en lidt anden afgrænsning af det virtuelle frivillige arbejde:

Nu kommer nogle spørgsmål om aktiviteter på nettet, som kan opfattes som frivilligt ulønnet arbejde.

I dag er det også muligt at udføre frivilligt ulønnet arbejde over internettet, dvs. uden at mødes ansigt til ansigt. For eksempel kan man skrive artikler til Wikipedia, lave rådgivning via en chatfunktion, være lektiehjælper på nettet, organisere kampagner,

moderere diskussioner og lave blogs for foreninger/organisationer, programmere software til open source sammen med andre med mere.

Vi tænker her ikke på privat brug af nettet som at opdatere egen hjemmeside, blog eller Facebook-side. Heller ikke på arbejde med en forenings hjemmeside og andre internetaktiviteter knyttet til det ordinære frivillige arbejde i en forening eller organisation.

Virtuelt frivilligt arbejde i 2020 er derfor frivilligt arbejde, der alene finder sted på nettet, fx rådgivning, sociale aktiviteter, idræt, lektiehjælp, skrive artikler til Wikipedia, varetage en chatfunktion m.m.

På baggrund af de ændrede spørgsmålsformuleringer er resultaterne vedrørende det virtuelle frivillige arbejde i 2012 og 2020 ikke direkte sammenlignelige.

3 Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2020

Resumé

Samlet ser er det tale om en mindre nedgang fra 43 pct. i 2012 til 40 pct. i 2020 af den samlede andel af befolkningen, der har deltaget i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Nedgangen i den samlede andel skyldes, at det i 2020 er færre, der har deltaget i tidsafgrænsede frivillige aktiviteter. Covid-19-pandemien i 2020 har medført aflysninger af mange festivaler, indsamlingsaktiviteter og andre tidsafgrænsede arrangementer, som normalt er afhængige af at kunne mobilisere mange frivillige for at kunne gennemføres. Til gengæld har der været en lille vækst i andelen, der har deltaget i frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder, og der synes også at være en større andel i 2020 end tidligere, som deltager i virtuelt frivilligt arbejde.

Andelene af frivillige på de forskellige områder er på næsten fuldstændig samme niveau i 2004, 2012 og 2020. Der er således tale om en meget stor stabilitet i andelene af den voksne befolkning, der lægger en frivillig indsats på hvert af disse områder. Den mest markante ændring synes at være, at det er blevet en lidt større andel af befolkningen, der er engageret i frivilligt arbejde på det sociale område i 2020 (5 pct.) end der var i 2004 og 2012 (3 pct.). Det kan skyldes mobiliseringen af mange frivillige på det sociale område i forbindelse med covid-19-pandemien.

Der er i 2020 en lille nedgang i antallet af opgaver, som de frivillige deltager i – i sammenligning med 2004 og 2012. Det kan skyldes covid-19-pandemien. Der er også en nedgang i antallet af timer brugt på frivilligt arbejde, og det er en tendens, vi har set igennem en årrække. I 2004 havde de frivillige i gennemsnit anvendt 17 timer inden for den seneste måned på frivilligt arbejde. I 2012 var tidsforbruget 16 timer i gennemsnit, og i 2020 15,5 timer i gennemsnit.

Der er færre frivillige i offentlige organisationer i 2020 end i 2017, og der er flere frivillige, der angiver, at de har været frivillige i uformel sammenhæng end i 2017. Det er muligt, at covid-19-pandemien har været medvirkende årsag til begge disse forandringer. Der er også en lille stigning i antallet af frivillige, der ikke er medlemmer af en forening. Men samtidig er der ikke blevet færre medlemsfrivillige. Andre undersøgelser viser, at covid-19-pandemien har afstedkommet en vækst i den "uformelle frivillighed", dvs. frivillighed uden for en organisation eller forening, og mange offentlige organisationer og indsatser har været midlertidigt lukket eller sat på pause.

I 2020 er det 28 pct. af befolkningen, der er enige i, at frivilligt arbejde lige så godt kan foregå inden for det offentlige rammer som i frivillige foreninger og organisationer. Lidt flere (35 pct.) er helt eller delvist uenige. Denne fordeling er næsten, som den også var i 2012-undersøgelsen. 28 pct. er enige i, at frivilligt arbejde anvendes, for at det offentlige (kommunerne) kan spare penge, men 40 pct. er uenige i dette udsagn. Det er i 2020 lidt flere end i 2012, der er enige i, at kommunerne bruger frivilligt arbejde for at spare penge.

Det er blevet lidt større andele af de frivillige, der oplever formaliserede krav til deres frivillige indsats. 15 pct. af de frivillige oplyser, at de har skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, de arbejder med. 17 pct. af de frivillige har svaret, at en introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt med de arbejdsopgaver, som de varetager. 32 pct. af de frivillige oplyser, at der er ansatte, som leder det frivillige arbejde, som de udfører, og 35 pct. af de frivillige oplyser, at de frivillige indsatser, de deltager i, bliver evalueret eller vurderet på anden vis. Samlet er der for tre første forhold tale om, at andelene er blevet større. Ændringerne er ikke store, men statistisk signifikante.

I dette kapitel belyser vi omfang, områder, tid, regi for det frivillige arbejde, holdninger til det frivillige arbejde, rammer og betingelser og anvendelsen af kurser i det frivillige arbejde.

3.1 Omfang af frivilligt arbejde

Undersøgelsen viser, at lidt over en tredjedel af befolkningen i alderen 16 år og derover har udført frivilligt arbejde inden for mindst ét af de 14 nævnte områder i 2020. 36 pct. har arbejdet frivilligt inden for det seneste år. Denne andel er helt på niveau med resultatet fra undersøgelseerne fra 2004 og 2012, hvor 35 pct. havde deltaget i frivilligt arbejde inden for seneste år (se Tabel 3.1). Det viser sig således, at når man spørger på nøjagtigt samme måde som i befolkningsundersøgelseerne i 2004 og 2012, så synes der ikke at være tale om hverken en vækst eller et fald i andelen af befolkningen, der har udført frivilligt arbejde. Det skal bemærkes, at idet respondenterne bliver spurgt til deres frivillige arbejde *inden for det seneste år*, omfatter deres svar både perioden fra oktober-november 2019 til marts 2020 inden covid-19-lockdown i Danmark fra 11. marts 2020 og perioden fra 11. marts 2020 til oktober-november 2020.

Tabel 3.1 Andelen af den danske befolkning, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år inden for mindst ét af 14 områder. 2004, 2012 og 2020. Procent.

	2004	2012	2020
Udført frivilligt arbejde inden for det seneste år	35	35	36

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Ud over at blive spurgt om deres deltagelse i frivillige aktiviteter inden for de 14 områder, blev respondenterne i 2012 og 2020, som nævnt ovenfor, også spurgt, om de inden for det seneste år har udført frivilligt arbejde, som havde været tidsafgrænset, som fx hjulpet med at afvikle et sportsarrangement eller en festival, samlet penge ind en dag til en bestemt organisation, hjulpet med at samle affald ind eller lignende. Som det fremgår af Tabel 3.2, er det i 2020 17 pct. af befolkningen, der har oplyst, at de har deltaget i tidsafgrænset frivilligt arbejde. Heraf har de 7 pct. angivet, at de ikke har opgivet noget af dette frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde på forskellige områder. I 2012 var det 20 pct. af befolkningen, der oplyste, at de havde deltaget i tidsafgrænset frivilligt arbejde. Heraf havde de 16 pct. angivet, at de ikke har opgivet noget af dette frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde på de forskellige områder. Det er således en lidt mindre andel af befolkningen i 2020 end i 2012, der havde deltaget i tidsafgrænset frivilligt arbejde, hvilket kan hænge sammen med covid-19-pandemien i 2020. Mange musikfestivaler, indsamlingsaktiviteter og andre større arrangementer, hvor frivillige bliver mobiliseret tidsafgrænset, blev aflyst i 2020.

Den mindre tidsafgrænsede aktivitet i 2020 medfører, at den samlede andel af befolkningen i alderen 16 år og derover, der inden for det seneste år enten har udført frivilligt arbejde inden for mindst ét af de 14 områder og/eller har udført tidsafgrænset frivilligt arbejde inden for det seneste år, er faldet fra 43 pct. i 2012 til 39 pct. i 2020. Dette fald kan vi ikke tilskrive en generel udvikling i det frivillige arbejde, men derimod sandsynligvis covid-19-pandemien.

Tabel 3.2 Andelen af den danske befolkning 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. 2012 og 2020. Procent.

	2012	2020	
Frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder	35	36	
Frivilligt arbejde, som har været tidsafgrænset (fx hjulpet med at afvikle et sportsarrangement eller en festival, samlet penge ind en dag til en bestemt organisation, hjulpet med at samle affald ind e.l.)	20	17	*
Har ikke oplyst noget af dette frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde på forskellige områder	16	7	*
I alt frivilligt arbejde inkl. tidsafgrænset arbejde	43	39	*
Virtuelt frivilligt arbejde	2	6	*
Har ikke oplyst noget af dette frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde på forskellige områder	1	1	
I alt frivilligt arbejde inkl. tidsafgrænset arbejde eller virtuelt frivilligt arbejde	43	40	*
Antal	2.809	7.191	

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Note: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle ($p < 0,01$) mellem 2012 og 2020.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2012 og 2020.

Endelig er der i 2012 og 2020 spurgt om frivilligt arbejde på nettet inden for det seneste år. Som nævnt er der ikke spurgt på helt samme måde i de to år. I 2012 blev det understreget, at det ikke drejede sig om arbejde med en forenings hjemmeside eller andre internetaktiviteter, som er knyttet til det ordinære frivillige arbejde i en forening eller organisation, men om aktiviteter, som alene foregår på nettet, som fx at skrive artikler til Wikipedia eller lave rådgivning via en chatfunktion. I alt 2 pct. af den voksne befolkning svarede bekræftende på dette spørgsmål (jf. Tabel 3.2). En del af disse havde også angivet dette frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde inden for de forskellige områder. Da det samtidig var en meget lille andel af befolkningen, der udførte frivilligt arbejde alene på nettet, blev resultatet, at den samlede andel af den voksne befolkning, der udfører frivilligt arbejde, ikke er øget. I 2012 var det således alt i alt 43 pct. af den voksne befolkning i Danmark, der inden for det seneste år havde udført enten frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder og/eller havde udført tidsafgrænset frivilligt arbejde inden for det seneste år og/eller udført frivilligt arbejde i forbindelse med aktiviteter, som alene foregår på nettet.

I 2020-undersøgelsen er der som nævnt spurgt til virtuelt frivilligt arbejde. Der tænkes med virtuelt frivilligt arbejde på frivilligt arbejde udført uden at mødes ansigt til ansigt. Det kan være hjælp til administration af sociale medier, online lektiehjælp, rådgivning eller lignende. I alt 6 pct. af den voksne befolkning svarede bekræftende på dette spørgsmål i 2020, hvor det i 2012 kun drejede sig om 2 pct. af den voksne befolkning. Væksten kan måske skyldes de ændrede spørgsmål om frivilligt arbejde på nettet, men det er også nærliggende at antage, at covid-19-pandemien har været baggrunden for, at en større del af den frivillige indsats har fundet sted virtuelt i 2020. En lang række af aktiviteter inden for flere områder er blevet gennemført virtuelt under covid-19-pandemien (Carlsen & Toubøl, 2020).

I 2020 er respondenterne ikke blevet spurgt, om de også havde angivet det virtuelle frivillige arbejde i de tidligere spørgsmål om frivilligt arbejde inden for de forskellige områder, men et antal svarende til 1 pct. af befolkningen har ikke oplyst om frivilligt arbejde på de 14 områder, men har oplyst, at de har deltaget i virtuelt frivilligt arbejde inden for det seneste år.

I 2020 var det alt i alt 40 pct. af den voksne befolkning i Danmark, der inden for det seneste år havde udført frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder og/eller havde udført tidsafgrænset frivilligt arbejde og/eller udført virtuelt frivilligt arbejde inden for det seneste år.

3.2 Frivilligt arbejde på forskellige områder

I 2020 er det som nævnt 36 pct. af den voksne befolkning, der inden for det seneste år har udført frivilligt arbejde inden for mindst ét af de 14 områder. De 14 områder, der er blevet spurgt om i undersøgelsen, fremgår af Tabel 3.3 med angivelse af andelen af den voksne befolkning, der har udført frivilligt arbejde inden for disse områder i 2004, 2012 og 2020. Her er også nævnt eksempler på, i hvilke sammenhænge det frivillige arbejde kan forekomme.

Tabel 3.3 Andelen af den danske befolkning, som har udført frivilligt arbejde indenfor det sidste år på de forskellige områder. 2004, 2012 og 2020. Procent.

Område:	2004	2012	2020
Kulturområdet (fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor)	3	5 *	4
Idrætsområdet (fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller)	11	11	12
Fritidsområdet i øvrigt (fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder)	5	3 *	5 *
Uddannelse, undervisning og forskning (fx Skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning, husholdningsforening)	3	4	4
Sundheds- og sygdomsområdet (fx bloddonor, patientforening, krisehjælp)	3	4 *	3
Det sociale område (fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbestyrelser)	3	3	5 *
Miljøområdet (fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver)	1	1	1
Bolig og lokalsamfundsområdet (fx beboerforeninger, antenneforeninger, grundejerforeninger)	6	5	6
Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer (fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening)	3	2 *	2
Området omhandlende rådgivning og juridisk bistand (fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp)	0	1	0 *
Politik og partiforeninger (fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer)	1	1	1
Internationale aktiviteter (fx humanitære, freds og solidaritetsorganisationer)	2	2	2
Religion og kirke (fx menighedsarbejde, søndagsskole)	2	2	3
Andre områder	3	4 *	4
Frivilligt arbejde i alt	35	35	36
Antal	3.134	2.809	7.191

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Note: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle ($p < 0,01$) mellem 2004 og 2012 og mellem 2012 og 2020.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Den enkelte person kan have udført frivilligt arbejde på flere områder, hvorfor en sammenlægning af andelen vil overstige de fx 36 pct., der i 2020 i alt har udført frivilligt arbejde inden for disse områder det seneste år.

Tabellen viser, at idrætsområdet fortsat er det absolut største område, idet 12 pct. af den voksne befolkning har arbejdet frivilligt på dette område i 2020. Herefter følger bolig og lokalsamfund (fx i beboer- og grundejerforeninger) og kulturområdet. På de to områder har henholdsvis 6 pct. og 5 pct. af befolkningen lagt en frivillig indsats inden for det seneste år. Det er ligeledes 5 pct. af

befolkningen, der har arbejdet frivilligt inden for det sociale område. Området dækker en bred vifte af aktiviteter som fx pensionistforeninger, væresteder og besøgsvenner, men også bestyrelsesarbejde eller andre aktiviteter i forbindelse med børnenes daginstitutioner. De 5 pct. af befolkningen i alderen 16-89 år svarer til ca. 239.000 personer, der har arbejdet frivilligt på det sociale område inden for det seneste år. På sundheds- og sygdomsområdet er det 3 pct. af den voksne befolkning, der har været frivillige. Det drejer sig fx om arbejde i patient- og pårørendeforeninger, men også bloddonorer indgår i denne opgørelse.

Tabellen viser også, at andelene af frivillige på de forskellige områder er på næsten fuldstændig samme niveau i 2004, 2012 og 2020. Kun få af de små forskelle mellem de tre år i tabel 3.3 er statistisk signifikante. Der er således også tale om en meget stor stabilitet i andelene af den voksne befolkning, der lægger en frivillig indsats på hvert af disse områder. Den mest markante ændring synes at være, at det er blevet en lidt større andel af befolkningen, der er engageret i frivilligt arbejde på det sociale område i 2020 (5 pct.) end der var i 2004 og 2012 (3 pct.). Væksten på det sociale område kan skyldes covid-19-pandemien, der fra marts 2020 og frem gav anledning til en lang række af frivillige støtteaktiviteter på det sociale område. Også på fritidsområdet har der været en stigning i andelen fra 2012 til 2020. Denne stigning opvejer således det fald fra 2004 til 2012 i andelen af befolkningen, der havde været frivillige på fritidsområdet.

Tabel 3.4 viser andelene af den voksne befolkning, der inden for det seneste år har udført forskellige typer af frivillige arbejdsopgaver på mindst ét af de 14 områder. Som det fremgår af tabellen, er det bestyrelsesarbejde, udvalg eller rådsarbejde (fx skolebestyrelse, foreningers HR-udvalg o.l.), der er den mest hyppigt nævnte frivillige arbejdsopgave. 16 pct. af den voksne befolkning har deltaget i den form for frivilligt arbejde inden for det seneste år i 2020. Næstmest hyppige aktivitet er rent praktisk arbejde (fx rengøring, indkøb, køkken- eller caféarbejde, vedligeholdelse eller kørsel) som 14 pct. af den voksne befolkning har udført inden for det seneste år. 8 pct. har deltaget i frivilligt arbejde med uddannelse, undervisning, holdlederskab eller instruktion (fx lektiehjælper, afholdelse af førstehjælpskurser, træner af et idrætshold, videreformidling af egne kompetencer o.l.). 3 pct. har været engageret i frivilligt arbejde over internettet (fx teknisk udvikling af blogs eller hjemmesider, administrere Facebookgruppe (bredere end gruppe for venner og familie), programmering af open source og administration af hotline/debatforum).

Tabellen viser endvidere, at andelene af befolkningen, der har udført de forskellige arbejdsopgaver, var næsten på samme niveau i 2004 og 2012, men i 2020 er andelene blevet lidt mindre end i de tidligere år. Forskellene er statistisk signifikante for alle aktiviteter bortset fra andelen, der har udført praktisk arbejde. Også antallet af forskellige opgaver, som de frivillige har deltaget i, er mindre i 2020 end tidligere. De frivillige har i 2020 oplyst, at de har udført to af de nævnte opgavetyper i gennemsnit. I 2004 og 2012 var det i gennemsnit tre forskellige slags opgaver. Nedgangen i antal opgaver, som de frivillige har arbejdet med, kan være udtryk for, at covid-19-pandemien i 2020 har medført et lidt lavere aktivitetsniveau for det frivillige arbejde end i 2012 og 2004. Nogle typer af aktiviteter blev sat på pause eller forandret.

Men det skal bemærkes, at spørgsmålet om arbejdsopgaver er ændret lidt i 2020 i forhold til de tidligere undersøgelser i 2004 og 2012, idet arbejde over internettet er blevet tilføjet, og rækkefølgen samt nogle formuleringer af de nævnte typer af aktiviteter er ændret. Det medfører, at resultaterne vedrørende de udførte arbejdsopgaver ikke er helt sammenlignelige mellem 2020 og de tidligere år. At dataindsamlingen foregik ved selvudfyldning af den webbaserede undersøgelse i 2020 kan være forklaring på noget af stigningen i andelen, der har svaret "andre typer arbejdsopgaver" i forhold til de tidligere undersøgelser, der blev gennemført ved interview.

Tabel 3.4 Andele af befolkningen, som inden for det seneste år har udført forskellige frivillige arbejdsopgaver. 2004, 2012 og 2020. Procent.

Arbejdsopgave	2004	2012	2020
Praktisk arbejde (fx rengøring, indkøb, køkken- eller caféarbejde, vedligeholdelse, kørsel o.l.)	17	15	14
At skaffe midler (fx pengeindsamlinger, salg i genbrugsbutikker, salg i foreningsregi, ansøgninger o.l.)	8	9	6 *
Bestyrelsesarbejde, udvalg eller rådsarbejde (fx skolebestyrelse, foreningers HR-udvalg o.l.)	18	18	16 *
At være kontaktperson (fx yde personlig omsorg, samvær, deltage i besøgstjeneste, være mentor o.l.)	12	12	6 *
Sekretariatsarbejde eller administrativt arbejde (fx telefonpasning, vedligeholde hjemmeside, referatskrivning, bogføring, registrering af nye medlemmer eller frivillige o.l.)	13	12	5 *
Arbejde over internettet (fx teknisk udvikling af blogs el. hjemmesider, administrere facebookgruppe (bredere end gruppe for venner og familie), programmering af open source, adm. af hotline/debatforum).			3
Politisk arbejde eller kampagneaktivitet (fx aktiviteter i politiske ungdomsorganisationer, uddeling af informationsmateriale o.l.)	4	4	2 *
Uddannelse, undervisning, holdlederskab eller instruktion (fx lektiehjælper, afholdelse af førstehjælpskurser, træner af et idrætshold, videreformidling af egne kompetencer o.l.)	10	12 *	8 *
Rådgivning eller retshjælp (fx bisidder, økonomisk eller juridisk rådgivning o.l.)	4	4	1 *
Vagttjeneste (fx brandslukning, redningsarbejde, nødhjælpsarbejde, frivilligt arbejde i hjemmeværnet o.l.)	2	2	1 *
Oplysnings- eller informationsvirksomhed	11	11	2 *
Andre typer end de allerede nævnte	5	7 *	10 *
Gennemsnitligt antal opgavetyper	3	3	2
Antal	3.134	2.809	7.191

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Note: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle ($p < 0,01$) mellem 2004 og 2012 og mellem 2012 og 2020.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Som det fremgår af Tabel 3.5, fylder det frivillige arbejde i bestyrelser og udvalg relativt meget på de fleste af de 14 områder. Den største andel af frivillige med bestyrelsesarbejde findes på bolig- og lokalsamfundsområdet, hvor 79 pct. af de frivillige udfører udvalgs-, bestyrelsesarbejde eller rådsarbejde. På uddannelsesområdet gælder det 62 pct.

Det er ligeledes en stor andel af de frivillige på alle områder, der udfører praktiske opgaver som fx rengøring, indkøb, køkken- eller caféarbejde, vedligeholdelse eller kørsel. Den største andel findes på fritidsområdet, hvor 48 pct. af de frivillige udfører sådanne praktiske opgaver.

Der er endelig også mange af de frivillige, der udfører sekretariatsarbejde eller administrativt arbejde som fx telefonpasning, vedligeholdelse af hjemmesider, referatskrivning o.l. Samlet er det 28 pct. af de frivillige, men på idrætsområdet er det 42 pct. og på bolig- og lokalsamfundsområdet 76 pct. Samlet er det 25 pct. af de frivillige, der arbejder med at skaffe midler ved ansøgninger, penge- eller tøjindsamlinger, salg i genbrugsbutikker, på basarer og lignende.

Tabel 3.5 Andelen af frivillige på de enkelte områder, som udfører forskellige arbejdsopgaver. 2020. Procent.

Område	Prakt. arbejde	Skaffe midler	Udvalg, bestyrelse	Kont. person/besøgsven	Sekr., administration	Arbejde over internettet	Politisk arbejde	Udd./instruktør	Antal
Kultur	48	22	50	17	22	14	7	18	308
Idræt	42	16	47	12	15	10	4	37	817
Fritid	50	26	53	16	16	15	5	26	347
Sundhed	37	26	33	18	13	10	6	19	232
Socialt	41	22	42	40	14	9	5	17	343
Politisk (fagligt politisk, internationalt)	39	37	62	20	22	16	26	23	302
Uddannelse	36	19	62	23	15	13	9	41	277
Bolig og lokalsamfund	46	17	80	16	27	15	7	13	404
Andre områder (miljø, religion, rådgivning, andet)	46	26	40	21	14	10	7	19	612
Frivilligt arbejde i alt	38	18	45	15	14	9	5	22	2.534

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal. En person kan godt være frivillig på flere områder, hvorfor ovenstående antal ikke summer til 2.534, der er det samlede antal personer, som er frivillige på mindst et område.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

3.3 Tid anvendt på frivilligt arbejde

De frivillige har i gennemsnit anvendt 15,5 timer inden for den seneste måned på frivilligt arbejde inden for et eller flere af de 14 områder. Det svarer til knap 4 timer om ugen. Der er imidlertid en meget stor spredning på, hvor megen tid der anvendes på frivilligt arbejde. Som det fremgår af Tabel 3.6, har over halvdelen af de frivillige inden for den seneste måned brugt mindre end 10 timer på frivilligt arbejde. Hver fjerde har brugt mere end 20 timer, og nogle lægger rigtig mange timer i frivilligt arbejde – svarende til et fuldtidsarbejde eller mere.

Tabel 3.6 Tid brugt på frivilligt arbejde blandt dem, som har udført frivilligt arbejde seneste måned. 2020. Procent.

Område	1-4 timer	5-9 timer	10-19 timer	20-timer	I alt	Gns. antal timer	Antal
Kultur	27	28	30	15	100	12	213
Idræt	33	27	26	14	100	11	573
Fritid	38	23	22	18	101	11	248
Sundhed	46	21	17	16	100	11	175
Socialt	64	14	9	12	99	8	105
Politisk (fagligt, politisk, internationalt)	34	27	22	17	100	11	230
Uddannelse	52	21	14	13	100	7	309
Bolig og lokalsamfund	41	22	17	21	101	13	206
Andre områder (miljø, religion, rådgivning, andet)	32	20	26	22	100	16	454
Frivilligt arbejde i alt	32	22	22	24	100	15	1.890

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal. En person kan godt være frivillig på flere forskellige områder, hvorfor ovenstående antal ikke summer til det samlede antal personer, der har arbejdet frivilligt seneste måned på mindst ét område.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Der er en del forskelle mellem områderne med hensyn til, hvor megen tid der bliver anvendt på frivilligt arbejde. Som det fremgår af Tabel 3.6, havde de frivillige på kulturområdet brugt 12 timer i gennemsnit inden for den seneste måned. På idrætsområdet var det lidt mindre, nemlig 11 timer. På det sociale område drejede det sig om kun 8 timer i gennemsnit, og op mod to tredjedele af de frivillige på det sociale område (64 pct.) havde brugt mindre end 5 timer inden for den seneste måned. På sundhedsområdet havde de frivillige anvendt 11 timer inden for den seneste måned i gennemsnit, og 46 pct. af de frivillige havde brugt mindre end 5 timer inden for den seneste måned. På uddannelsesområdet drejede det sig om 7 timer i gennemsnit, hvilket hænger sammen med, at godt halvdelen havde brugt mindre end 5 timer inden for den seneste måned.

Tabel 3.7 Tid brugt på frivilligt arbejde blandt dem, som har udført frivilligt arbejde seneste måned i alt og særskilt for frivilligområde 2004, 2012 og 2020. Gennemsnitligt antal timer seneste måned.

Område	Gennemsnitligt antal timer seneste måned			
	2004	2012	2020	
Fritid (kultur, idræt, fritid)	17	16	12	**
Socialt (sundhed, sociale område, rådgivning)	15	12	11	
Politisk (fagligt politisk, internationalt)	15	13	13	
Uddannelse	8	8	11	
Bolig og lokalsamfund	7	9	8	
Andre områder (miljø, religion, andet)	18	13	17	
Frivilligt arbejde i alt	17	16	15	
Antal	797	704	1.890	

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Med * er markeret statistisk signifikante forskelle i forhold til den tidligere undersøgelse. * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$ ved en t-test.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004,2012 og 2020.

I 2004 havde de frivillige i gennemsnit anvendt 17 timer inden for den seneste måned på frivilligt arbejde. I 2012 var tidsforbruget 16 timer i gennemsnit, og i 2020 som nævnt 15,5 timer i gennemsnit. Der synes således at være tale om en mindre nedgang i den gennemsnitlige tid, som bliver anvendt på frivilligt arbejde. Nedgangen er dog ikke statistisk signifikant. Nedgangen synes at være størst på fritidsområdet, som det fremgår af Tabel 3.7. Her er gennemsnittet faldet fra 17 timer til 12 timer. Også på social- og sundhedsområdet er der tale om et fald i tiden fra 15 timer i 2004 til 11 timer i 2020. Noget af nedgangen i tidsforbruget på disse områder kan måske forklares med en nedsat aktivitet på grund af covid-19-pandemien i 2020. Men samtidig har det været en tendens, vi har set igennem en årrække.

På de øvrige områder er der kun mindre ændringer i den anvendte tid, og på uddannelsesområdet synes der at være tale om en lille vækst i den gennemsnitlige tid anvendt på frivilligt arbejde.

3.4 Regi for det frivillige arbejde

Traditionelt har en stor del af det frivillige arbejde været knyttet til foreningslivet, hvor den enkelte har været medlem af en organisation eller forening og gennem dette er blevet engageret i frivilligt arbejde. Som det fremgår af Tabel 3.8, er det fortsat en overvejende del, som er knyttet til foreningerne. I 2020 er det i alt 68 pct. af de frivillige, der udfører frivilligt arbejde inden for en frivillig forening/organisation. Det er samme andel af de frivillige som i 2004 og kun en lidt større andel

end i 2012. 16 pct. af de frivillige havde været aktive inden for en selvejende institution og 9 pct. inden for Folkekirken eller et andet religiøst samfund. Der har her tilsyneladende været en betydelig vækst i andelen af frivillige, der har arbejdet for Folkekirken eller andre religiøse samfund. I 2004 var det kun 2 pct. af de frivillige, der lagde deres indsats her. Det er muligt, at dele af denne vækst i 2020 skyldes covid-19-pandemien.

Tabel 3.8 Andelen af de frivillige, der har arbejdet for foreninger eller for andre. 2004, 2012, 2017 og 2020. Procent.

	2004	2012	2017	2020
En frivillig forening/organisation	68	65	60	68
En selvejende institution	18	18	11	16
En offentlig institution	17	18	17	13
Folkekirken eller andre religiøse samfund	2	4	6	9
En erhvervsvirksomhed	5	3	3	3
I uformel sammenhæng			7	15
Andet	4	7		
Ved ikke			8	11

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal. En person kan godt være frivillig på flere områder.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012, 2017 og 2020.

Frivilligheden i private erhvervsvirksomheder er også stabil. Dette selvom vi i stigende omfang debatterer såkaldt "corporate volunteering", hvor ansatte får fri i en del af deres arbejdstid til at gøre en frivillig indsats. Denne indsats finder netop sted i regi af en frivillig organisation og vil derfor ikke fremgå som en frivillig indsats på en erhvervsvirksomhed. Det typiske arrangement drejer sig i sådanne tilfælde om, at der indgås et partnerskab mellem en virksomhed og en frivillig organisation, som de ansatte i virksomheden forpligter sig til at yde en nærmere specificeret indsats for.

Sammenligningen mellem 2020 og de tidligere frivillighedsundersøgelser er imidlertid forstyrret af, at de mulige svarkategorier for det frivillige arbejdes regi er blevet ændret, hvilket hænger sammen med, at nye kategorier blev tilføjet i 2017-undersøgelsen. Det gælder bl.a. svaremuligheden "i uformel sammenhæng". Denne tilføjelse skal ses i sammenhæng med, at nye, mere løst organiserede bevægelser og organiseringer som fx *Venligboerne* danner ramme for en stor og iøjnefaldende frivillig aktivitet organiseret gennem de sociale medier og netværk. I 2020 er det 15 pct. af de frivillige, der oplyser, at de har været frivillige i uformel sammenhæng, og det er væsentligt mere end i 2017, hvor 7 pct. angiver dette. Vi har ikke oplysning om, hvilke aktiviteter det drejer sig om, men det kan måske bl.a. dreje sig om aktiviteter affødt af covid-19-pandemien i 2020.

Det er dog bemærkelsesværdigt, at stigningen i "uformel sammenhæng" ikke betyder, at foreningsfrivilligheden samtidig falder.

Andre undersøgelser har vist, at den uformelle hjælp og omsorg i netværk har været stor under lockdown i april-maj 2020 i forbindelse med covid-19-pandemien, og der kan samtidig også have været en stigning i frivilligheden i "uformel sammenhæng" (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020).

Det er også bemærkelsesværdigt, at antallet af frivillige, der har været frivillige i en offentlig organisation, er faldet fra 2017 til 2020 fra 17 pct. til 13 pct. Dette samtidig med, at kommunerne har haft en stærk interesse i at samarbejde med frivillige og civilsamfund. Det er dog muligt, at

det kan skyldes covid-19-pandemien. Mange offentlige organisationer har i løbet af 2020 i perioder været lukket for besøg, og mange offentlige indsatser og projekter har været udskudt og sat på pause. Det er sandsynligt, at vi ikke havde set det fald, hvis der ikke havde været en covid-19-pandemi. Desuden kan kommunernes interesse for det frivillige arbejde både tage form af frivillige i den kommunale opgaveløsning og af tværsektorielle samarbejder med frivillige foreninger og organisationer, hvor de frivillige fortsat er organiseret i en frivillig forening/organisation, samtidig med at de samarbejder med kommunen. Tallene behøver derfor ikke betyde, at kommunerne samarbejder mindre med de frivillige foreninger/organisationer.

Også kategorien "Ved ikke" blev indført i 2017-undersøgelsen. I 2020 er det 11 pct. af de frivillige, som ikke ved, om det fx er en forening, en selvejende institution eller en offentlig institution, der er rammen om deres frivillige indsats. Vi ved ikke, hvad svarene indeholder.

Alle frivillige, der har svaret, at de arbejder i tilknytning til en frivillig forening/organisation, en selvejende institution, Folkekirken eller andre religiøse samfund, er blevet spurgt, om de er medlem af den forening eller organisation, som de arbejder frivilligt for. Tabel 3.9 viser andelen af de frivillige, der arbejder som medlemmer inden for hvert af de 14 områder. På de fleste områder er det fortsat langt de fleste af de frivillige, som arbejder for en frivillig forening/organisation mv., der også selv er medlemmer af disse foreninger/organisationer. I 2020 drejede det sig om i alt 78 pct. på alle områder, hvilket er helt på niveau med den samlede andel i 2004. Nedgangen i medlemsandelen mellem 2004 og 2012 synes således at være modsvaret af en vækst mellem 2012 og 2020.

På det store idrætsområde er medlemsandelen i 2020 lidt mindre, end medlemsandelen var i 2004, men på flere andre områder er der tale om en vækst i andelen af frivillige, der er medlem af den forening eller organisation, de arbejder frivilligt for. Det gælder for uddannelsesområdet, sundhedsområdet og det sociale område.

Tabel 3.9 Andele af de frivillige, der er medlem af organisation, som de arbejder frivilligt for særskilt for område. 2004, 2012 og 2020. Procent.

Andel af de frivillige, der er medlem af den organisation, som de arbejder frivilligt for			
	2004	2012	2020
Kulturområdet	76	68	79
Idrætsområdet	83	71	76
Fritidsområdet	78	72	79
Uddannelse	40	32	56
Sundhed	48	34	57
Det sociale område	48	51	58
Miljøområdet	73	59	75
Bolig og lokalsamfund	91	90	90
Fagligt arbejde	94	89	88
Rådgivning	80	72	40
Politik	94	96	91
Internationale aktiviteter	63	53	60
Religion og kirke	82	86	82
Andre områder	57	56	64
Frivilligt arbejde i alt	79	70	78

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2004, 2012 og 2020.

Resultaterne her viser således, at medlemsandelene blandt de frivillige, der arbejder i tilknytning til en frivillig forening/organisation, en selvejende institution eller Folkekirken og andre religiøse samfund, samlet set i 2020 er på niveau med 2004, således at nedgangen fra 2004 til 2012 er blevet modsvaret af en tilsvarende vækst fra 2012 til 2020. Men tallene dækker også over store forskelle mellem områderne, som det fremgår af Tabel 3.9.

Ser man imidlertid på det samlede frivillige arbejde, uanset hvilket regi det er tilknyttet, fremgår det, at en stigende andel af de frivillige udfører et arbejde i en sammenhæng, hvor de *ikke* er medlem af den organisation, som de arbejder for. Det betyder så også, at en stigende andel af befolkningen arbejder frivilligt uden at være medlemmer af den organisation, som de arbejder for, men at det ikke samtidig betyder, at medlemsfrivilligheden falder.

Som det fremgår af Tabel 3.10, var det i alt 27 pct. af befolkningen, der lagde et frivilligt arbejde som medlemmer af den organisation, de arbejdede for. I 2012 drejede der sig om i alt 24 pct. og i 2020 om 22 pct. Omvendt er det blevet større andele af befolkningen, der er frivillig som ikke-medlemmer af den organisation, som de arbejder for. I 2004 var det i alt 11 pct. I 2012 i alt 15 pct. og i 2020 i alt 16 pct. og henholdsvis 8 pct., 11 pct. og 14 pct. havde udelukkende været frivillige som ikke-medlemmer i de tre år for frivillighedsundersøgelserne. Vi kan ikke vide, hvilken betydning covid-19-pandemien har haft for disse forandringer. Men der har allerede inden 2020-undersøgelsen været en tendens til, at frivillige i stigende omfang var frivillige uden at være medlemmer af den forening, som de var frivillige i (Fridberg & Henriksen, 2014).

Tabel 3.10 Befolkningen på 16 år og derover fordelt efter, om de inden for det seneste år har arbejdet frivilligt udelukkende som medlem, udelukkende som ikke-medlem, både-og eller ikke har arbejdet frivilligt. 2004, 2012 og 2020. Procent.

	Udelukkende som medlem	Både-og	Udelukkende som ikke-medlem	Har ikke arbejdet frivilligt	I alt	Antal
2004	24	3	8	65	100	3.134
2012	20	4	11	65	100	2.809
2020	20	2	14	64	100	7.191

Anm.: Frivillige seneste år inden for mindst et af de 14 områder. 2020 er baseret på vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

3.5 Holdninger til frivilligt arbejde

I alle de tre frivillighedsundersøgelser fra 2004, 2012 og 2020 er der nogle spørgsmål om befolkningens holdninger til forholdet mellem de frivillige organisationer og det offentlige, fx kommunerne. De seks spørgsmål, som fremgår af Tabel 3.11, indgår i undersøgelserne i 2012 og 2020, mens de tre sidste udsagn indgik ikke i 2004-undersøgelsen.

Tabel 3.11 Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om forholdet mellem det offentlige (fx kommunen) og frivillige organisationer? 2020. procent og gennemsnitlig score 2004, 2012 og 2020.

Spørgsmål	Procent 2020						I alt	Gns score 2020, 2012 og 2004 Helt enig = 1 – Helt uenig = 5				
	Helt enig	Delvist enig	Hverken enig eller uenig	Delvist uenig	Helt uenig	Ved ikke		2020	2012	2004		
	1	2	3	4	5			p	p			
Frivillige foreninger og organisationer bør kunne klare sig selv – uden hjælp fra det offentlige	6	21	21	25	17	10	100	3,29	***	3,55	*	3,47
Det offentlige skal finansiere de frivillige foreninger og organisationer uden at stille krav til dem	4	14	19	27	27	10	100	3,67	***	4,01	***	4,21
Hvis det offentlige opfyldte alle sine forpligtelser, ville der ikke være brug for en frivillig indsats	7	15	18	22	27	12	100	3,51	***	4,01		4,00
Frivilligt arbejde kan lige så godt foregå inden for det offentlige rammer som i frivillige foreninger og organisationer	9	19	20	17	21	14	100	3,27	*	3,19		
Alle har en moralsk forpligtelse til at arbejde frivilligt på et tidspunkt i sit liv	10	19	22	13	26	10	100	3,27		3,27		
Frivilligt arbejde anvendes, for at det offentlige (kommunerne) kan spare penge	9	19	19	17	23	12	100	3,29	***	3,52		
Antal								7.191		2.809		3.107

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Med * er markeret statistisk signifikante forskelle i forhold til den tidligere undersøgelse.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001 ved en t test.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Tabellen viser, at i 2020 er i alt 27 pct. af befolkningen helt enig eller delvist enig i, at frivillige foreninger og organisationer bør kunne klare sig selv – uden hjælp fra det offentlige. Men i alt 42 pct. af befolkningen er delvist eller helt uenige i dette spørgsmål og har altså en positiv indstilling til, at frivillige foreninger får hjælp af det offentlige. Tabellens tredjesidste kolonne viser den gennemsnitlige score i 2020, når svarene bliver opfattet som en skala fra 1 = Helt enig til 5 = Helt uenig. Tabellen viser, at den gennemsnitlige score er lidt lavere i 2020 end i 2012 og 2004. Der er således i 2020 en større opbakning end i 2012 og 2004 til synspunktet om, at de frivillige foreninger burde kunne klare sig uden hjælp fra det offentlige. Det skal dog bemærkes, at sammenligningen med de tidligere undersøgelser besværliggøres af, at 2020-undersøgelsen er gennemført som en web-baseret undersøgelse, hvor svarkategorien "Ved ikke" har været en mulighed for respondenterne. De tidligere undersøgelser er gennemført ved telefoninterview, hvor interviewerne ikke læser "Ved ikke"-muligheden op. Det betyder, at ca. 10 pct. har svaret "Ved ikke" i 2020 til alle seks udsagn, mens det i de tidligere undersøgelser kun drejer sig om 1-3 pct. af respondenterne.

Tabellen viser endvidere, at kun 18 pct. af befolkningen er helt eller delvist enige i, at det offentlige skal finansiere de frivillige foreninger og organisationer uden at stille krav til dem, og i alt 54 pct. af befolkningen er helt eller delvist uenige i dette. Men også her er befolkningens opbakning til synspunktet større i 2020, end den var i 2012 og 2004.

I alt 22 pct. af befolkningen er helt eller delvist enige i, at hvis det offentlige opfyldte alle sine forpligtelser, ville der ikke være brug for en frivillig indsats, men ca. halvdelen (49 pct.) er helt eller delvist uenige i dette udsagn. Opbakningen til synspunktet er imidlertid blevet større, end den var i 2012 og 2004.

I 2020 er det 28 pct. af befolkningen, der er enige i, at frivilligt arbejde lige så godt kan foregå inden for det offentliges rammer som i frivillige foreninger og organisationer. Lidt flere (35 pct.) er helt eller delvist uenige. Den gennemsnitlige score viser imidlertid, at en lidt større andel er uenige i dette udsagn end i 2012-undersøgelsen.

28 pct. er enige i, at alle har en moralsk forpligtelse til at arbejde frivilligt på et tidspunkt i sit liv, mens 39 pct. er uenige i dette. Den gennemsnitlige score for dette udsagn er helt, som den var i 2012.

Endelig viser tabellen, at 28 pct. er enige i, at frivilligt arbejde anvendes for, at det offentlige (kommunerne) kan spare penge, mens 40 pct. er uenige i dette udsagn. Det er i 2020 lidt flere end i 2012, der er enige i, at kommunerne bruger frivilligt arbejde for at spare penge.

3.6 Rammer og betingelser for det frivillige arbejde

Ligesom i 2012-undersøgelsen indgår der i 2020 fire spørgsmål, som belyser, i hvilken udstrækning man kan observere en formalisering af det frivillige arbejde i form af krav om introduktion eller uddannelse af de frivillige, og om det er ansatte, som leder det frivillige arbejde, om de frivilliges indsats bliver evalueret eller vurderet på anden vis, samt om de frivillige har skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, de arbejder med. De tre første spørgsmål indgik i 2009 i en svensk undersøgelse (Svedberg, von Essen & Jegermalm, 2010).

Tabel 3.12 De frivilliges rammer og betingelser for det frivillige arbejde. 2012 og 2020. Procent.

	2012	2020
Introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt ***	13	17
Der er ansatte, som leder det frivillige arbejde**	29	32
Bliver de frivillige indsatser, du deltager i, evalueret eller vurderet på anden vis? ***	40	35
Har du skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, du arbejder med? ***	12	15
Antal	1.246	2.849

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2012 og 2020.

Tabel 3.12 viser resultaterne fra 2020 og 2012. I 2020 er det 15 pct. af de frivillige, der har skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, de arbejder med. Det er blevet en lidt større andel, end det var i 2012, hvor 12 pct. af de frivillige havde skrevet under på en kontrakt eller anden aftale.

17 pct. af de frivillige har svaret, at introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt med de arbejdsopgaver, som de varetager. Også dette er en lidt større andel end i 2012, hvor 13 pct. svarede ja til dette.

32 pct. af de frivillige oplyser, at der er ansatte, der leder det frivillige arbejde, som de udfører. Også her er der en lidt større andel i 2020 end i 2012, hvor det drejede sig om 29 pct. af de

frivillige. Som det fremgår nedenfor er det især i offentlige og selvejende institutioner, hvor hovedparten af arbejdet udføres af lønnede medarbejdere, at det frivillige arbejde ledes af en ansat medarbejder. Formaliseringen af det frivillige arbejde er således større i selvejende institutioner og det offentlige.

Endelig fremgår det, at 35 pct. af de frivillige oplyser, at de frivillige indsatser, de deltager i, bliver evalueret eller vurderet på anden vis. Det er en lidt mindre andel end i 2012, hvor 40 pct. har oplyst, at deres frivillige indsats blev evalueret eller på anden vis vurderet.

Samlet er der for tre af de fire forhold tale om, at der er blevet lidt større andele af frivillige, der oplever formaliserede krav til deres frivillige indsats. Ændringen er ikke stor, men statistisk signifikant for alle fire forholds vedkommende.

Tabel 3.13 Andelen af frivillige, som har svaret ja til, at udvalgte rammer og betingelser gælder det frivillige arbejde, de udfører, særskilt for frivilligområder. 2020. Procent.

Frivilligområde	Introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt	Der er ansatte, som leder det frivillige arbejde	Bliver de frivillige indsatser, du deltager i, evalueret eller vurderet på anden vis?	Har du skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, du arbejder med?	Antal
Kultur	16	31	37	8	127
Idræt	18	24	34	13	496
Fritid	13	27	27	5	162
Sundhed	16	52	39	20	86
Socialt	21	46	35	22	160
Politisk/fagligt	20	49	39	11	91
Uddannelse	16	41	32	15	99
Bolig og lokalsamfund	6	13	27	15	161
Andet	17	37	36	19	345
Er frivillig på flere områder	23	33	41	18	807

Anm.: Baseret på vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Det er især inden for sundhedsområdet og det sociale område, at de frivillige har skrevet under på en kontrakt eller aftale. Det gælder for godt hver femte frivillige på disse områder. På fritidsområdet er det derimod kun 5 pct. og på kulturområdet 8 pct. af de frivillige, der har en form for kontrakt for deres frivillige arbejde (jf. Tabel 3.13). Formaliseringen af det frivillige arbejde er således større på social- og sundhedsområdet end på de øvrige områder.

Forskellene mellem de forskellige samfundsområder er ikke så store på spørgsmålet om, hvor udbredt det er at stille krav om en form for uddannelse eller introduktion til det frivillige arbejde. På næsten alle områderne er det mellem 10 pct. og 20 pct. af de frivillige, der har oplyst dette. På bolig- og lokalsamfundsområdet er det imidlertid kun 6 pct. af de frivillige, der oplyser, at introduktion eller uddannelse er et krav for at få lov til at arbejde frivilligt.

På næsten alle samfundsområderne er det godt hver tredje frivillige, der oplyser, at deres frivillige indsats bliver evalueret eller vurderet på anden vis. De mindste andele findes på fritidsområdet og bolig- og lokalsamfundsområdet, hvor 27 pct. af de frivillige oplyser, at deres frivillige indsats bliver evalueret eller på anden vis vurderet.

På sundhedsområdet er det over halvdelen af de frivillige, der oplyser, at der er ansatte, som leder det frivillige arbejde. Også på det politiske/faglige område er det ca. halvdelen af de frivillige, der har ansatte til at lede arbejdet. På bolig- og lokalsamfundsområdet er det kun 13 pct. af de frivillige, der har ansatte til at lede det frivillige arbejde.

Ligesom i 2012 forekommer det, at på tværs af disse fire mål for det frivillige arbejdes formalisering finder den største formaliseringsgrad inden for sundhedsområdet, det sociale område samt det politiske/faglige område. Den mindste formaliseringsgrad finder vi inden for bolig- og lokalsamfundsområdet og dernæst inden for fritidsområdet, kulturområdet og idrætsområdet.

Tablet 3.14 Andelen af frivillige, som har svaret ja til, at udvalgte rammer og betingelser gælder det frivillige arbejde, de udfører, særskilt for organiseringsform for det frivillige arbejde. 2020. Procent.

	Introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt	Der er ansatte, som leder det frivillige arbejde	Bliver de frivillige indsatser, du deltager i, evalueret eller vurderet på anden vis?	Har du skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, du arbejder med?	Antal
En frivillig forening/organisation	16	25	36	13	1.132
En selvejende institution	21	44	39	21	149
En offentlig institution	10	55	34	20	129
Folkekirken eller andre religiøse samfund	20	37	34	13	90
En erhvervsvirksomhed	27	60	37	23	30
I uformel sammenhæng	13	27	18	7	158
Ved ikke	11	34	28	10	315
Under flere organisationsformer	23	36	40	15	846

Anm.: Baseret på vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Tablet 3.14 viser de fire mål for det frivillige arbejdes formalisering særskilt for, om arbejdet finder sted i en forening, i en selvejende institution eller inden for det offentlige. Tabellen viser, at ca. hver femte frivillige i selvejende institutioner og i offentlige institutioner har skrevet under på en kontrakt eller anden aftale om det frivillige arbejde, de arbejder med. I de frivillige foreninger er det kun 13 pct. af de frivillige. Formaliseringen af det frivillige arbejde er således også her større i selvejende institutioner og det offentlige.

Det er relativt få af de frivillige i offentlige institutioner, der oplyser, at Introduktion og uddannelse er et krav for at få lov at arbejde frivilligt (10 pct.). I de selvejende institutioner er andelen 21 pct.

Der er ikke store forskelle mellem organisationsformerne, når det kommer til, hvor mange af de frivillige, der oplyser, at deres frivillige indsatser bliver evalueret eller på anden vis vurderet. Størst er andelen blandt de frivillige i selvejende institutioner, hvor 39 pct. af de frivillige får deres indsats evalueret eller vurderet på anden vis.

Det er ikke overraskende mange af de frivillige i offentlige institutioner og selvejende institutioner, der oplyser, at det er ansatte, som leder det frivillige arbejde. Det drejer sig om 55 pct. af de frivillige i offentlige institutioner og 44 pct. af de frivillige i selvejende institutioner.

Også her er det – ligesom i 2012, at man på tværs af de fire mål for det frivillige arbejdes formalisering finder den største formaliseringsgrad inden for de offentlige institutioner og dernæst de selvejende institutioner, hvor professionelle og ansatte medarbejdere står for hovedparten af aktiviteterne.

3.7 Kurser og andet med sigte på at kvalificere det frivillige arbejde

De frivillige blev i undersøgelsen spurgt, om de inden for det seneste år havde deltaget i kursusforløb, uddannelse eller en række andre aktiviteter i forbindelse med det frivillige arbejde. Som det fremgår af Tabel 3.15, er det i alt 21 pct. af de frivillige, der har deltaget i et kursusforløb eller en uddannelse inden for det seneste år. 4 pct. af de frivillige har deltaget i kursusforløb eller uddannelse over et længere forløb (fx en hel uge eller gentagne kursusdage). 3 pct. har deltaget i et online kursus på få timer.

Tabel 3.15 Andelen af frivillige, som inden for det seneste år har deltaget i kurser eller andre kompetenceudviklende aktiviteter i forbindelse med det frivillige arbejde. 2012 og 2020. Procent.

	2012	2020
Har du inden for det seneste år deltaget i kursusforløb eller uddannelse i forbindelse med dit frivillige arbejde af følgende varighed?		
Ja, et kursus af højest en dags varighed	12	10
Ja, et kursus, som strakte sig over to eller flere dage	6	8
Ja, et kursusforløb eller uddannelse over et længere forløb (fx en hel uge eller gentagne kursusdage)	2	4
Ja, et online kursus på få timer		3
Nej, jeg har ikke deltaget i et kursus inden for det seneste år		79
Hvilke af følgende aktiviteter har du deltaget i inden for det seneste år i forbindelse med dit frivillige arbejde?		
Interne forløb med henblik på, hvordan I kan gøre det bedre det sted, du arbejder frivilligt ¹⁾	(41)	16
Faglige netværk for at kunne gøre det frivillige arbejde bedre	19	10
Forløb med vejleder, mentor eller supervisor i foreningen eller organisationen	16	7
Seminarer eller konferencer, som har med dit frivillige arbejde at gøre	8	8
Andre aktiviteter, som har haft til formål at gøre dig dygtigere til det frivillige arbejde, som du laver		
Andre		1
Jeg har ikke deltaget i nogen kurser eller fået vejledning eller opkvalificering inden for det seneste år		68
Antal	1.279	2.849

Note: ¹⁾ I 2012 blev der spurgt til deltagelse i interne møder og ikke interne forløb.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2012 og 2020.

Spørgsmålene er ændret lidt fra 2012-undersøgelsen til 2020, hvilket går ud over sammenligneligheden mellem resultaterne i de to undersøgelser. I 2012 oplyste 41 pct. af de frivillige, at de havde deltaget i interne møder med henblik på, hvordan de kan gøre det bedre det sted, de arbejder frivilligt. I 2020 er der spurgt til deltagelse i interne forløb i stedet for i interne møder, og kun 16 pct. af de frivillige har i 2020 svaret ja til at have deltaget i interne forløb. I alt er det 68 pct. af de frivillige, der ikke har deltaget i nogen kurser eller fået vejledning eller opkvalificering inden for det seneste år. Det er muligt, at covid-19-pandemien kan have betydet, at der

har været færre forløb/møder og aktiviteter end i 2012. Det er oplagt at forestille sig, at nogle planlagte kursus- og uddannelsesforløb har været aflyst eller udskudt fra marts 2020 og frem.

Tabel 3.16 Andelen af frivillige, som inden for det seneste år har deltaget i kurser eller andre aktiviteter i forbindelse med det frivillige arbejde, særskilt for frivilligområde. 2020. Procent.

	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Socialt	Fagligt/ politisk	Udd.	Bolig	Andet
Kursus af højst en dags varighed	10	13	9	10	16	15	14	9	14
Kursus, som strakte sig over to eller flere dage	7	10	8	9	8	13	9	6	9
Kursusforløb (fx en hel uge eller gentagne kursusdage)	4	4	4	4	4	6	7	2	6
Et online kursus på få timer	3	3	2	5	3	4	7	3	4
Har ikke deltaget i kurser	79	76	78	77	72	69	71	82	72
Interne forløb med henblik på, hvordan I kan gøre det bedre	15	17	19	15	22	27	22	15	21
Faglige netværk, for at kunne gøre det frivillige arbejde bedre	13	11	12	13	15	22	18	10	11
Forløb med vejleder, mentor eller supervisor i foreningen eller organisationen	6	6	10	8	8	10	11	6	10
Seminarer eller konferencer, som har med dit frivillige arbejde at gøre	8	8	11	9	12	21	13	10	11
Andre aktiviteter, som har haft til formål at gøre dig dygtigere til det frivillige arbejde	16	4	15	13	14	17	17	10	17
Har ikke deltaget i noget af dette	66	65	64	67	59	49	55	71	59

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Der er en del forskelle mellem de forskellige samfundsområder på, hvor meget de frivillige deltager i kurser og andre aktiviteter med sigte på at opkvalificere de frivillige til de opgaver, som de varetager (jf. Tabel 3.16). De største andele af frivillige, som inden for det seneste år har deltaget i kurser, finder man inden for området politik og fagligt arbejde. Her har 27 pct. af de frivillige deltaget i interne forløb med henblik på, hvordan de kan gøre det bedre. Også på uddannelsesområdet og det sociale område er det relativt mange, der har deltaget i sådanne forløb eller i faglige netværk med henblik på at gøre det bedre det sted, de arbejder frivilligt.

Med forbehold for covid-19-pandemiens indflydelse viser tallene, at der i perioden 2012-20 ikke er sket en udpræget professionalisering af det frivillige arbejde hvad angår fokus på opkvalificering af de frivilliges kompetencer.

4 Hvem er de frivillige

Resumé

Det er lidt flere mænd end kvinder, der arbejder frivilligt, dog undtaget i den yngste aldersgruppe (16-25-årige). Forskellene mellem de to køns deltagelse er dog blevet mindre siden 2004.

Der er flest frivillige blandt de travle 36-45-årige, men over tid er de ældre dele af befolkningen blevet mere aktive i frivilligt arbejde. De frivillige børneforældre bruger dog noget mindre tid (antal timer) end andre frivillige på frivilligt arbejde. De frivillige i befolkningsgruppen, der ikke er i arbejde, bruger i gennemsnit mere tid på det frivillige arbejde i forhold til gruppen af beskæftigede.

Der er fortsat store forskelle i det frivillige arbejde i forhold til uddannelsesniveau, således at jo højere uddannelse, jo større andele finder man, der arbejder frivilligt. Til gengæld bruger de frivillige uden erhvervsuddannelse flere timer på frivilligt arbejde end de øvrige befolkningsgrupper.

I 2020 er andelen af frivillige mindst i Region Hovedstaden og størst i Region Nordjylland, men forskellene mellem regionerne er ikke store. Andelen af frivillige var i 2004 størst i landdistrikter og bymæssige bebyggelser og mindst i hovedstaden. I 2012 fandt man imidlertid den største andel af frivillige i hovedstaden med forstæder og de mindste andele i de mindre provinsbyer og bymæssige bebyggelser. Disse forskelle afspejler formodentlig, at vores kodning for urbaniseringsgrad ikke har været helt sammenlignelig.

Der er en stærk sammenhæng mellem deltagelse i frivilligt arbejde og social tillid. Der er også en sammenhæng mellem respondenternes oplysninger om deres eget helbred og deltagelse i frivilligt arbejde. I gruppen med et dårligt eller meget dårligt helbred har henholdsvis 21 pct. og 20 pct. været frivillige det seneste år. I gruppen med et godt eller med meget godt helbred er det en næsten dobbelt så stor en andel, nemlig henholdsvis 38 pct. og 39 pct.

28 pct. af den voksne ikke-frivillige befolkning har tidligere udført frivilligt arbejde, og 33 pct. har aldrig været frivillige. Det er stabilt i sammenligning med 2012 og 2004. De største andele, der aldrig har arbejdet frivilligt, findes i de ældste og de yngste aldersgrupper. 44 pct. af de ikke-frivillige ville gerne være frivillige, hvis de blev spurgt. Det svarer også til andelen i 2004 og 2012.

I dette kapitel belyser vi, hvem de frivillige og de ikke-frivillige er fordelt på alder, køn, geografi og uddannelse.

4.1 De frivillige

Det er lidt flere mænd end kvinder, der arbejder frivilligt. Som det fremgår af Tabel 4.1, er det 37 pct. af mændene og 34 procent af kvinderne, der inden for det seneste år har arbejdet frivilligt på mindst ét af de 14 områder. I den yngste aldersgruppe – de 16-25-årige – er andelen af frivillige imidlertid lidt større blandt kvinderne end blandt mændene. I aldersgruppen 55-65 år er andelen af frivillige signifikant større blandt mænd end blandt kvinder.

For både mænd og kvinder gælder det, at deltagelse i frivilligt arbejde mest hyppigt finder sted i aldersgruppen 36-45 år. Det er de travle årgange, som ikke alene bliver trukket ind i frivilligt arbejde gennem deres egne aktiviteter og interesser, men også gennem børnenes aktiviteter. De mindste andele af frivillige findes for mændene i den yngste aldersgruppe og for kvindernes vedkommende blandt de 26-35-årige, de 56-65-årige og i den ældste aldersgruppe.

Tabel 4.1 Andelen af frivillige inden for det seneste år, særskilt for køn og aldersgrupper. 2020. Procent.

	16-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66-75 år	76+ år	Alle
Mænd	29	32	45	39	38	40	35	37
Kvinder	33	30	41	37	30	38	29	34
Alle	31	31	43	38	34	39	32	36
Antal	800	771	907	1.353	1.395	1.254	663	7.191

Anm.: Vægtede tal.

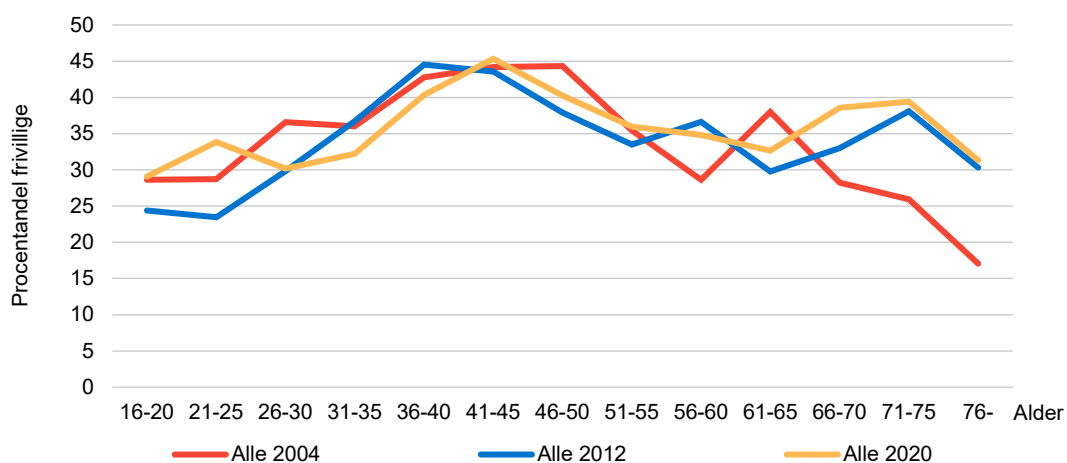
Note: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 10 pct., ** på mindre end 5 pct. og *** på mindre end 1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Figur 4.1 viser andelen af frivillige inden for det seneste år særskilt for 5-års-aldersgrupper i 2004, 2012 og 2020. Figuren viser, at andelen af frivillige er blevet større i de ældste aldersgrupper, især for de 66-75-årige. I de mellemste aldersgrupper er der kun tale om mindre ændringer. 2012-undersøgelsen viste, at andelen af frivillige var blevet lidt mindre i de yngre aldersgrupper op til gruppen af 36-40-årige. Denne nedgang er stort set opvejet af en vækst fra 2012 til 2020. Ændringerne består således først og fremmest i, at flere ældre bliver engageret i frivilligt arbejde, når de når pensionsalderen. Det kan hænge sammen med, at der dels er blevet flere ældre, dels at ældre generelt holder sig sunde og funktionsdygtige længere. Disse resultater stemmer helt overens med resultaterne fra VIVEs ældredatabase, der viser en statistisk signifikant stigning i andelen af frivillige i aldersgrupper efter pensionsalderen fra 1997 til 2012 og igen fra 2012 til 2017 (Amilon, Fridberg & Larsen, 2019).

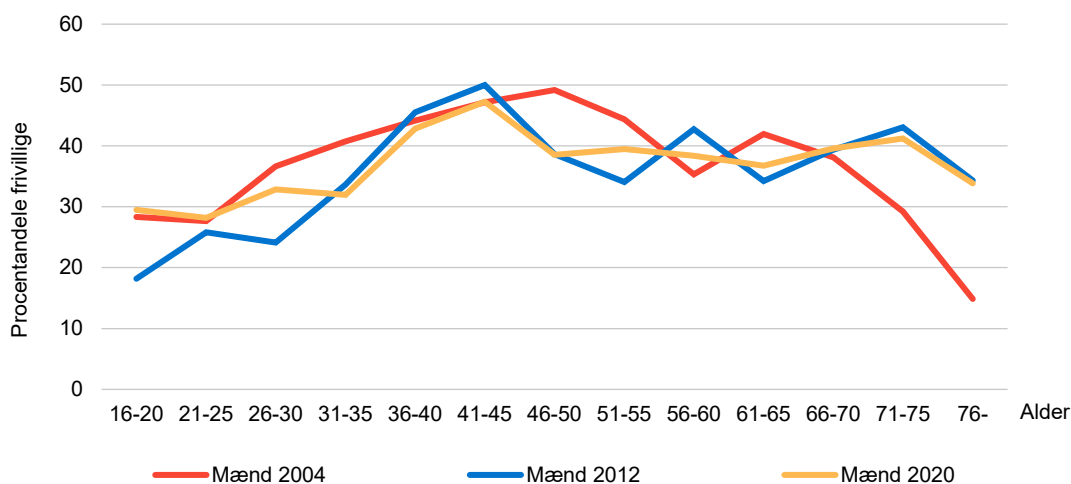
Denne ændring i alderssammensætningen af de frivillige har fundet sted både for mænds og kvinders vedkommende. Figur 4.2 og figur 4.3 viser andelen af frivillige henholdsvis mænd og kvinder i 2004, 2012 og 2020. Igen vises det frivillige arbejde inden for det seneste år særskilt for 5-års-aldersgrupper. Både for yngre mænd og yngre kvinder gælder det, at nedgangen i andelen af frivillige fra 2004 til 2012 er opvejet af en øgning i de unges frivillighed fra 2012 til 2020. I de ældre aldersgrupper er andelen af frivillige blevet større i aldersgrupperne over 70 år. For kvindernes vedkommende gælder det for aldersgrupperne over 65 år, hvor der er tale om en klar vækst i andelen af frivillige igen fra 2012 til 2020.

Figur 4.1 Andelen af befolkningen på 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for aldersgrupper. 2004, 2012 og 2020. Procent.

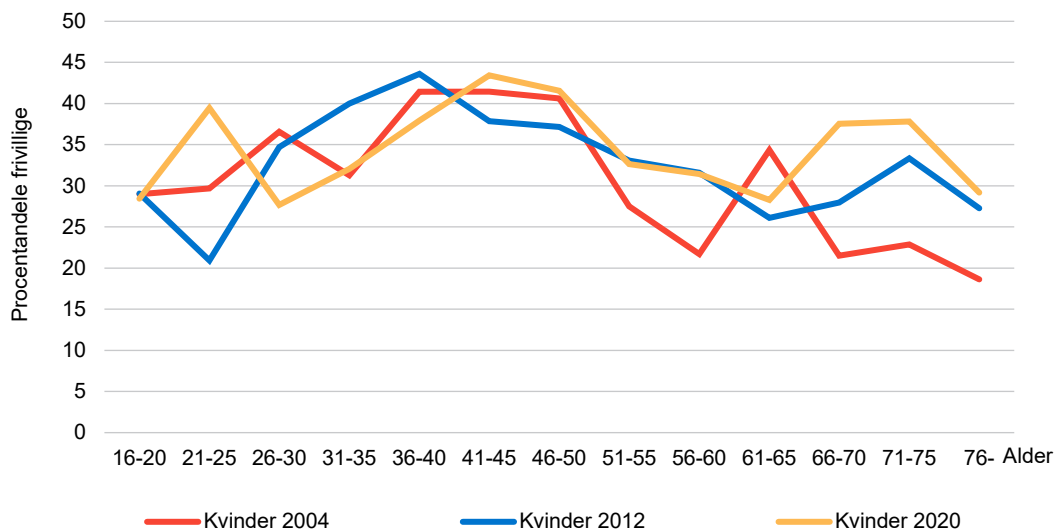
Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Figur 4.2 Andelen af mænd 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for aldersgrupper. 2004, 2012 og 2020. Procent.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004,2012 og 2020.

Figur 4.3 Andelen af kvinder 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for aldersgrupper. 2004, 2012 og 2020. Procent.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004,2012 og 2020.

I 2004 var det samlet 38 pct. af mændene og 32 pct. af kvinderne, der havde arbejdet frivilligt inden for det seneste år. I 2012 var det 36 pct. af mændene og 33 pct. af kvinderne, og i 2020 er det 37 pct. af mændene og 34 pct. af kvinderne. Der er således en lille tendens til, at forskellen mellem de to køns deltagelse i frivilligt arbejde er blevet mindre siden 2004, men andelen af mænd, der er frivillige, er fortsat større end andelen blandt kvinder i alle aldersgrupper bortset fra blandt de yngste i 16-25-års alderen. I de ældste årgange har der til gengæld været en vækst i andelen af frivillige blandt både mænd og kvinder – en vækst, som ikke har ændret på forskellen mellem mænds og kvinders deltagelse i disse aldersgrupper.

Ligesom det er fremgået af de tidligere frivillighedsundersøgelser, finder man pæne andele af befolkningen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i alle grupper af befolkningen, men der er også nogle systematiske forskelle i den frivillige deltagelse, som det fremgår af Tabel 4.2. Tabellen viser for det første andelen, der har været frivillige inden for det seneste år inden for mindst ét af de 14 områder, der indgår i undersøgelsen. For det andet indgår den gennemsnitlige tid anvendt på frivilligt arbejde inden for seneste måned samt resultatet af en logistisk regressionsanalyse omfattende andelen af frivillige i de medtagne befolkningsgrupper.

Af Tabel 4.2 fremgår det således, at der er klare sammenhænge mellem uddannelse og frivilligt arbejde. Jo længere uddannelse, jo større andele finder man, der arbejder frivilligt. I gruppen uden en erhvervsuddannelse er det 26 pct., der har arbejdet frivilligt inden for det seneste år. I gruppen med en lang videregående uddannelse er andelen næsten dobbelt så stor. Her er det 48 pct., der har været frivillige inden for det seneste år. Andelen blandt uddannelsessøgende er kun lidt større end blandt dem, der ingen uddannelse har, men som det fremgår af regressionsanalysen, er forskellen signifikant, selv når man har taget hensyn til de øvrige forhold, som hænger sammen med deltagelse i frivilligt arbejde.

Til gengæld bruger de frivillige uden erhvervsuddannelse i gennemsnit mere tid på det frivillige arbejde, end de frivillige gør i de øvrige uddannelsesgrupper. Frivillige uden erhvervsuddannelse har i 2020 i gennemsnit brugt 20 timer den seneste måned. Frivillige med lang videregående uddannelse har "kun" brugt 16 timer i gennemsnit.

Tabel 4.2 Andelen af forskellige grupper i befolkningen, der har arbejdet frivilligt inden for det sidste år. Procent. De frivilliges tid brugt på frivilligt arbejde sidste måned. Gennemsnit. Sandsynligheden for at arbejde frivilligt. Odds ratio-estimer fra logistisk regression. 2020.

	Andel frivillige sidste år, procent	Antal	Frivilliges tid på frivilligt arbejde, gns.	Logistisk regression, parameter-estimer	Odds ratio-estimer	P
<i>Konstant</i>				-14,3610		***
Alle	36	7.191	16			
Kvinder	34	3.744	13	-0,1728	0,841	**
Mænd	37	3.436	17	reference		
16-29 år	31	1.107	15	-0,3593	0,698	**
30-49 år	40	1.831	13	-0,2650	0,767	**
50-65 år	34	2.289	12	-0,2397	0,787	**
66+ år	36	1.964	22	reference		
Under uddannelse	33	662	14	0,4626	1,588	***
Ingen erhvervsuddannelse	26	1.353	20	reference		
Faglig uddannelse e.l.	32	1.800	15	0,1939	1,214	*
Kort videregående uddannelse	35	670	13	0,2779	1,320	**
Mellemlang videregående udd.	41	1.714	16	0,5222	1,686	***
Lang videregående uddannelse	48	992	16	0,7932	2,211	***
Har børn under 18 år	43	1.671	12	0,3185	1,375	***
Har ikke børn under 18 år	34	5.520	17	reference		
Ikke i arbejde	34	3.609	19	reference		
Arbejder 1-40 timer om ugen	37	2.823	12	0,0146	1,015	
Arbejder over 40 timer om ugen	40	759	15	0,0354	1,036	

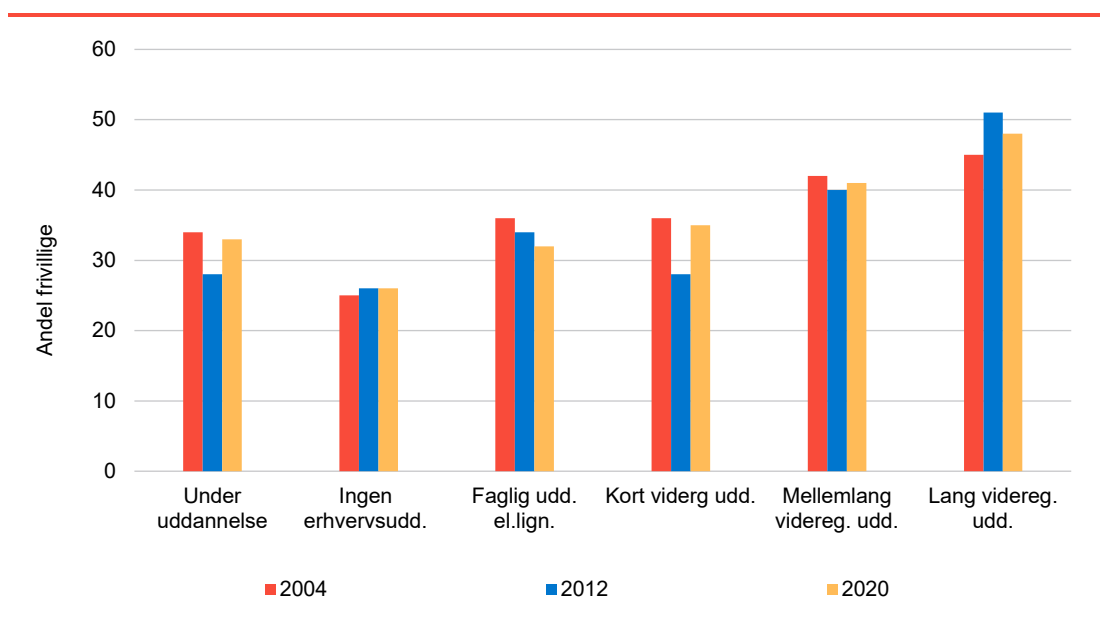
	Andel frivillige sidste år, procent	Antal	Frivilliges tid på frivilligt arbejde, gns.	Logistisk regression, parameterestimer	Odds ratio-estimer	P
Region Hovedstaden	33	2.041	17	-0,4006		***
Region Sjælland	35	1.162	15	-0,1869	0,670	
Region Syddanmark	37	1.561	15	-0,0844	0,829	
Region Midtjylland	37	1.722	15	-0,1341	0,919	
Region Nordjylland	39	705	15	reference	0,874	
Mindre social tillid	27	2.118	17	reference		
Mellem social tillid	37	3.256	16	0,3496	1.418	***
Stor social tillid	43	1.817	15	0,5729	1.773	***
Helbred: Meget godt	39	2.286	15	0,6355	1.888	**
Helbred: Godt	38	2.684	15	0,6261	1.870	**
Helbred: Rimeligt	32	1.536	19	0,4807	1.617	*
Helbred: Dårligt	21	551	19	-0,0140	0,986	
Helbred: Meget dårligt	20	134	15	reference		

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Som det fremgår af Figur 4.4, er der en stor stabilitet i den klare sammenhæng mellem uddannelse og frivilligt arbejde i perioden 2004-2020 med en tendens til en stigning i forskellene afhængig af uddannelse. I uddannelsesgruppen med lange videregående uddannelser er andelen af frivillige steget fra 45 pct. i 2004 til 51 pct. i 2012 og 48 pct. 2020. I grupperne med mere kortvarige uddannelser er andelen af frivillige til gengæld blevet lidt mindre i 2020, end de var i 2004 (tallene fremgår af Tabel 4.3). Blandt de uddannelsessøgende var andelen 34 pct. i 2004 og 33 pct. i 2020.

Figur 4.4 Andel af befolkningen på 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for højest fuldførte uddannelse. 2004, 2012 og 2020. Procent.

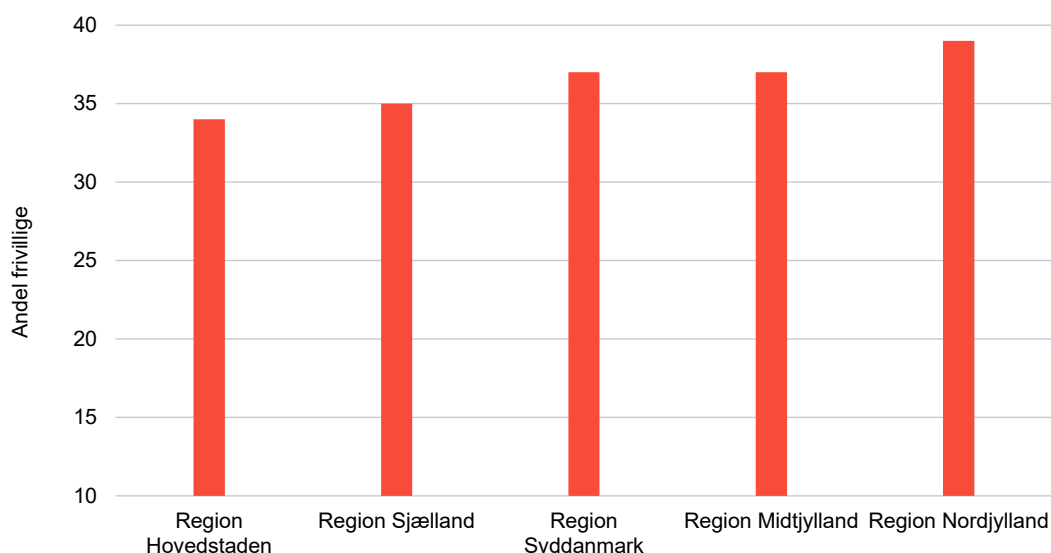
Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Det fremgår endvidere af Tabel 4.2, at sandsynligheden for at være frivillig er noget større, hvis der er hjemmeboende børn under 18 år i husstanden, end hvis der ikke er børn. 43 pct. af alle med børn under 18 år har været frivillige inden for det seneste år mod 34 pct. af befolkningen uden børn under 18 år. De frivillige børneforældre bruger til gengæld noget mindre tid end andre frivillige på frivilligt arbejde. Frivillige uden børn i hjemmet har brugt 17 timer i gennemsnit den seneste måned. Blandt børneforældrene er det 12 timer i gennemsnit.

Der er en vis sammenhæng mellem tilknytning til arbejdsmarkedet og sandsynligheden for at deltage i frivilligt arbejde. 34 pct. af befolkningen, der ikke er i arbejde, har været frivillige inden for det seneste år. I gruppen i arbejde med en arbejdsuge på op til 40 timer finder man, at 37 pct. er frivillige, og i gruppen med en arbejdsuge på mere end 40 timer drejer det sig om 40 pct. De frivillige med en lang arbejdsuge bruger til gengæld lidt mindre tid på det frivillige arbejde end de frivillige, der ikke er i arbejde. I gennemsnit har de brugt 15 timer den seneste måned. Frivillige uden arbejde har i gennemsnit brugt 19 timer.

Frivillighedsundersøgelsen fra 2004 viste, at der var en vis sammenhæng mellem urbanisering og deltagelsen i frivilligt arbejde. Andelen af frivillige var størst i landdistrikter og bymæssige bebyggelser og mindst i hovedstaden. I 2012 fandt man imidlertid den største andel af frivillige i hovedstaden med forstæder og de mindste andele i de mindre provinsbyer og i bymæssige bebyggelser. Disse forskelle afspejler formodentlig, at kodningen for urbaniseringsgrad ikke har været helt sammenlignelig. Ser man på forskellene i frivillighed mellem regionerne i Danmark, fremgår det, at andelen af frivillige er mindst i Region Hovedstaden og størst i Region Nordjylland (se Figur 4.5). Forskellene er ikke store, men forskellen mellem Hovedstaden og Nordjylland er statistisk signifikant, når man i øvrigt tager hensyn til uddannelsesniveau, alder og de øvrige forhold, der indgår i regressionsanalysen.

Figur 4.5 Andel af befolkningen på 16 år og derover, som har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for regioner. 2020. Procent.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

I forskning omkring samfundets sociale kapital bliver den sociale kapital i reglen operationaliseret som en kombination af omfanget af deltagelse i frivilligt arbejde og graden af generel social tillid til andre mennesker. I undersøgelsen indgår et af de spørgsmål, som sædvanligvis bruges til at

måle generel social tillid: "Mener du, at de fleste mennesker i det store og hele er til at stole på, eller kan man ikke være for forsigtig, når man har med andre mennesker at gøre? Giv din vurdering på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder, at man ikke kan være for forsigtig, og 10 betyder, at de fleste mennesker er til at stole på". Som det fremgår af Tabel 4.2, er der da også en stærk sammenhæng mellem deltagelse i frivilligt arbejde og social tillid. Andelen af frivillige inden for det seneste år øges fra 27 pct. i gruppen med mindre social tillid til 43 pct. i gruppen med stor social tillid.

Endelig fremgår det af Tabel 4.2, at der er en sammenhæng mellem respondenternes oplysninger om deres eget helbred generelt og deltagelse i frivilligt arbejde. I gruppen med et dårligt eller meget dårligt helbred har henholdsvis 21 pct. og 20 pct. oplyst, at de har været frivillige i det seneste år. I gruppen med et godt eller med meget godt helbred er det en næsten dobbelt så stor andel, nemlig henholdsvis 38 pct. og 39 pct.

4.2 De ikke-frivillige

Som nævnt i kapitel 3 er det 36 pct. af den voksne befolkning, der har oplyst, at de inden for det seneste år har lavet frivilligt arbejde inden for mindst ét af de 14 frivillighedsområder. Hertil kommer, at 4 pct. af befolkningen har oplyst, at de inden for det seneste år har deltaget i en kortvarig eller meget tidsafgrænset frivillig indsats, eller at de eventuelt har udført en frivillig aktivitet, som udelukkende finder sted på nettet (virtuel frivillighed). Det er således ca. 60 pct. af befolkningen, der har oplyst, at de ikke udfører frivilligt arbejde ifølge denne opgørelse. En stor del af de ikke-frivillige har imidlertid tidligere været engageret i frivilligt arbejde, som det fremgår af Tabel 4.3. 28 pct. af den voksne befolkning har tidligere udført frivilligt arbejde. Samlet er det således to tredjedele af den voksne befolkning, der enten har været frivillige inden for det seneste år eller tidligere har været frivillige. Tilbage bliver, at 33 pct. af befolkningen aldrig har været frivillige. Denne andel svarer helt til andelen i 2004 og 2012, hvor man fandt, at henholdsvis 34 pct. og 33 pct. af den voksne befolkning aldrig havde været frivillige. Inddragelsen i 2012-undersøgelsen af frivillige, der inden for det seneste år har udført en tids-afgrænset frivillig indsats, samt af frivillige, der udelukkende har udført en rent virtuel frivillig aktivitet, ændrer således ikke på andelen af befolkningen, der aldrig har deltaget i frivilligt arbejde.

De største andele, der aldrig har arbejdet frivilligt, findes i de ældste og de yngste aldersgrupper. I aldersgruppen 66 år og derover er det 38 pct., der aldrig har udført frivilligt arbejde. I 2004 var det 44 pct. af de over 65-årige, og i 2012 var det 40 pct. At det er blandt de ældste, at man finder de største andele, der aldrig har været frivillige, og at denne andel er blevet mindre fra 2004 til 2020, passer sammen med en antagelse om, at frivilligheden op gennem 1990'erne har været stigende, samt påvisningen af, at der i de senere år er blevet flere blandt de ældre, som deltager i frivilligt arbejde.

Som det også fremgår af Tabel 4.3, er der en klar omvendt sammenhæng mellem uddannelseslængde og andele af ikke-frivillige, der afspejler den klare sammenhæng mellem uddannelsesniveau og deltagelse i frivilligt arbejde, som er fremgået tidligere i dette kapitel. Mens næsten halvdelen af gruppen uden en erhvervsuddannelse aldrig har deltaget i frivilligt arbejde, gælder det kun 17 pct. af de langvarigt uddannede.

Tabel 4.3 Andele af befolkningen, der arbejder frivilligt, tidligere har udført frivilligt arbejde og aldrig har arbejdet frivilligt. Særskilt for forskellige grupper. 2020. Procent.

	Arbejder frivilligt	Har arbejdet frivilligt tidsafgrænset seneste år	Har tidligere udført frivilligt arbejde	Har aldrig udført frivilligt arbejde	I alt	Antal
Køn *						
Mænd	37	4	27	32	100	3.436
Kvinder	34	4	29	34	101	3.744
Alder ***						
16-29	31	6	30	33	100	1.107
30-49	40	5	28	27	100	1.831
50-65	34	3	31	32	100	2.289
66+ år	36	2	24	38	100	1.964
Uddannelse ***						
Under uddannelse	33	8	27	32	100	662
Ingen erhvervsuddannelse	26	3	23	48	100	1.353
Faglig uddannelse	32	3	28	38	101	1.800
KVU	35	2	28	35	100	670
MVU	41	4	31	24	100	1.714
LVU	48	4	30	17	99	992
Alle frivillige	36	4	28	33	101	7.191

Anm.: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 10 pct., ** på mindre end 5 pct. og *** på mindre end 1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

På spørgsmålet til alle ikke-frivillige om, hvad der afholder dem fra at udføre frivilligt arbejde, er det helt overvejende svarmuligheden "Fordi du mangler tid, eller fordi du hellere vil bruge tiden på noget andet", der bliver angivet. 56 pct. af de ikke-frivillige har givet denne begrundelse i 2020, som det fremgår af Tabel 4.4.

Andelen var lidt større i de tidligere undersøgelser, nemlig 65 pct. af de ikke-frivillige i 2004 og 63 pct. af de ikke-frivillige i 2012. Og i 2020 er andelen lidt større blandt dem, der tidligere har udført frivilligt arbejde end blandt dem, der aldrig har udført frivilligt arbejde. Blandt de ikke-frivillige, der aldrig har udført frivilligt arbejde, er den næstmest hyppige begrundelse "Fordi det ikke interesserer dig" (24 pct.) og "Fordi du aldrig er blevet spurgt" (22 pct.).

I de tidligere frivillighedsundersøgelser var det 9-10 pct. af de ikke-frivillige, der angav, at det var sygdom eller et handicap, der afholdt dem fra at udføre frivilligt arbejde. I 2020 indgår der nogle nye spørgsmål om, hvad der afholder de ikke-frivillige fra at udføre frivilligt arbejde. Disse spørgsmål søger at belyse, om det er respondenternes opfattelse, at det kræver mere at være frivillig, end de mener at kunne bidrage med. I 2020 er det således i alt 14 pct. af de ikke-frivillige, der har svaret, at de ikke føler, at de har de personlige ressourcer, der skal til for at være frivillig. 4 pct. af de ikke-frivillige har svaret, at de ikke føler, at de har de sociale, faglige eller sproglige kompetencer/færdigheder, og 3 pct. har svaret, at de føler, at der ikke vil blive taget hensyn til deres psykiske eller fysiske udfordringer og behov.

Endelig er det relativt mange, nemlig 16 pct. af de ikke-frivillige, der angiver "andre grunde" til ikke længere at være frivillige. Blandt de tidligere frivillige er det 20 pct., der har angivet andre grunde. Blandt de hyppigst nævnte grunde er alder, at de er blevet for gamle, eller at de synes,

at de har taget deres tørn. Også egne helbredsproblemer eller pårørendes sygdom bliver nævnt af mange. En del nævner, at børnene er blevet voksne, at de selv er flyttet til et nyt lokalområde, og endelig er der nogle, som nævner, at de arrangementer, hvor de plejer at hjælpe, er blevet aflyst på grund af covid-19-pandemien. Der er også en del af dem, der aldrig har været frivillige, der har angivet "andre grunde", nemlig 11 pct. Her er det især grunde som egne problemer, herunder helbredsproblemer, eller travlhed med arbejde og egen familie, der nævnes. Men nogle siger også, at det aldrig er faldet for, eller at det ikke interesserer dem at indgå i frivilligt arbejde. Endelig er der en del, som giver udtryk for, at frivilligt arbejde tager arbejde fra andre, at de er modstandere af frivilligt arbejde, der medfører, at normeringer bliver skåret ned, eller at man burde ansætte og lønne de frivillige.

Tabel 4.4 Ikke-frivilliges oplysninger om hvad der afholder dem fra at udføre frivilligt ulønnet arbejde. 2012. Procent.

Hvad afholder dig fra at udføre frivilligt arbejde?	Har tidligere udført frivilligt arbejde	Har aldrig udført frivilligt arbejde	Samtlige ikke-frivillige 2020	Samtlige ikke-frivillige 2012	Samtlige ikke-frivillige 2004
1. Fordi det ikke interesserer dig? ***	9	24	17	12	17
2. Fordi du aldrig er blevet spurgt? ***	10	22	16	12	12
3. Fordi du ikke har tid eller hellere vil bruge tiden til noget andet? **	60	54	56	63	65
Fordi du har en sygdom eller et handicap? *				10	9
4. Fordi du tidligere har haft dårlige erfaringer med frivilligt arbejde? ***	3	1	2	1	1
5. På grund af regler for modtagelse af offentlige ydelser, fx dagpenge, efterløn, kontanthjælp e.l.? *	3	4	3	1	0
6. Fordi du ikke ved, hvordan du skal komme i gang? **	5	7	7	1	
7. Fordi du ikke føler, at du har de sociale, faglige eller sproglige kompetencer/færdigheder? *	3	5	4		
8. Fordi du ikke føler, at du har de personlige ressourcer? **	15	12	14		
9. Fordi du ikke føler, at der vil blive taget hensyn til dine psykiske eller fysiske udfordringer og behov? *	3	3	3		
10. Fordi du ikke føler, at der er plads til dig? *	2	2	2		
11. Andre grunde end de allerede nævnte? ***	20	11	16	11	8
Antal	2.008	2.334	4.342	1.518	1.900

Anm.: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 5 pct., ** på mindre end 1 pct. og *** på mindre end 0,1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

På spørgsmålet "kunne du tænke dig at deltage i frivilligt ulønnet arbejde, hvis nogen bad dig om det?" er det 44 pct. af samtlige ikke-frivillige, der svarer "ja" (se Tabel 4.5). Det svarer helt til andelen i 2004 og 2012, hvor 45 pct. af de ikke frivillige svarede, at de kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde.

Tabel 4.5 Andelen af de ikke-frivillige, der kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. 2020. Procent.

	16-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55	56-65 år	66-75 år	76+ år	Alle
Mænd	55	57	54	55	46	26	16	44
Kvinder	68 *	62	50	48 *	43	29	15	44

	16-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55	56-65 år	66-75 år	76+ år	Alle
Alle	61	60	52	51	44	28	16	44
Antal	470	500	470	791	886	748	470	4.336

Anm.: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 5 pct., ** på mindre end 1 pct. og *** på mindre end 0,1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Det er i de yngre aldersgrupper, at man finder de største andele af de ikke-frivillige, der kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. Det gælder således 60 pct. af de ikke-frivillige i alderen 26-35 år. I de mest travle aldersgrupper mellem 36 og 55 år, hvor relativt mange er engageret i frivilligt arbejde, er det godt halvdelen af de ikke-frivillige, der gerne ville deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. I de ældste årgange er andelen noget mindre. Blandt de 76-årige og derover er det kun 16 pct. af de ikke-frivillige, der kunne tænke sig at deltage i frivilligt arbejde.

Ligesom de tidligere undersøgelser viser denne undersøgelse, at der i befolkningen meget bredt er en villighed til at yde en frivillig indsats, hvis man oplever, at der er brug for det. Samlet er det ca. to tredjedele af befolkningen, der enten deltager eller tidligere har deltaget i frivilligt arbejde. Af de 33 pct. af den voksne befolkning, der aldrig har deltaget i frivilligt arbejde, giver de 11 pct. udtryk for, at de gerne ville deltage i frivilligt arbejde, hvis nogen bad dem om det. Det er således kun ca. 22 pct. af den voksne befolkning, der aldrig har udført frivilligt arbejde og heller ikke kunne tænke sig at gøre det. Det er en lidt større andel blandt de ældre aldersgrupper, mens det i aldersgrupperne op til 49 år kun er 16 pct., der slet ikke er indstillet på at udføre frivilligt arbejde.

5 Anledninger og begrundelser for frivilligt arbejde

Resumé

De tidligere undersøgelser viste, at den oftest angivne anledning var, at den frivillige er blevet opfordret eller valgt til det. Godt halvdelen af alle frivillige angiver dette som aktuel anledning. I 2004 angav 58 pct. af alle frivillige denne anledning, i 2012 var det 52 pct. og i 2020 51 pct. Det er altså fortsat sådan, at mange frivillige bliver rekrutteret eller kommer i gang i kraft af, at de får opfordringer, selvom der siden 2004 har været et mindre fald i hyppigheden af denne anledning. Den anledning, der mest hyppigt bliver angivet i 2020, er "udsprang af egen interesse", som 54 pct. af de frivillige angiver som anledning. I 2012 var det 46 pct. hvilket i 2012 var den næstmest hyppigt nævnte. Den tredje oftest angivne anledning er, at "det var nødvendigt, nogen måtte gøre det". Den fjerde oftest angivne anledning er, at det frivillige engagement "udsprang af børns aktiviteter".

Vi spørger også om årsager til at arbejde frivilligt. De to begrundelser, som rangerer højest blandt de frivillige er, ligesom i 2012, at man kan gøre noget konkret på et område, som interesserer den enkelte, og at man som frivillig deltager i et fællesskab, man kan lide. Dernæst følger, at man kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet, og at man som frivillig bliver gladere for sig selv. På femte- og sjettepladsen følger, at man som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring, og at man som frivillig kan lære noget om det, man arbejder med. Disse to begrundelser, der ligger tæt på hinanden med hensyn til gennemsnitlig score for betydning, har byttet plads fra 2012 til 2020 i rangordenen af begrundelser. Det er den eneste ændring, der er sket i 2020 i forhold til 2012-undersøgelsen. Der er således en betydelig stabilitet i de frivilliges rangorden af begrundelsernes betydning for at udføre frivilligt arbejde.

Et stort flertal af de frivillige mener, at frivilligt arbejde i det mindste i nogen grad både giver en fordel i forhold til jobsøgning, og at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt. Det er især mange blandt de unge, der mener, at det er en fordel i forhold til jobsøgning, og det er især de ældre, der mener, at det kan være en fordel i relation til helbredet.

Dette kapitel belyser, hvad der for de frivillige var anledning til at komme i gang med det frivillige arbejde, samt hvor stor betydning, de frivillige mener, forskellige grunde har for at udføre frivilligt arbejde.

5.1 Anledninger til frivilligt arbejde

Spørgsmålene om de frivilliges anledninger til at komme i gang med at lave frivilligt arbejde fremgår af Tabel 5.1. Formuleringen af spørgsmålene undergik en del ændringer fra 2004-undersøgelsen til 2012-undersøgelsen, men formuleringen af spørgsmålene i 2020 er identisk med formuleringen i 2012. I 2012 blev spørgsmålene imidlertid stillet efter spørgsmålene om frivilligt arbejde inden for de 14 områder, mens de i 2020-undersøgelsen er blevet stillet sammen med spørgsmålene om frivilligt arbejde inden for de 14 områder. Det betyder, at der i 2020 er svaret på, hvorfor de kom i gang med det frivillige arbejde inden for hvert af de områder, som de har været frivillige på, mens der i 2012 er svaret samlet, uanset om den frivillige har udført frivilligt arbejde inden for flere forskellige områder. Det betyder også, at der skal tages et vist forbehold ved en sammenligning af fordelingen af svar i 2020 med fordelingen i 2012.

De tidligere undersøgelser viste, at den oftest angivne anledning var, at den frivillige er blevet opfordret eller valgt til det. Godt halvdelen af alle frivillige angiver dette som aktuel anledning. I

2004 angav 58 pct. af alle frivillige denne anledning, i 2012 var det 52 pct. og i 2020 51 pct. Det er altså fortsat sådan, at mange frivillige bliver rekrutteret eller kommer i gang i kraft af, at de får opfordringer, selvom der siden 2004 har været et mindre fald i hyppigheden af denne anledning. Andelen, der bliver opfordret eller valgt, er lidt højere på områderne politik og fagligt arbejde samt bolig og lokalsamfund. Dette fremgik også af 2012-undersøgelsen, og det hænger sandsynligvis sammen med, at man på disse områder har mange "organisationsfrivillige", dvs. frivillige, der igennem bestyrelse og udvalg arbejder for organisationen.

Den anledning, der mest hyppigt bliver angivet i 2020, er "udsprang af egen interesse", som 54 pct. af de frivillige angiver som anledning. I 2012 var det 46 pct., hvilket i 2012 var den næstmest hyppigt nævnte. Andelen af frivillige, der angiver egen interesse som anledning til at komme i gang, er særlig stor på fritidsområdet, på området politik og fagligt arbejde samt på "andet". Men ikke overraskende er andelen, der angiver egen interesse, jævnt høje på alle områderne. Mindst er andelen på boligområdet, hvor det er medlemskab af en forening via boligen, som fører til et frivilligt engagement og ofte efter opfordring til at stille op.

Den tredje oftest angivne anledning er, at "det var nødvendigt, nogen måtte gøre det". Denne anledning angives af 22 pct. af alle frivillige, men anledningen nævnes især af mange på områderne politik og fagligt arbejde samt bolig og lokalsamfund.

Den fjerde oftest angivne anledning er, at det frivillige engagement "udsprang af børns aktiviteter". Dette angives af 19 pct. af de frivillige. Dette resultat stemmer overens med tidligere resultater, der har vist klare sammenhænge mellem frivilligt arbejde og hjemmeboende børn under 18 år (Fridberg & Henriksen, 2014). Det stemmer også overens med resultaterne i kapitel 4 om, hvem de frivillige er, der viste, at der er flest frivillige blandt de travle børnefamilier på 35-45 år. Børns aktiviteter i foreninger og organisationer mv. er således for en femtedel af de frivillige anledning til, at forældrene bliver aktive frivillige. Dette gælder især på idrætsområdet, hvor 38 pct. i 2020 angiver børns aktiviteter som anledning, samt på uddannelsesområdet, hvor 29 pct. angiver børns aktiviteter som anledning til, at de udfører frivilligt arbejde på området.

"Udsprang af medlemskab" angives af 18 pct. af de frivillige. Andelen er højere på området for politik og fagligt arbejde (32 pct.) samt fritidsområdet (28 pct.).

"Udsprang fra job eller uddannelse" angives af 13 pct. af de frivillige, hvilket er lidt flere end i 2012 (8 pct.). Andelen er noget højere på området for politik og fagligt arbejde (34 pct.) samt uddannelsesområdet (28 pct.).

Der er fortsat for alle områderne ganske få, der bliver frivillige på baggrund af annoncer. Dog er der flest, der bliver frivillige på baggrund af annoncering på det sociale (8 pct.) og det faglige/politiske (9 pct.) område. På samme måde er der få, der bliver frivillige på baggrund af en tv-udsendelse eller avisartikel på området (i alt 2 pct.).

Tabel 5.1 De frivilliges anledninger til at komme i gang med det frivillige arbejde, særskilt for frivilligområder. 2020. Procent.

2020	Område									2020	2012
	Kultur	Idræt	Fritid	Sundhed	Soci- alt	Fag- ligt/ politisk	Udd.	Bolig	Andet	Alle frivillige 2020	Alle frivillige 2012
Blev opfordret/valgt	53	56	54	30	40	67	55	67	58	51	52
Der blev annonceret efter ulønnet arbejdskraft	5	4	4	7	8	9	5	2	8	6	3
Tv-udsendelse el. avisartikel om frivilligt arbejde	3	1	2	8	4	7	1	1	3	3	2
Det var nødvendigt, nogen måtte gøre det	15	23	22	20	15	35	20	33	25	22	13
Udsprang af børns aktiviteter	7	38	25	1	10	15	29	4	13	19	20
Udsprang af egen interesse	64	57	60	56	50	66	53	44	67		46
Udsprang af pårørendes situation	3	2	3	14	7	5	2	1	6	4	4
Udsprang fra job/uddannelse	9	6	7	15	20	34	28	5	19	13	8
Udsprang af medlemskab	15	23	28	3	9	32	4	18	22	18	14
Fik tid til overs	12	6	7	9	17	11	6	5	13	9	6
Et tilfælde	9	6	8	7	8	15	6	6	9	8	2
Andet	5	3	6	12	7	13	4	6	12	7	5
Antal	308	817	347	232	343	302	232	404	612	2.849	971

Kilde: Frivilligundersøgelserne 2020 og 2012.

5.2 Begrundelser for frivilligt arbejde

Ligesom i 2012-undersøgelsen indeholder denne undersøgelse en række spørgsmål om de frivilliges begrundelser for at udføre frivilligt arbejde. Disse spørgsmål giver viden om, hvilke elementer de frivillige lægger vægt på, når de skal begrunde, hvorfor frivilligt arbejde er vigtigt for dem. I undersøgelsen bliver følgende spørgsmål stillet:

Nu kommer nogle grunde til at udføre frivilligt ulønnet arbejde. Disse grunde kan være mere eller mindre vigtige for dig. Du bedes angive, hvor stor betydning de har for dig på en skala fra 1 til 7, hvor 1 betyder, at grunden ikke har betydning for dig, og 7 betyder, at denne grund har meget stor betydning.

Herefter følger 12 begrundelser som dækker en række overordnede dimensioner:

Værdiorienterede begrundelser:

- *at du som frivillig viser medfølelse med dem, som har det værre end dig*
- *at du som frivillig kan gøre noget på områder, som interesserer dig*
- *at du som frivillig kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet.*

Karriereorienterede begrundelser:

- *at du kan få kontakter, som kan hjælpe dig i arbejdslivet senere*
- *at det er godt at have papir på, at man har arbejdet som frivillig.*

Sociale eller fællesskabsorienterede begrundelser:

- *at du har venner, som arbejder frivilligt*
- *at du som frivillig deltager i et socialt fællesskab, som du kan lide*
- *at du oplever et socialt pres for at deltage.*

Begrundelser knyttet til muligheder for ny læring eller erfaringsdannelse:

- *at du som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring*
- *at du kan lære mere om det, du arbejder med.*

Begrundelser knyttet til personlig udvikling og tilfredshed med sig selv:

- *at du som frivillig bliver gladere for dig selv*
- *at du føler dig betydningsfuld, når du arbejder som frivillig.*

Spørgsmålene er identiske med spørgsmålene i 2012-undersøgelsen (Fridberg & Henriksen, 2014) og med dem, som er stillet i den norske undersøgelse af frivilligt arbejde (Wollebæk & Sivesind, 2010).

Tabel 5.2 indeholder en oversigt over de forskellige begrundelser i 2012 og 2020, rangordnet efter de begrundelser, der får størst tilslutning i 2020, dvs. gennemsnitligt får den højeste score på skalaen fra 1 ingen betydning til 7 meget stor betydning.

De to begrundelser, som rangerer højest blandt de frivillige, er ligesom i 2012, at man kan gøre noget konkret på et område, som interesserer den enkelte, og at man som frivillig deltager i et fællesskab, man kan lide. Dernæst følger, at man kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet, og at man som frivillig bliver gladere for sig selv. På femte- og sjettepladsen følger, at man som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring, og at man som frivillig kan lære noget om det, man arbejder med. Disse to begrundelser, der ligger tæt på hinanden med hensyn til gennemsnitlig score for betydning, har byttet plads fra 2012 til 2020 i rangordenen af begrundelser. Det er den eneste ændring, der er sket i 2020 i forhold til 2012-undersøgelsen. Der er således en betydelig stabilitet i de frivilliges rangorden af begrundelsernes betydning for at udføre frivilligt arbejde.

Af begge undersøgelser er det fremgået, at der blandt topscorerne både er værdimæssige, fællesskabsorienterede, personlige og læringsorienterede begrundelser.

De mere karriereorienterede begrundelser: at få kontakter, som kan hjælpe senere i arbejdslivet, og at det er godt at have papir på, at man har arbejdet som frivillig, scorer ikke så højt som de øvrige begrundelser, og mindst betydning bliver i begge undersøgelser tillagt, at man oplever et socialt pres for at deltage.

Tabel 5.2 De frivilliges grunde til at udføre frivilligt ulønnet arbejde 2012 og 2020. Gennemsnitsscore på en skala fra 1 til 7 samt andelen, der har angivet en score på mindst 5 (procent og antal). Rangordnet efter gennemsnitsscore. 2020.

Begrundelse for frivilligt arbejde: På en skala fra 1-7, hvor stor betydning har det:	2012			2020		
	Score, gns.	Procentandel med score 5-7	Antal	Score, gns.	Procentandel med score 5-7	Antal
At du som frivillig kan gøre noget på områder, som interesserer dig	5,41	78	994	5,69	79	2.771
At du som frivillig deltager i et socialt fællesskab, som du kan lide	5,39	77	976	5,42	72	2.757
At du som frivillig kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet	4,96	69	876	5,37	70	2.683
At du som frivillig bliver gladere for dig selv	4,79	64	811	4,69	56	2.667
At du kan lære mere om det, du arbejder med	4,45	57	727	4,57	53	2.655
At du som frivillig lærer noget gennem praktisk erfaring	4,48	60	758	4,55	51	2.590
At du som frivillig viser medfølelse for dem, som har det værre end dig	4,16	52	639	4,45	47	2.445
At du føler dig betydningsfuld, når du arbejder som frivillig	4,09	48	606	4,12	44	2.653
At du har venner, som arbejder frivilligt	3,87	46	590	3,66	38	2.619
At du kan få kontakter, som kan hjælpe dig i arbejdslivet senere	3,22	43	433	3,17	25	2.366
At det er godt at have papir på, at man har arbejdet som frivillig	2,22	16	206	2,51	16	2.426
At du oplever et socialt pres for at deltage	1,94	10	131	1,94	7	2.438

Anm.: Vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2012 og 2020.

5.3 Opfattelse af fordele ved at være frivillig

Ud over spørgsmålene om vigtigheden af de forskellige begrundelser for at udføre frivilligt arbejde er der i 2020-undersøgelsen to spørgsmål om de frivilliges opfattelse af fordele ved at udføre frivilligt arbejde:

I hvilken grad tror du, at frivilligt arbejde giver en fordel i forhold til jobsøgning på arbejdsmarkedet?

I hvilken grad tror du, at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt?

Som det fremgår af Tabel 5.3, mener et stort flertal af de frivillige, at frivilligt arbejde i det mindste i nogen grad både giver en fordel i forhold til jobsøgning, og at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt.

Tabel 5.3 De frivilliges opfattelse af fordele ved at være frivillig, 2020. Procent.

	I hvilken grad tror du, at frivilligt arbejde giver en fordel i forhold til jobsøgning på arbejdsmarkedet?	I hvilken grad tror du, at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt?
I meget høj grad	11	10
I høj grad	23	26
I nogen grad	40	39
I mindre grad	15	17
Slet ikke	11	9
I alt	100	101
Antal	2.849	2.849

Anm.: Vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Der er flere kvinder end mænd blandt de frivillige, som mener, at frivilligt arbejde i høj grad eller i meget høj grad giver en fordel i forhold til jobsøgning på arbejdsmarkedet.

Der er også forskelle knyttet til alder. Det er især mange blandt de unge, der mener, at det er en fordel i forhold til jobsøgning. Det gælder næsten halvdelen af de 16-29-årige og af de frivillige under uddannelse (Tabel 5.4). Der er ikke her forskel på de frivillige, som tilhører gruppen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og frivillige i den øvrige befolkning.

Der er ligeledes flere kvinder end mænd blandt de frivillige, som mener, at man i høj grad eller i meget høj grad får et bedre helbred af at arbejde frivilligt, og det er især mange blandt de ældre, der mener, at man får et bedre helbred. Det gælder 45 pct. af de 66+-årige. Til gengæld er det relativt få af de yngre og af de uddannelsessøgende, som tror, at man får et bedre helbred af at arbejde frivilligt. Der er heller ikke her forskel på de frivillige, som tilhører gruppen af personer uden for arbejdsfællesskabet og frivillige i den øvrige befolkning.

Tabel 5.4 Andelen af forskellige grupper af frivillige, som i meget høj grad eller høj grad mener, at frivilligt arbejde er en fordel i forhold til jobsøgning og til et bedre helbred. Procent. 2020.

	Frivilligt arbejde giver i høj grad eller meget høj grad en fordel i forhold til jobsøgning på arbejdsmarkedet?		Man får i høj grad eller meget høj grad et bedre helbred af at arbejde frivilligt?	
Alle frivillige	34	***	36	***
Køn				
Kvinder	39		39	
Mænd	30	***	31	***
Alder				
16-29 år	46		27	
30-49 år	29		32	
50-65 år	32		34	
66+ år	34	***	45	***
Uddannelse				
Under uddannelse	48		24	
Ingen erhvervsuddannelse	32		39	
Faglig uddannelse e.l.	30		37	
Kort videregående udd.	41		43	
Mellemlang videreg. udd.	34		38	
Lang videregående udd.	30		29	
Uden for arbejdsfælleskabet	36		42	
Øvrige frivillige	34		35	

Anm.: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 10 pct., ** på mindre end 5 pct. og *** på mindre end 1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

6 Uformel hjælp og omsorg

Resumé

Uformel hjælp og omsorg er at hjælpe andre, som man ikke bor sammen med, med fx indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder eller lignende.

I 2020 har 62 pct. af befolkningen mod 52 pct. og 53 pct. i henholdsvis 2012 og 2004 ydet uformel hjælp til nogen uden for husstanden. Den praktiske hjælp går i vid udstrækning til forældre/svigerforældre og til børn/svigerbørn eller børnebørn, men lige så mange yder hjælp til naboer og venner. I 2020 er det 30 pct. af befolkningen, der ofte giver praktisk hjælp til naboer og venner.

Denne vækst kan hænge sammen med covid-19-pandemien i 2020, hvor mange i perioder har været begrænset i mulighederne for fx selv at købe ind på grund af smittefaren for risikogrupper, eventuelle karantæneperioder eller andet.

Samtidig med, at flere yder praktiske hjælpetjenester til nogen, de ikke bor sammen med, så er tiden, der bliver brugt på disse hjælpetjenester, blevet mindre i gennemsnit. Der er en lidt større andel kvinder end mænd, der yder uformel hjælp. Det er til forskel fra det frivillige arbejde ikke især befolkningen med en lang videregående uddannelse, der yder uformel hjælp, men derimod især de fagligt uddannede samt grupperne med en kort eller mellemang videregående uddannelse. Det er således ikke helt de samme grupper af personer. Men for både uformel hjælp og frivillighed gælder det, at det er færre med en lav social tillid og færre med dårligt helbred, der er aktive. Det er også lidt færre i gruppen af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, der ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med. Men forskellen er ikke signifikant.

Covid-19-pandemien har forøget den samlede uformelle hjælp, men hjælpen er givet til de samme relationer/netværk som i 2004 og 2012. Det er hjælp, som er gået til grupper af personer, man har kendt i forvejen.

Ud over det frivillige arbejde, som udføres i en eller anden organisatorisk eller uformel sammenhæng, bliver respondenterne i undersøgelsen også spurgt, om de ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med, med fx indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder eller lignende. I dette kapitel belyser vi denne form for uformel hjælp og omsorg.

6.1 Befolkningen

Som Tabel 6.1 viser, er det næsten to tredjedele af befolkningen (62 pct.), der i 2020 oplyser, at de ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med, med en eller anden form for praktisk hjælp. Det er en noget større andel, end der fremgik af de tidligere undersøgelser. I 2004 og 2012 var det henholdsvis 52 pct. og 53 pct. af befolkningen, der ofte ydede praktiske hjælpetjenester til nogen uden for egen husstand.

Tabel 6.1 Hjælper du ofte nogen, som du ikke bor sammen med (fx med indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder o.l.?). 2004, 2012 og 2020. Procent, antal timer seneste måned i gennemsnit.

	2004	2012	2020
Forældre/svigerforældre	25	24	30
Bedsteforældre			7
Børn/svigerbørn eller børnebørn	11	15	24
Slægt, naboer og venner	31	[34]	[40]
Kusine/fætter			3
Søskende			14
Andre slægtninge		15	[22] 6
Naboer/venner		27	30
Andre	3	3	3
Alle	52	53	62
Antal timer seneste måned, gns.	15	13	10
Antal	3.125	2.801	7.191

Anm.: Antal svarkategorier er udvidet i 2012 og igen i 2020. [] angiver beregnede andele i svarkategori fra tidligere undersøgelse. Der har været mulighed for at afgive flere svar.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Den praktiske hjælp går i vid udstrækning til forældre/svigerforældre og til børn/svigerbørn eller børnebørn, men lige så mange yder hjælp til naboer og venner. I 2020 er det 30 pct. af befolkningen, der ofte giver praktisk hjælp til naboer og venner.

I 2004-undersøgelsen var der færre svarkategorier, idet der blev spurgt til hjælp til forældre, til børn og til "slægt, naboer og venner", som i alt 31 pct. ofte ydede hjælpetjenester til. I 2020-undersøgelsen bliver der skelnet mellem forskellige grupper af slægtninge, men hvis man ser på de samlede andele, som har ydet hjælp til "slægt, naboer og venner", drejer det sig om 40 pct. af befolkningen i 2020. 14 pct. havde ydet hjælp til søskende, og 7 pct. havde ydet hjælp til bedsteforældre.

Tabel 6.1 viser sammenfattende, at for alle de grupper, hvor en sammenligning med de tidligere undersøgelser er mulig, er der tale om, at det i 2020 er blevet større andele af befolkningen, der ofte yder praktiske hjælpetjenester til nogen i gruppen.

Den generelle vækst i 2020 i andelene af befolkningen, som ofte yder en uformel praktisk hjælp til familie, slægt, naboer eller venner, kan hænge sammen med covid-19-pandemien i 2020, hvor mange i perioder har været begrænset i mulighederne for fx selv at købe ind på grund af smittefaren for risikogrupper, eventuelle karantæneperioder eller andet. En undersøgelse af den uformelle hjælp under lockdown i forbindelse med covid-19-pandemien i april-maj 2020 viste, at 53 pct. af befolkningen i perioden var engageret i formel eller uformel frivillighed, og at 63 pct. af disse var uformelt organiseret gennem netværk (Carlsen, Toubøl & Brinckner, 2020; Toubøl & Carlsen, 2020). Når tallene ikke er ens, skyldes det, at Toubøl & Carlsen (2020) har spurgt til perioden april-maj 2020, mens vi har spurgt til et hel års aktivitet.

Endelig fremgår det af Tabel 6.1, at samtidig med, at flere yder praktiske hjælpetjenester til nogen, de ikke bor sammen med, så er tiden, der bliver brugt på disse hjælpetjenester, blevet mindre i gennemsnit. Personer, der ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med, brugte i 2004 i gennemsnit 15 timer om måneden. I 2012 var det i gennemsnit 13 timer om måneden, og i 2020 var det faldet til 10 timer om måneden.

Tabel 6.2 viser, hvor ofte forskellige grupper i befolkningen hjælper nogen, de ikke bor sammen med, hvor meget tid de i gennemsnit har brugt på den uformelle hjælp den seneste måned, samt resultaterne af en regressionsanalyse af hyppigheden af at hjælpe nogen uden for egen husstand.

I modsætning til andelene, der laver formelt frivilligt arbejde, er det en lidt større andel af kvinder end af mænd, der ofte yder private hjælpetjenester, og i gennemsnit bruger de også lidt længere tid på det, end mænd gør. Det viste sig også i Toubøl & Carlsens undersøgelse og var her begrundet i, at kvinderne i højere grad ydede omsorgsopgaver (Toubøl & Carlsen, 2020).

Efter alder er det mest hyppigt de 50-65-årige, der ofte hjælper andre med praktiske forhold. Aldersgruppen af 30-49-årige, der mest hyppigt er engageret i formelt frivilligt arbejde, er til gengæld aldersgruppen, der mindst hyppigt yder praktiske hjælpetjenester til nogen, som de ikke bor sammen med. Efter uddannelse er det heller ikke befolkningen med en lang videregående uddannelse, men derimod de fagligt uddannede samt grupperne med kort eller mellemlang videregående uddannelse der mest hyppigt yder en praktisk hjælp. Det er således ikke helt de samme grupper, hvor mange er engageret i frivilligt arbejde som grupper, hvor mange ofte yder praktisk hjælp til nogen, de ikke bor sammen med.

Men for begge aktiviteter gælder det, at det er færre med en lav social tillid og færre med dårligt helbred, der er aktive.

Tabel 6.2 Andelen af forskellige grupper i befolkningen, der ofte hjælper nogen, de ikke bor sammen med (fx med indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder o.l.). Procent. Tid brugt på uformel hjælp seneste måned i gennemsnit. Sandsynligheden for at have givet hjælp uformelt. Odds ratio-estimer fra logistisk regression. 2020.

	Hjælper ofte nogen, de ikke bor sammen med, %	Antal	Tid brugt på uformel hjælp seneste måned, timer i gns.	Logistisk regression, parameter estimer	Odds ratio estimer	P
Konstant				0,4856		*
Alle	62	7.191	10			
Køn						
Kvinder	64	3.744	11	-0,1964	0,822	***
Mænd	60	3.436	10	reference		
Alder						
16-29 år	60	1.107	9	-0,2912	0,747	**
30-49 år	59	1.831	7	-0,1283	0,880	
50-65 år	70	2.289	11	-0,4476	0,639	***
66+ år	56	1.964	13	reference		
Uddannelse						
Under uddannelse	55	662	9	0,1632	1,177	
Ingen erhvervsuddannelse	56	1.353	10	reference		
Faglig uddannelse e.l.	65	1.800	9	-0,3282	0,720	***
Kort videregående uddannelse	65	670	11	-0,3015	0,740	**
Mellemlang videregående udd.	65	1.714	12	-0,2285	0,796	**
Lang videregående uddannelse	60	992	10	-0,0148	0,985	

	Hjælper ofte nogen, de ikke bor sammen med, %	Antal	Tid brugt på uformel hjælp seneste måned, timer i gns.	Logistisk regression, parameter estimer	Odds ratio estimer	P
Børn						
Har børn under 18 år	60	1.671	8	0,2009	1,223	
Har ikke børn under 18 år	62	5.520	11	reference		
Arbejde						
Ikke i arbejde	57	3.609	12	reference		
Arbejder 1-40 timer om ugen	65	2.823	9	-0,1321	0,876	
Arbejder over 40 timer om ugen	67	759	9	-0,2110	0,810	*
Region						
Region Hovedstaden	62	2.041	11	0,0264	1,027	
Region Sjælland	63	1.162	10	-0,0158	0,984	
Region Syddanmark	60	1.561	11	0,0980	1,103	
Region Midtjylland	62	1.722	10	-0,0156	0,985	
Region Nordjylland	63	705	9	reference		
Social tillid						
Mindre social tillid	57	2.118	11	0,2339	1,264	***
Mellem social tillid	64	3.256	9	0,0029	1,003	
Stor social tillid	64	1.817	12	reference		
Helbred						
Helbred: Meget godt	63	2.286	9	-0,6200	0,538	***
Helbred: Godt	64	2.684	11	-0,6341	0,530	***
Helbred: Rimeligt	60	1.536	11	-0,5354	0,585	**
Helbred: Dårligt	50	551	12	-0,1680	0,845	
Helbred: Meget dårligt	46	134	14	reference	0,845	

Anm.: Vægtede tal. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

6.2 Før tidspensionister og kontanthjælpsmodtagere

I en sammenligning af, hvordan kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige hjælper nogen, som de ikke bor sammen med, viser der sig ikke store forskelle i relation til, hvem man hjælper. Tabel 6.3 viser, at det også er lidt færre i gruppen af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, der ofte hjælper nogen, som de ikke bor sammen med (fx med indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder og lignende), men forskellen mellem gruppen af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere og den øvrige befolkning er meget lille og ikke statistisk signifikant.

Tabel 6.3 Hjælper du ofte nogen, som du ikke bor sammen med (fx med indkøb, pasning, rengøring, havearbejde, vask, bank, posthus, kontakt til myndigheder o.l.), særskilt for personer uden for arbejdsfælleskabet og øvrige befolkning. 2020. Procent.

	Førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere	Øvrige
Forældre/svigerforældre *	25	30
Bedsteforældre **	3	7
Børn/svigerbørn eller børnebørn	23	24
Kusine/fætter	4	3
Søskende	13	14
Andre slægtninge	6	6
Naboer/venner	30	30
Andre	8	5
Alle	59	62
Antal timer seneste måned i gennemsnit	11	10
Antal	768	6.423

Anm.: χ^2 uafhængighedstest: *** Mindre end 1 pct. sandsynlighed, ** Mindre end 5 pct. sandsynlighed, * Mindre end 10 pct. sandsynlighed.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Der er heller ikke forskel på, hvor lang tid der i gennemsnit er brugt på disse hjælpetjenester den seneste måned. Men som det fremgår af Tabel 6.3, er det lidt færre blandt førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, der ofte yder en praktisk hjælp til forældre/svigerforældre og til bedsteforældre. Hjælp til de øvrige grupper i tabellen bliver ydet i lige så stor udstrækning som i den øvrige befolkning.

Covid-19-pandemien har forøget den samlede uformelle hjælp, men hjælpen er givet til de samme relationer/netværk som i 2004 og 2012. Det er ikke hjælp, som er gået til grupper af personer, som man ikke har kendt i forvejen.

7 Frivilligt arbejde blandt borgere på førtidspension og kontanthjælp 2017-2020

Resumé

Andelen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, der har været frivillige inden for det sidste år, er uændret sammenholdt med 2017 og svarer til 30 pct. af populationen af borgere på førtidspension eller kontanthjælp. Der er ikke nogen signifikant forskel i det antal timer, som kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige frivillige anvender på frivilligt arbejde om måneden, og der er ingen udvikling i det gennemsnitlige antal timer brugt på frivilligt arbejde.

Frivillige personer, der er kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, er i lavere grad engageret på idrætsområdet og uddannelsesområdet sammenlignet med den øvrige befolkning og oftere engageret i frivilligt arbejde på det sociale område. Frivillige personer, der modtager kontanthjælp eller førtidspension, er også i lavere grad kommet i gang med deres frivillige arbejde, fordi de blev opfordret eller valgt. Til gengæld er de oftere kommet i gang, fordi de havde tid til overs, og de er oftere frivillige uden for foreninger og organisationer i uformel sammenhæng.

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister svarer oftere, at det har meget stor betydning, at de kan gøre noget på områder, som interesserer dem (49 pct. mod 42 pct. øvrige befolkning), kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet (46 pct. mod 36 pct. øvrige befolkning), deltager i et socialt fællesskab, som de kan lide (45 pct. mod 37 pct. øvrige befolkning), bliver gladere for sig selv (41 pct. mod 21 pct. øvrige befolkning), viser medfølelse for dem, som har det værre end dem selv (40 pct. mod 24 pct. øvrige befolkning), kan lære mere om det, de arbejder med (32 pct. mod 23 pct. øvrige befolkning), føler sig betydningsfulde, når de arbejder som frivillige (28 pct. mod 17 pct. øvrige befolkning), lærer noget gennem praktisk erfaring (27 pct. mod 20 pct. øvrige befolkning), få kontakter, som kan hjælpe dem i arbejdslivet senere (15 pct. mod 9 pct. øvrige befolkning) og oplever et socialt pres for at deltage (5 pct. mod 2 pct. øvrige befolkning).

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister tilkendegiver hyppigere, at det, at der ikke vil blive taget hensyn til deres fysiske eller psykiske udfordringer og behov, er en medvirkende årsag til, at de ikke arbejder frivilligt (16 pct. versus 2 pct. øvrige befolkning). De oplever også hyppigere, at de ikke har de personlige ressourcer (27 pct. versus 13 pct. øvrige befolkning) til at arbejde frivilligt, ligesom de hyppigere angiver, at regler for modtagelse af offentlige ydelser er en hæmsko for at engagere sig i det frivillige arbejde (15 pct. versus 3 pct. øvrige befolkning).

Dette kapitel belyser det frivillige arbejde blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister¹: Hvad er deres motivation for at arbejde frivilligt og deres årsager til eventuelt ikke at engagere sig i det frivillige arbejde. Vi undersøger også, hvad der karakteriserer kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, som henholdsvis er engagerede eller ikke-engagerede i det frivillige arbejde².

Baggrunden for det særlige fokus på det frivillige engagement blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er regeringens 10 mål for social mobilitet, der blev sat på dagsordenen i 2016 (Social- og Indenrigsministeriet, 2016). Med de sociale mål tilstræbes det, at flere personer bliver en del af arbejdsfællesskabet, og at færre personer skal være socialt udsatte. I det tiende mål formuleres det, at flere uden for arbejdsfællesskabet bør deltage i den frivillige ind-

¹ Alle andre personer, som enten er i arbejde, arbejdsløse som modtager dagpenge, studerende, folkepensionister etc., betegner vi "øvrige" personer.

² Oplysninger om personer på kontanthjælp eller førtidspension stammer fra registervariablen SOCIO13, som senest er opdateret ultimo 2018. Personer på kontanthjælp eller førtidspension defineres således som personer, som i størstedelen af 2018 er på førtidspension eller kontanthjælp.

sats, og at personer, som har vanskeligheder ved at blive en del af arbejdsfællesskabet, ligesom alle andre har mulighed for at blive en del af den frivillige sektor og opbygge netværk, blive en del af et fællesskab og være en del af samfundet som aktive medborgere (Social- og Indenrigsministeriet, 2016:7). Frivillighedsundersøgelsen i 2017 (Rambøll, 2017) afgrænsede gruppen af borgere uden for arbejdsfællesskabet til kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, og for at kunne sammenligne resultaterne for 2020 med resultaterne i 2017, anvender vi den samme afgrænsning.

Tidligere frivillighedsundersøgelser viser, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister ikke i lige så høj grad er repræsenteret i det frivillige arbejde som andre (Rambøll, 2017; Fridberg & Henriksen, 2014). I undersøgelserne i 2012 og 2017 er populationen af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere relativt små – henholdsvis 173 personer i 2012 og 319 personer i 2017. Dog peger resultaterne fra undersøgelsen fra 2017 på et øget frivilligt engagement blandt førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere fra 2012 til 2017 – fra 26 pct. frivillige i 2012 til 30 pct. i 2017 (Rambøll, 2017: 27). Men det kan være vanskeligt at sammenligne 1:1 fra 2012-2017, idet populationerne er forskellige. I 2020 har vi derimod defineret førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere på samme måde som i 2017, så det har været muligt at sammenligne udviklingen fra 2017-2020.

I 2020 har vi flere personer med i gruppen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister (768 personer), og vi kan derfor udtale os mere sikkert om det frivillige engagement i 2020 blandt førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, heriblandt foretage en mere detaljeret karakteristik af motivationen for at arbejde frivilligt for førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere såvel som eventuelle årsager til ikke at tage del i den frivillige indsats. Dette kan give relevant viden om eventuelle barrierer for det frivillige arbejde for kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister såvel som de grunde til at arbejde frivilligt, som fylder mest for gruppen.

7.1 Udviklingen i det frivillige arbejde 2017 til 2020

Figur 7.1 viser udviklingen i det frivillige arbejde fra 2017 til 2020 for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister og øvrige³.

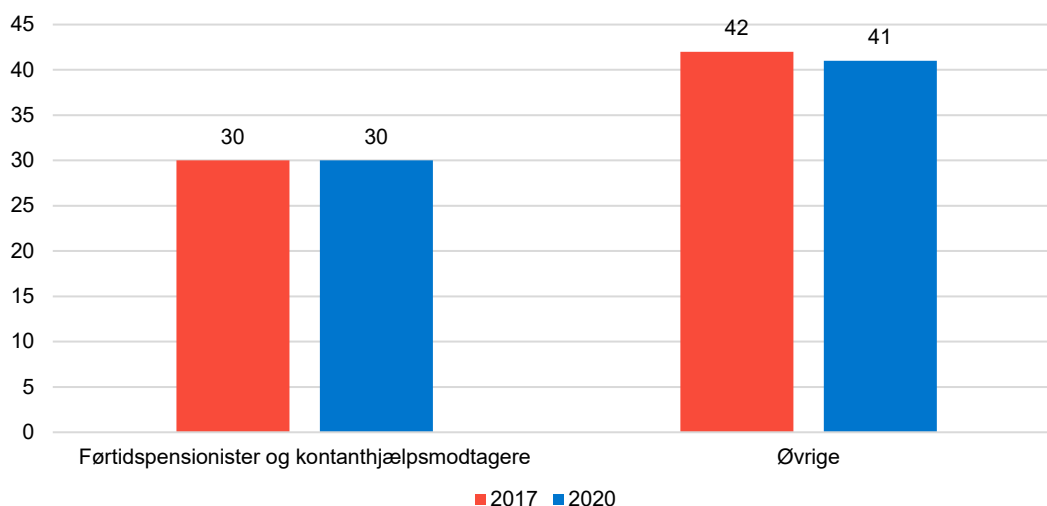
30 pct. af førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere udfører frivilligt arbejde i 2017 og 2020. Niveauet er højere blandt øvrige personer, hvor 42 pct. udfører frivilligt arbejde i 2017 og 41 pct. i 2020. For begge grupper ser vi altså over tid en bemærkelsesværdig stabilitet i det frivillige arbejde, og vi kan ikke konstatere, at flere førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere arbejder frivilligt i 2020 set i forhold til 2017.

Selvom vi kan se, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister i lavere grad engagerer sig i frivilligt arbejde sammenlignet med øvrige, er det vigtigt at understrege, at 30 pct. frivillige er en relativt høj andel for gruppen, når vi sammenligner med andre danske undersøgelser. Fællesskabsmålingen fra 2017 (Benjaminsen, Andrade & Bastholm, 2017) viser fx, at 18 pct. arbejder frivilligt blandt den gruppe, som i undersøgelsen defineres som "socialt udsatte". I gruppen af personer, som vi i denne undersøgelse definerer som "førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere", findes imidlertid ikke kun personer, som vi kan definere som "socialt udsatte" på lige fod med de socialt udsatte i Fællesskabsmålingen (Benjaminsen, Andrade & Enemark, 2017). Afgrænsningen af borgergruppen er forskellig, og dermed får vi forskellige resultater. Derfor kan gruppen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister dække over

³ For at kunne sammenligne med 2017-tallene medtager vi også det tidsafgrænsede frivillige arbejde og frivilligt arbejde på nettet i definitionen af frivilligt arbejde.

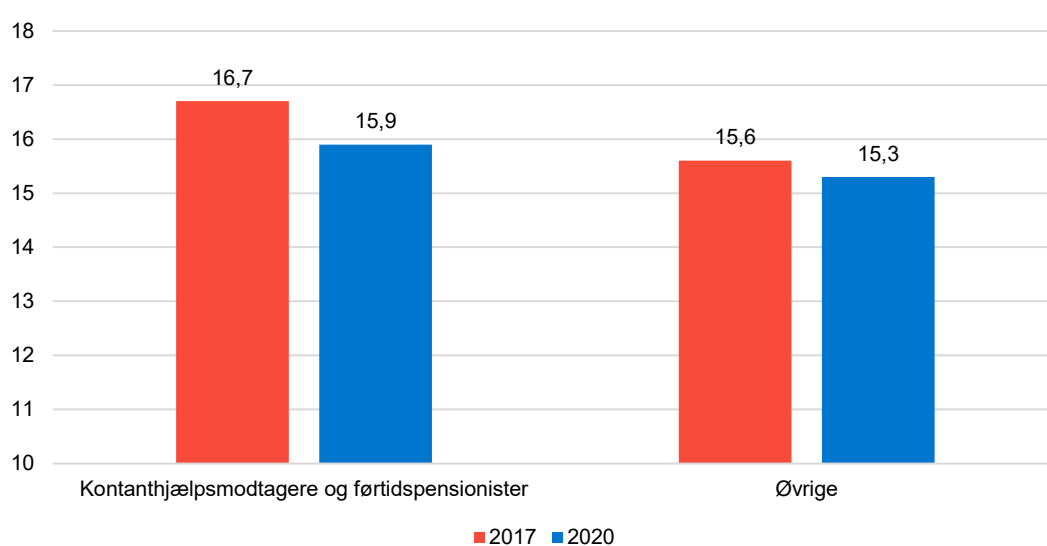
personer med meget forskellige grader af udfordringer. Der kan eksempelvis både være borgere med komplekse sociale eller helbredsmæssige udfordringer og borgere, der forbigående modtager kontanthjælp.

Figur 7.1 Andel personer, som arbejder frivilligt i 2017 og 2020, inkl. tidsafgrænset frivilligt arbejde og frivilligt arbejde på nettet. Særsilt for kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem 2017 og 2020. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.
 Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i 2017: 319. Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i 2020: 768. Procentgrundlag øvrige i 2017: 4.736. Procentgrundlag øvrige i 2020: 6.423.
 Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2017 og 2020.

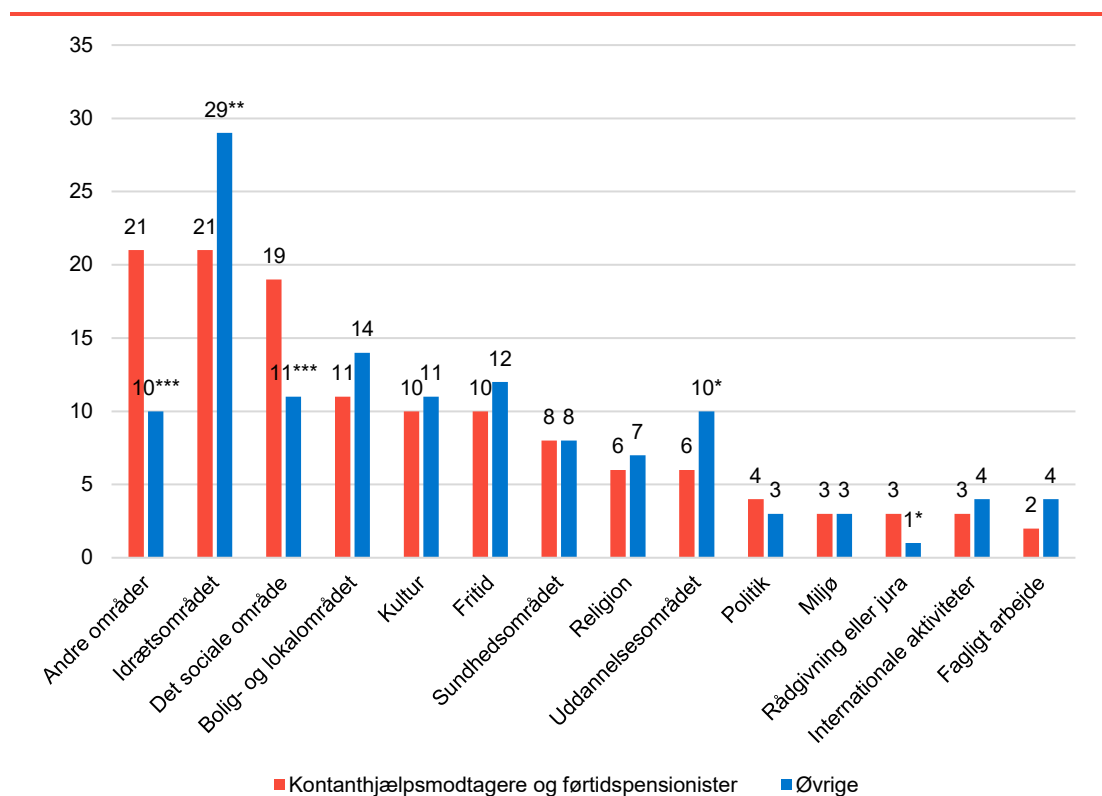
Figur 7.2 Gennemsnitligt antal timer om måneden brugt på frivilligt arbejde blandt personer, som har udført frivilligt arbejde inden for den seneste måned. Særsilt for kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister. Udviklingen fra 2017 til 2020. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem 2017 og 2020. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.
 Antal førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i 2017: 52. Antal førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i 2020: 146. Antal øvrige i 2017: 1.479. Antal øvrige i 2020: 1.743.
 Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2017 og 2020.

Figur 7.2 viser, at der ikke er nogen signifikant forskel i det antal timer, som frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere og øvrige frivillige anvender på frivilligt arbejde om måneden i henholdsvis 2017 og 2020. Desuden er der ingen udvikling i det gennemsnitlige antal timer brugt på frivilligt arbejde fra 2017 til 2020. Tallene tager udgangspunkt i personer, som har arbejdet frivilligt inden for den seneste måned.

Figur 7.3 Andel frivillige fordelt på forskellige områder i 2020. Særskilt for kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 227. Procentgrundlag øvrige: 2.622.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er i lavere grad engageret på idrætsområdet og uddannelsesområdet sammenlignet med øvrige (se Figur 7.3). 21 pct. af alle frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er en del af idrætsområdets frivillige arbejde. Den tilsvarende andel blandt øvrige er 29 pct. Samme mønster kan vi spore på uddannelsesområdet, hvor 6 pct. frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere er engageret her sammenlignet med 10 pct. blandt øvrige personer.

Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister engagerer sig i 2020 oftere i frivilligt arbejde på det sociale område og på andre områder end de i alt 13 områder, som respondenterne i undersøgelsen har mulighed for at angive⁴.

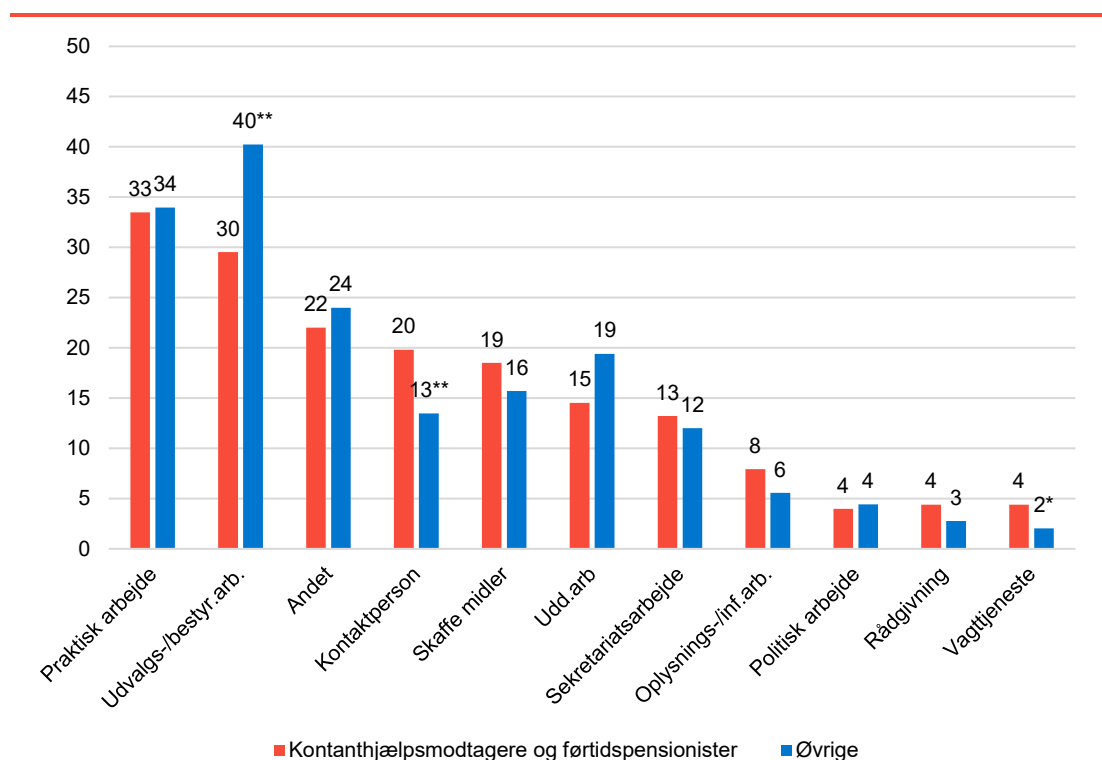
Samlet set kan vi konstatere, at frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i lavere grad er engageret på idrætsområdet og på uddannelsesområdet end øvrige, men at de i højere grad er engageret på det sociale område. Det betyder, at det sociale arbejde fylder relativt mere,

⁴ I denne undersøgelse har vi ikke mulighed for at undersøge nærmere, hvad disse andre områder omfatter.

når vi ser på *sammensætningen* af de områder, som kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister engagerer sig i sammenlignet med øvrige. Når gruppen i højere grad er frivillige på det sociale område, kan der for nogle af dem være tale om, at de er brugerfrivillige i forbindelse med sociale indsatser og tilbud, eller at de har bevæget sig fra at være brugere til at være frivillige.

Dette resultat afspejler sig i fordelingerne i Figur 7.4, hvor vi kan se, at frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere oftere er kontaktperson (fx yder personlig omsorg, samvær, deltager i besøgstjeneste, være mentor e.l.) end øvrige (20 pct. mod 13 pct. øvrige befolkning). Til gengæld er kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister i lavere grad engageret i udvalgs- og bestyrelsesarbejde (40 pct. mod 30 pct. øvrige befolkning). Det vil sige, at gruppen af frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i mindre grad er organisatoriske frivillige end den øvrige befolkning.

Figur 7.4 Andel personer, som arbejder frivilligt opdelt efter den eller de typer af opgaver, de udfører. Særskil for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister og øvrige. Procent.

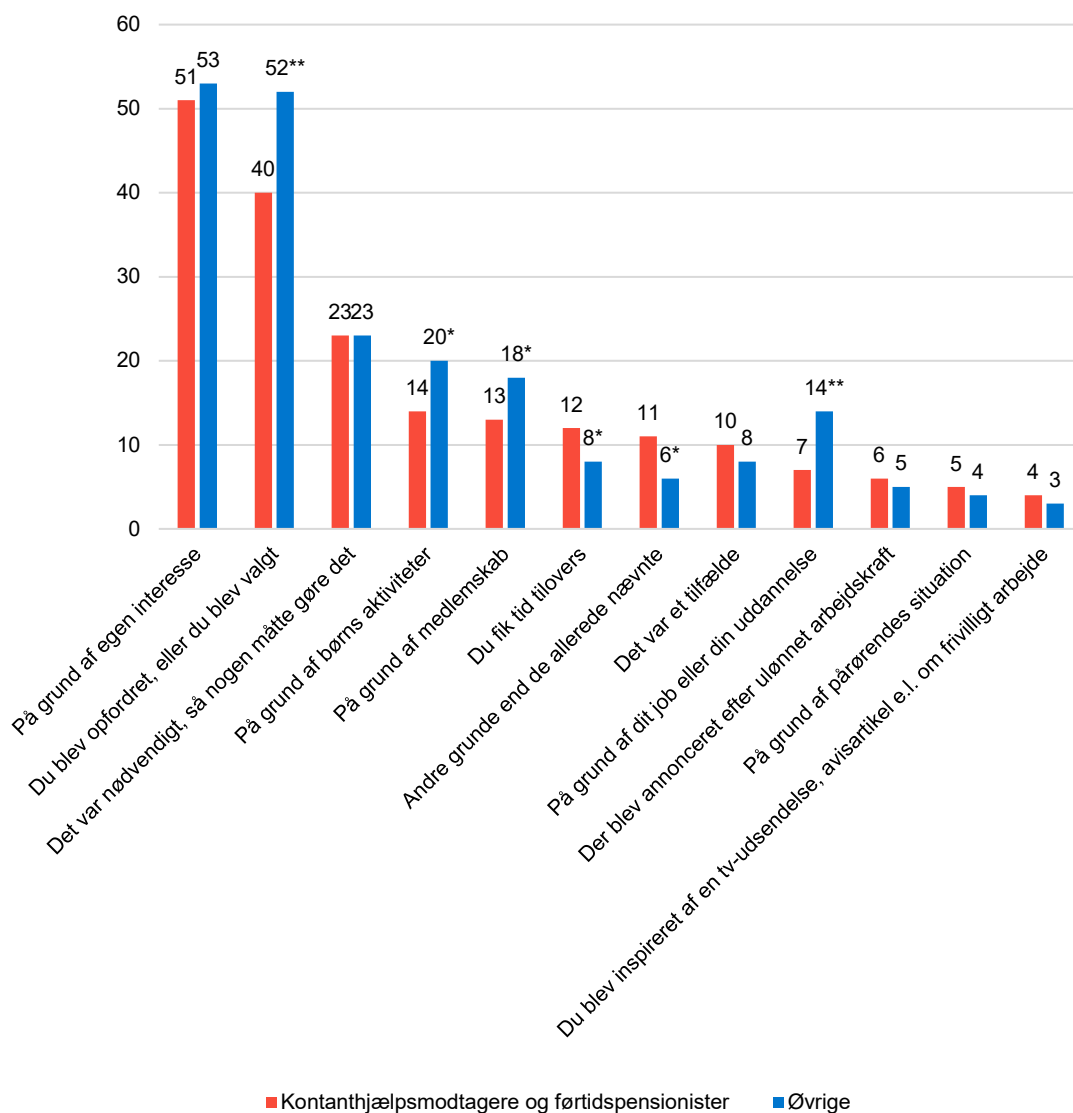
Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 227. Procentgrundlag øvrige: 2.622.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er i lavere grad kommet i gang med deres frivillige arbejde, fordi de blev opfordret eller valgt på grund af deres jobsituation eller uddannelse eller på grund af deres børns aktiviteter. Det kan skyldes, at de ofte har et langt mindre netværk end den øvrige befolkning. Figur 7.5 opdeler personer, der arbejder frivilligt, efter en række forskellige anledninger til, at de kom i gang. Frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister er imidlertid oftere end den øvrige befolkning kommet i gang med deres frivillige arbejde, fordi de fik tid til overs eller af andre grunde.

Figur 7.5 Andel personer, som arbejder frivilligt, opdelt efter anledningen til, at de kom i gang med deres frivillige arbejde. Særskilt for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister og øvrige. Procent.

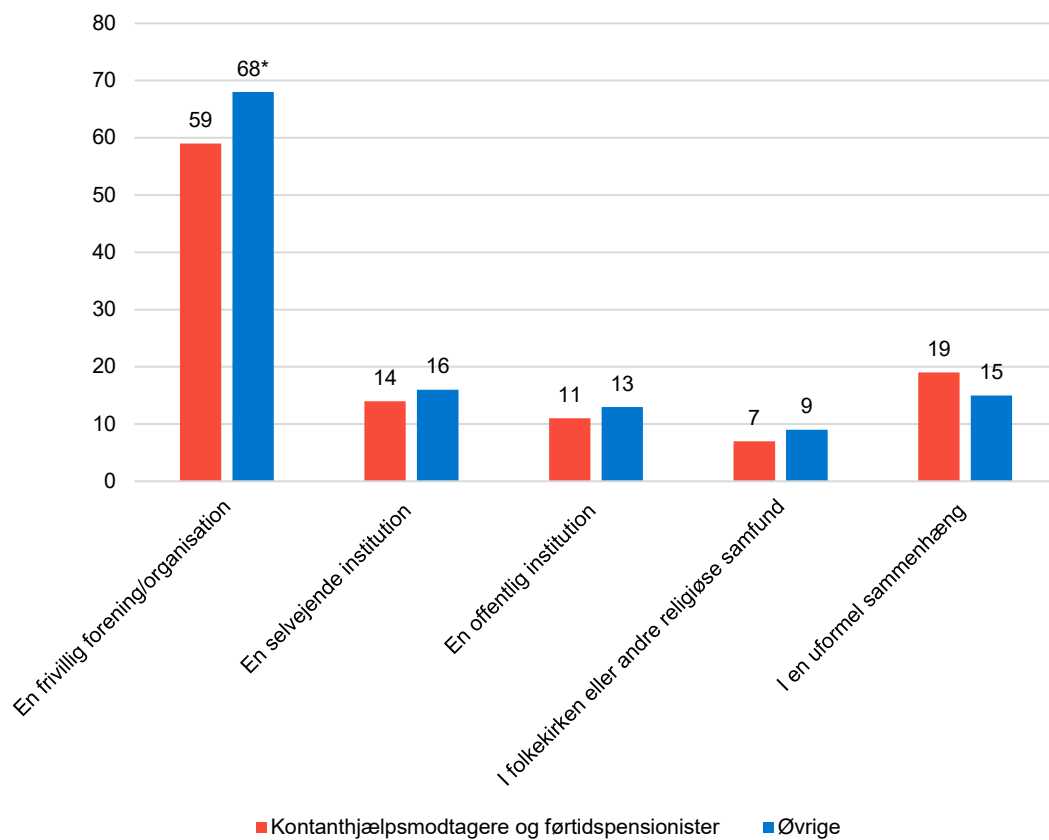
Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 197. Procentgrundlag øvrige: 2.337.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Figur 7.6 viser, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister i lidt mindre grad arbejder frivilligt for en frivillig forening eller organisation sammenlignet med øvrige. Derudover ser vi ingen signifikante forskelle, når vi ser på andre institutionstyper (selvejende institutioner, offentlige institutioner, Folkekirken eller andre religiøse samfund). De frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere er i lidt højere grad frivillige i en uformel sammenhæng end den øvrige befolkning. Men forskellen er ikke signifikant.

Figur 7.6 Andel personer fordelt efter den institution, de arbejder frivilligt for. Særskilt for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister og øvrige. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 197. Procentgrundlag øvrige: 2.337.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

7.2 Karakteristik af frivillige og ikke-frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister

Tabel 7.1 viser, hvad der kendetegner frivillige henholdsvis ikke-frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister på udvalgte baggrundsforhold. Frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere har sammenlignet med ikke-frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere oftere hjemmeboende børn over 13 år, oftere en lang videregående uddannelse, og de rapporterer i lavere udstrækning om lav livstilfredshed⁵. Vi ser dog ingen substantielle forskelle mellem frivillige og ikke-frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, hvad angår deres selvvaluerede helbred, sygdom eller handicap, køn eller alder. På en række parametre er der ikke forskel på de frivillige og de ikke-frivillige. Forskellene i uddannelsesniveau mellem frivillige og ikke-frivillige minder om den forskel, vi også kan se for den øvrige befolkning.

⁵ Respondenterne i undersøgelsen er blevet bedt om at svare på, hvor tilfredse eller utilfredse de er med livet for tiden – alt taget i betragtning. Skalaen går fra 1 til 10, hvor 1 er svarer til meget utilfreds, og 10 svarer til meget tilfreds. Besvarelser med 1-5 point kategoriseres som lav livstilfredshed, mens 6-8 point kategoriseres som middel livstilfredshed og 9-10 point som høj livstilfredshed

Tabel 7.1 Karakteristik af frivillige og ikke-frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere med hensyn til køn, alder, hjemmeboende børn, højeste gennemførte uddannelse, livstilfredshed og helbredsforhold. 2020. Procent.

	Frivillige	Ikke-frivillige	
Køn			
Kvinde	63	61	
Mand	37	39	
Alder			
16-34 år	9	12	
35-44 år	11	15	
45-54 år	26	22	
55-64 år	42	40	
65+ år	11	11	
Hjemmeboende børn			
Ingen	78	79	
Hjemmeboende børn under 13 år	7	12	*
Hjemmeboende børn over 13 år	15	8	**
Højeste gennemførte uddannelse			
Grundskole/gymnasie	44	55	**
Erhvervsuddannelse	27	30	
Videregående uddannelse	30	15	***
Livstilfredshed			
Lav	19	28	**
Middel	51	48	
Høj	30	24	
Selv vurderet helbred			
Meget godt	7	9	
Godt	16	14	
Rimeligt	39	38	
Dårligt	29	30	
Meget dårligt	8	9	
Sygdom/handicap			
Meget begrænset af sygdom eller handicap	33	38	
I nogen grad begrænset	58	48	*
Nej	9	13	

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem frivillige og ikke-frivillige kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 227. Procentgrundlag øvrige: 541.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

7.3 Motivation for at arbejde frivilligt

Motivationen for at arbejde frivilligt kan være forskellig. For nogle er muligheden for at gøre en forskel for andre mennesker en stærk motivation for det frivillige engagement, og for andre er muligheden for at opbygge nye færdigheder og viden en vigtig drivkraft.

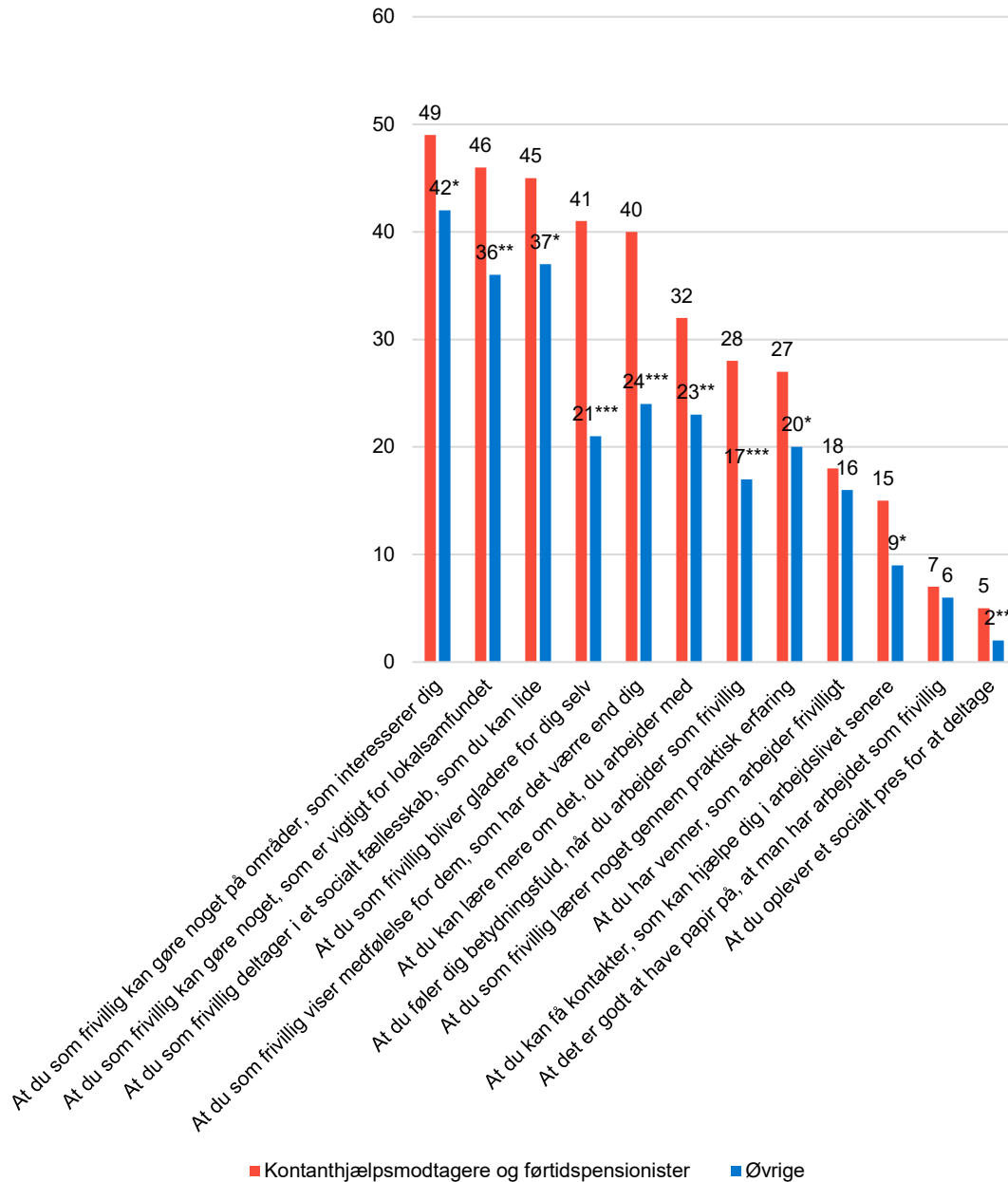
I frivillighedsundersøgelsen i 2020 er respondenterne blevet bedt om at svare på, hvor stor betydning de tillægger en række forskellige grunde til at være frivillig, på en skala fra 1 til 7, hvor 1

er "ingen betydning" og 7 er "meget stor betydning". Selvom færre kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister arbejder frivilligt, lægger de frivillige i denne gruppe større betydning til en række årsager til at være frivillig. Det fremgår af Figur 7.7, som viser andelen, som oplever, at grunden har meget stor betydning.

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister svarer oftere, at det har meget stor betydning, at de:

- som frivillige kan gøre noget på områder, som interesserer dem (49 pct. mod 42 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige kan gøre noget, som er vigtigt for lokalsamfundet (46 pct. 36 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige deltager i et socialt fællesskab, som de kan lide (45 pct. mod 37 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige bliver glattere for sig selv (41 pct. mod 21 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige viser medfølelse for dem, som har det værre end dem selv (40 pct. mod 24 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige kan lære mere om det, de arbejder med (32 pct. mod 23 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige føler sig betydningsfulde, når de arbejder som frivillige (28 pct. mod 17 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige lærer noget gennem praktisk erfaring (27 pct. mod 20 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige kan få kontakter, som kan hjælpe dem i arbejdslivet senere (15 pct. mod 9 pct. øvrige befolkning)
- som frivillige oplever et socialt pres for at deltage (5 pct. mod 2 pct. øvrige befolkning).

Figur 7.7 Andel personer, som arbejder frivilligt, opdelt efter betydningen af en række forskellige grunde til, at de er frivillige. Personer, som oplever, at grunden har meget stor betydning. Særskilt for kontanthjælpsmodtagere, førtidspensionister og øvrige. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 183-217. Procentgrundlag øvrige: 2.183-2.554.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

At frivillige førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere tillægger en række forskellige grunde til at arbejde frivilligt mere vægt end andre frivillige, kan være et tegn på, at de i kraft af deres manglende tilknytning til arbejdsmarkedet tillægger det frivillige arbejde større identitetsmæssig betydning end den øvrige befolkning.

7.4 Årsager til ikke at være frivillig

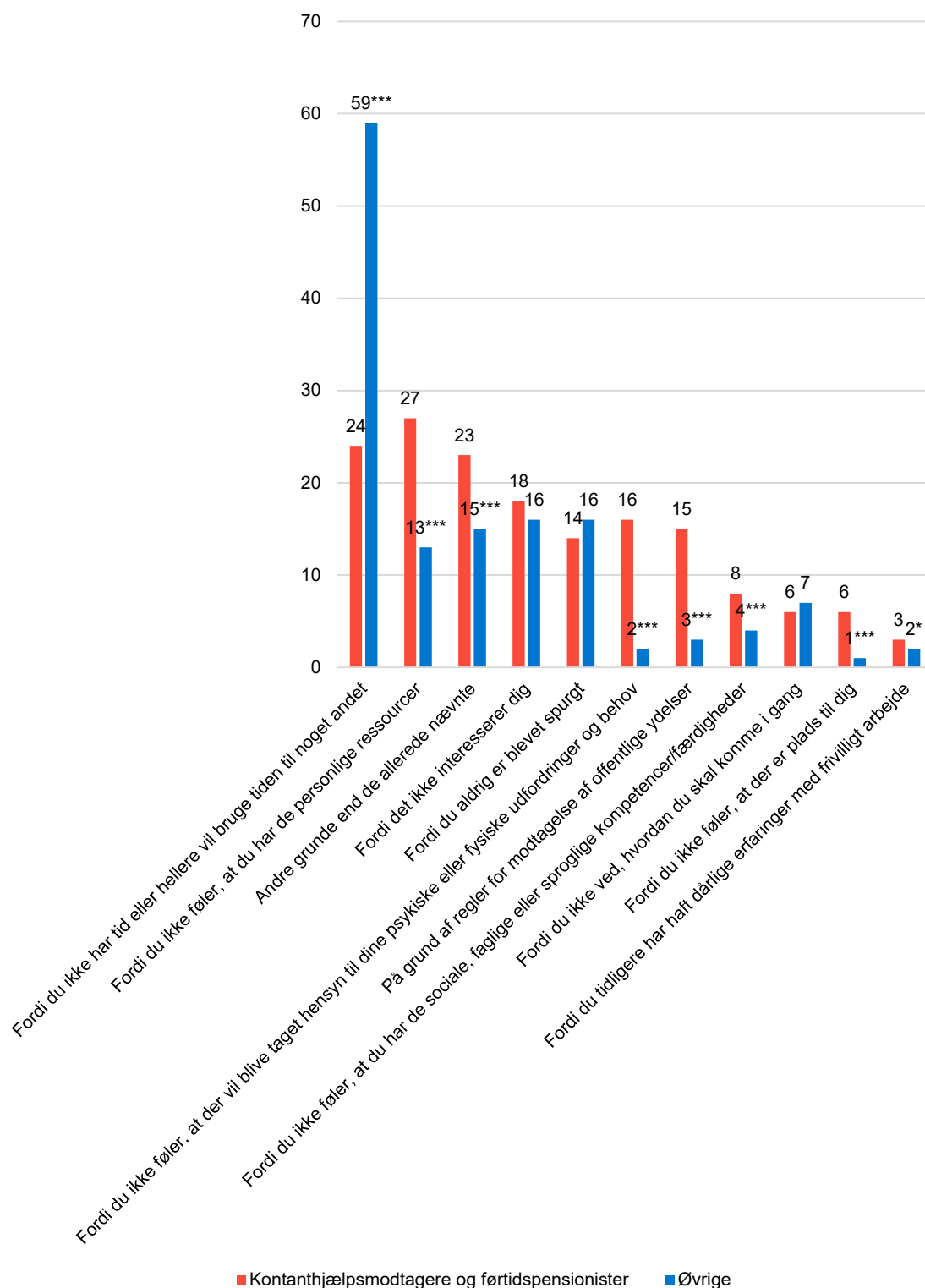
Årsagerne til ikke at være frivillig kan være meget forskellige. I dette afsnit undersøger vi, om kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister angiver nogle forskellige grunde til ikke at arbejde frivilligt.

Kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister tilkendegiver hyppigere, at følelsen af, at der ikke vil blive taget hensyn deres fysiske eller psykiske udfordringer og behov, er en medvirkende årsag til, at de ikke arbejder frivilligt (16 pct. versus 2 pct.). Ligeledes angiver kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister hyppigere, at de ikke føler, at de har de personlige ressourcer (27 pct. versus 13 pct.) til at arbejde frivilligt, ligesom de hyppigere angiver, at regler for modtagelse af offentlige ydelser er en hæmsko for at engagere sig i det frivillige arbejde (15 pct. versus 3 pct.).

For hverken kontanthjælpsmodtagere eller personer på førtidspension er der som udgangspunkt nogen begrænsninger for, hvad man må udføre af frivilligt arbejde. Dog må den frivillige indsats ikke påvirke kontanthjælpsmodtageres rådighedspligt. Det vil sige, at man som kontanthjælpsmodtager ikke må være så bundet af sit frivillige arbejde, at det forhindrer én i aktivt at forsøge at finde lønnet arbejde (www.frivillighed.dk, 2020). Sådanne regler kan derfor være årsag til, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister ikke prioriterer den frivillige indsats.

Personer, som ikke er førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere, angiver markant hyppigere end kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister, at mangel på tid eller prioritering af tid på noget andet er en årsag til, at de ikke arbejder frivilligt (59 pct. mod 24 pct.). Samlet set er det derfor ikke mangel på tid eller prioritering, der fylder mest, når vi ser på årsager til ikke at arbejde frivilligt hos kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister. Det er i høj grad personlige ressourcer, fysiske eller psykiske udfordringer og regler knyttet til offentlige ydelser, som udgør årsager til at fravælge den frivillige indsats.

Figur 7.8 Andel personer opdelt efter årsagerne til, at de ikke arbejder frivilligt. Særskilt for kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. Procent.

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister og øvrige. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere: 541. Procentgrundlag øvrige: 3.801.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

8 Frivilligt arbejde under covid-19-pandemien

Resumé

65 pct. af alle frivillige har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, dvs. i perioden fra 12. marts 2020 til oktober-november 2020, hvor dataindsamlingen blev gennemført.

30 pct. af alle frivillige har udført den samme mængde frivilligt arbejde, som de plejer, og tilsvarende andele har udført mindre eller meget mindre arbejde.

19 pct. af alle frivillige har udført frivilligt arbejde, som er foranlediget af pandemien.

Det er ikke substantielt set andre grupper i samfundet, som udfører frivilligt arbejde under covid-19-pandemien sammenlignet med de, som udfører frivilligt arbejde generelt.

Personer, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang under pandemien som før, er oftere engageret på idrætsområder (23 pct.), på uddannelsesområdet (9 pct.), på sundheds- og sygdomsområdet (7 pct.), på det sociale område (9 pct.) og på andre områder (10 pct.). Især sundheds- og sygdomsområdet og det sociale område er områder, hvor der på grund af pandemien kan have været et ekstra behov for frivillig hjælp.

Covid-19-pandemien kan have påvirket resultaterne af frivillighedsundersøgelsen i 2020 på flere måder. Op- og nedjusteringer af restriktioner og forsamlingsforbud i løbet af 2020 har for det første betydet, at der har været aflysninger af en lang række arrangementer, festivaler og indsamlingsaktiviteter, der plejer at tiltrække meget tidsafgrænset frivilligt arbejde.

For det andet kan nogle områder for det frivillige arbejde være mere påvirket af covid-19-pandemien end andre. For eksempel kan ældreområdet eller andre områder med grupper af borgere i risikogruppen i højere grad have oplevet et fald i den frivillige indsats end fx børne- og ungeområdet, der ikke har været tilsvarende lukket ned. Andre støtteaktiviteter på det sociale område kan have været opprioriteret i nogle indsatser i stedet for de aktiviteter, der har været lukket ned.

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvor mange som ikke har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, hvor mange der har udført frivilligt arbejde, som er foranlediget af pandemien, og om vi ser tegn på, at den danske befolkning under den samlede covid-19-pandemi fra marts 2020 og frem til undersøgelsestidspunktet i oktober-november 2020 har udført frivilligt arbejde i mindre omfang end ellers. Samlet set giver kapitlet et billede af, i hvor stor grad pandemien har påvirket den frivillige indsats.

Vi medregner ikke den uformelle hjælp, der flourer mellem mennesker i netværk og uden for foreninger og organisationer. Se Carlsen, Toubøl & Brinckner (2020) eller Toubøl & Carlsen (2020) for analyser af uformel hjælp og frivillighed specifikt for april og maj 2020. For analyser af ændringer i "Uformel hjælp og omsorg" i perioden oktober-november 2019 til oktober-november 2020, se kapitel 6.

8.1 Omfang af frivilligt arbejde i løbet af covid-19-pandemien

Tabel 8.1 opgør omfanget af frivilligt arbejde under covid-19-pandemien samt andelen af frivillige, som har udført frivilligt arbejde under pandemien. 35 pct. af de adspurgte frivillige i undersøgelsen svarer, at de ikke har udført frivilligt arbejde under pandemien – det vil sige, at de fleste (65 pct.) har udført frivilligt arbejde i perioden. De 45 pct., der har været frivillige, men ikke har været

frivillige under covid-19-pandemien, kan have været frivillige i perioden oktober-november 2019 til marts 2020. Dette med baggrund i, at vi på undersøgelsestidspunktet beder respondenterne om at angive frivilligt arbejde "inden for det sidste år" og ikke kun i perioden siden 11-12 marts 2020 og frem.

De fleste frivillige tilkendegiver dog, at de har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under covid-19-pandemien end vanligt (i alt 60 pct.), og omtrent en tredjedel angiver, at de har udført den samme mængde arbejde (32 pct.). Selvom majoriteten af de frivilligt aktive har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, indikerer tallene, at over halvdelen har udført frivilligt arbejde i mindre eller meget mindre omfang, end de plejer.

Covid-19-pandemien kan også på flere områder have foranlediget eller givet anledning til, at borgere har engageret sig i frivilligt arbejde, eventuelt på de områder, hvor behovet for hjælp har været størst. Det viser sig da også, at næsten hver femte (19 pct.) af de frivillige har udført frivilligt arbejde, som er foranlediget af covid-19-krisen. Det tyder på, at der under har været et behov for den hjælp, som den frivillige indsats kan tilbyde under krisen.

Tablet 8.1 Frivilligt arbejde under covid-19-pandemien. Andele blandt alle frivillige. Procent.

	Antal	Procent
Har udført frivilligt arbejde på mindst ét af de 14 områder under covid-19-pandemien		
Ja	1.856	65
Nej	993	35
I alt	2.849	100
Hvor meget frivilligt arbejde har du lavet under covid-19-pandemien?		
Meget mere end jeg plejer	63	2
Mere end jeg plejer	150	5
Den samme mængde	918	32
Mindre end jeg plejer	835	29
Meget mindre end jeg plejer	883	31
I alt	2.849	100
Har udført frivilligt arbejde, som er foranlediget af covid-19-pandemien		
Ja	528	19
Nej	2.230	78
Ved ikke	91	3
I alt	2.849	100

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Tablet 8.2 Andelen, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, fordelt på, hvornår det frivillige arbejde udføres på året. Procent.

	Antal	Procent
Hvornår foregår dit frivillige arbejde?		
Det er jævnt fordelt over de fleste af årets måneder	523	78
Det foregår flere gange om året i kortere perioder	1.177	70
Det foregår i én afgrænset periode eller er sæsonbestemt	439	61

Anm.: Respondenterne kan arbejde frivilligt flere forskellige steder, og det kan være forskelligt, hvornår det frivillige arbejde udføres på året. Derfor kan samme respondent, som arbejder frivilligt på flere områder, godt indgå i flere kategorier end én.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Vi har i løbet af 2020 set aflysninger af arrangementer, festivaler og indsamlingsaktiviteter, der er sæsonbetonet, og som kortvarigt tiltrækker en del frivilligt arbejde. Det kan betyde, at der har været mindre af denne type frivillige arbejde.

Tabel 8.2 viser da også, at personer, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien, i lavere grad har udført arbejde, som har karakter af at være sæsonbestemt. I alt har 65 pct. udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien. En lidt lavere andel (61 pct.) har udført frivilligt arbejde under pandemien, hvis vi udelukkende ser på personer, som udfører frivilligt arbejde, som er sæsonbestemt eller foregår i afgrænsede perioder. Forskellen er dermed ikke særlig stor.

Fordelt på organiseringsform viser Tabel 8.3, at personer, som er frivillige i Folkekirken eller andre religiøse samfund, i lidt højere grad har arbejdet frivilligt (78 pct.) end personer, som arbejder frivilligt i en uorganiseret sammenhæng (68 pct.). Personer, som arbejder frivilligt i en forening eller organisation, har også en høj frivilligandel under pandemien (74 pct.). Dog er der også forholdsvis mange (68 pct.), der har været frivillige i en uformel sammenhæng, dvs. uden for foreninger og organisationer.

Tabel 8.3 Andelen, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien fordelt på organiseringsform. Procent.

	Antal	Procent
Organiseringsform		
En frivillig forening/organisation	1.268	74
En selvejende institution	285	70
En offentlig institution	240	71
I Folkekirken eller andre religiøse samfund	184	78
I en uformel sammenhæng	261	68

Anm.: Respondenterne kan arbejde frivilligt flere forskellige steder, og derfor kan samme respondent, som arbejder frivilligt på flere områder, godt indgå i flere kategorier end én.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

8.2 Det frivillige arbejde under covid-19-pandemien på forskellige områder

Nogle områder for det frivillige arbejde kan være mere påvirket af covid-19-pandemien end andre, fordi det er forskelligt, hvornår og hvor meget specifikke områder har været nedlukket. Resultaterne i kapitel 3 viser, at idrætsområdet, bolig- og lokalområdet, fritidsområdet i øvrigt og det sociale område er de områder, den generelle befolkning oftest udfører frivilligt arbejde på. I Tabel 8.4 fokuserer vi specifikt på de personer, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien.

Det fremgår af Tabel 8.4, at idrætsområdet, bolig- og lokalområdet, fritidsområdet i øvrigt og det sociale område er de fire områder, som frivillige under covid-19-pandemien hyppigst udfører frivilligt arbejde. Det vil sige, at det er de samme fire områder, der ligger øverst, hvad enten vi ser på frivilligt arbejde overhovedet og frivilligt arbejde under covid-19-pandemien. Vi kan altså ikke konkludere, at der er udført mere frivilligt arbejde på andre områder end før pandemien.

Tabel 8.4 Andelen, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien på de forskellige områder. Procent.

Område	Antal	Procent
Kulturområdet (fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor)	199	7
Idrætsområdet (fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller)	569	20
Fritidsområdet i øvrigt (fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder)	226	8
Uddannelse, undervisning og forskning (fx skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning, husholdningsforening)	190	7
Sundheds- og sygdomsområdet (fx bloddonor, patientforening, krisehjælp)	148	5
Det sociale område (fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbestyrelser)	220	8
Miljøområdet (fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver)	65	2
Bolig og lokalsamfundsområdet (fx beboerforeninger, antenneforeninger, grundejerforeninger)	283	10
Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer (fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening)	72	2
Området rådgivning og juridisk bistand (fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp)	33	1
Politik og partiforeninger (fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer)	61	2
Internationale aktiviteter (fx humanitære, freds og solidaritetsorganisationer)	71	2
Religion og kirke (fx menighedsarbejde, søndagsskole)	153	5
Andre områder	191	7
Antal i alt	2.849	

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

8.3 Hvem udfører frivilligt arbejde under covid-19-pandemien?

Afslutningsvis undersøger vi, om personer, som arbejder frivilligt under covid-19-pandemien, adskiller sig fra andre med hensyn til en række demografiske karakteristika.

Tabel 8.5 viser, at de yngste (16-34-årige) i lavere grad end andre aldersgrupper har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien. Vi ser også, at personer med grundskole eller gymnasiet som højeste gennemførte uddannelse i lavere grad end andre har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien. Endelig har flere mænd end kvinder udført frivilligt arbejde. Kapitel 4 viser tilsvarende forskelle i den frivillige indsats på tværs af demografiske karakteristika, hvad angår frivilligt arbejde generelt (og ikke kun under covid-19-pandemien). Der er således ikke substantielt set andre grupper i samfundet, som udfører frivilligt arbejde under covid-19-pandemien sammenlignet med de, som udfører frivilligt arbejde generelt.

Tabel 8.5 Andelen, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien opdelt efter baggrundsforhold. Procent.

	Antal	Procent
Alder		
16-34 år	323	55
35-44 år	254	63
45-54 år	383	70
55-64 år	328	67
65+ år	567	69

	Antal	Procent
Højeste gennemførte uddannelse		
Grundskole/gymnasial uddannelse	412	56
Erhvervsuddannelse	551	67
Videregående uddannelse	882	70
Køn		
Kvinde	860	61
Mand	995	69
Har hjemmeboende børn		
Nej	1.337	66
Ja	520	64
I alt	2.849	65

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Tabel 8.6 viser, at 56 pct. er mænd blandt gruppen, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang under covid-19-pandemien. I gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under pandemien, er andelen af mænd 47 pct. Blandt gruppen, som har udført frivilligt arbejde i samme omfang under pandemien, har 48 pct. en lang videregående uddannelse. Og i gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under pandemien, er den tilsvarende andel 43 pct.

Tabel 8.6 Karakteristik af personer, som har udført mindst samme mængde eller mindre frivilligt arbejde under covid-19-pandemien opdelt efter baggrundsforhold. Procent.

	Mindst samme mængde frivilligt arbejde under Covid-19	Mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under Covid-19	
Alder			
16-34 år	21	20	
35-44 år	14	14	
45-54 år	20	19	
55-64 år	18	17	
65+ år	27	30	
Højeste gennemførte uddannelse			
Grundskole/gymnasial uddannelse	24	27	
Erhvervsuddannelse	28	30	
Videregående uddannelse	48	43	**
Køn			
Kvinde	44	53	***
Mand	56	47	***
I alt	100	100	

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem gruppen, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang og gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under pandemien.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Procentgrundlag blandt gruppen, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang: 1.131. Procentgrundlag blandt gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under pandemien: 1.717.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

På nogle områder for det frivillige arbejde ser vi ret markante forskelle i andelen, som har udført frivilligt arbejde, når vi opdeler datamaterialet i gruppen, som har udført henholdsvis samme mængde frivilligt arbejde under pandemien og i gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde.

Tabel 8.7 viser, at 15 pct. af de personer, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang, har arbejdet frivilligt på bolig- og lokalsamfundsområdet. Den tilsvarende andel blandt personer, som har udført mindre frivilligt arbejde, er 7 pct. Frivilligt arbejde på dette område kan være arbejde, som kan (og skal) udføres på trods af pandemien og kan forklare den forskel, vi ser.

Tilsvarende er personer, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang under pandemien, oftere engageret på idrætsområder (23 pct.), på uddannelsesområdet (9 pct.), på sundheds- og sygdomsområdet (7 pct.), på det sociale område (9 pct.) og på andre områder (10 pct.). Især sundheds- og sygdomsområdet og det sociale område er områder, hvor der på grund af pandemien kan have været et ekstra behov for frivillig hjælp.

Tabel 8.7 Andelen, som har udført frivilligt arbejde under covid-19-pandemien på de forskellige områder. Særskilt for personer, som har udført mindst samme mængde frivilligt arbejde, og personer, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde. Procent.

	Mindst samme mængde frivilligt arbejde under Covid-19	Mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under Covid-19	
Kulturområdet (fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor)	8	6	
Idrætsområdet (fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller)	23	18	***
Fritidsområdet i øvrigt (fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder)	8	8	
Uddannelse, undervisning og forskning (fx skolebestyrelse, voksen- og fritidsundervisning, husholdningsforening)	9	5	***
Sundheds- og sygdomsområdet (fx bloddonor, patientforening, krisehjælp)	7	4	***
Det sociale område (fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbestyrelser)	9	7	**
Miljøområdet (fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver)	4	2	***
Bolig og lokalsamfundsområdet (fx beboerforeninger, antenneforeninger, grundejerforeninger)	15	7	***
Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer (fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening)	3	2	
Området rådgivning og juridisk bistand (fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp)	1	1	
Politik og partiforeninger (fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer)	3	1	***
Internationale aktiviteter (fx humanitære, freds og solidaritetsorganisationer)	3	2	*
Religion og kirke (fx menighedsarbejde, søndagsskole)	7	5	*
Andre områder	10	5	***
Antal i alt	1.131	1.717	

Anm.: Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem gruppen, som har udført frivilligt arbejde i mindst samme omfang og gruppen, som har udført mindre eller meget mindre frivilligt arbejde under pandemien.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

9 Pengegaver

Resumé

Signifikant færre personer har i 2020 doneret penge til organisationer, foreninger, fonde eller større aktiviteter sammenlignet med 2012. Hvor andelen i 2012 lå på 71 pct., ligger den på blot 54 pct. i 2020. Covid-19-pandemien kan være en del af forklaringen. Blandt andet har mange landsindsamlinger været aflyst.

Fra 2012 til 2020 sker der ret markante forandringer i de områder, som befolkningen donerer penge til. Fra 2012 til 2020 er der en stigning i andelen, som donerer penge til uddannelsesområdet, det sociale område og miljøområdet, mens der er et fald i andelen, som donerer penge til sundhedsområdet, idrætsområdet og området for internationale aktiviteter.

Vi ser en stigning i andelen fra 2004 til 2020, som donerer de højeste årlige beløb (2000 kr. eller flere) og et fald i andelen, som donerer de laveste beløb (0 til 100 kr.). Stigningen, som vi kunne konstatere fra 2004 til 2012, er med andre ord fortsat til 2020.

Blandt de yngste grupper i befolkningen (16-25-årige og 26-35-årige) er der relativt små andele, som donerer penge sammenlignet med de andre aldersgrupper. Respondenter med grundskole eller gymnasie som højeste gennemførte uddannelse er i lavere grad tilbøjelige til at donere penge (43 pct.) sammenlignet med respondenter med videregående uddannelse, hvor 60-65 pct. donerer.

Offentlige såvel som private donationer eller pengegaver samt midler, der indtjenes ved forskellige former for salg, er væsentlige for frivillige organisationers opretholdelse. De fleste private donorer betragter dog ofte donationen som en støtte til en bestemt sag eller organisation og sjældnere som en gerning, som støtter og fastholder, at vi i Danmark har en stærk frivillig sektor.

I dette kapitel undersøger vi, hvem der donerer, hvilke områder der doneres til, samt hvor mange penge befolkningen donerer. Vi sammenligner tallene i 2020 med tallene i frivillighedsundersøgelserne fra 2004 og 2012, hvor respondenterne også blev spurgt om deres donationsmønstre.

Spørgsmålet om pengegaver i 2020 er det samme, som blev stillet i 2012 og 2004. Respondenten er blevet gjort opmærksom på, at vi ved pengegaver forstår et beløb, der gives for at støtte en organisation, forening eller fond eller større aktiviteter, der er drevet af disse. Pengegaverne dækker alle beløb, uanset størrelsesorden, og kan både indbetales fast og ved husstandsindsamlinger. Medlemskontingenter skal ikke tælles med. Endelig skal køb af varer og tjenester, eksempelvis køb af tøj i en frivilligt drevet genbrugsbutik og penge til personer, som tigger om penge, heller ikke tælles med.

9.1 Donationer

I Tabel 9.1 viser vi andelen af befolkningen, der donerer penge på forskellige områder. Tabellen viser, at signifikant færre personer har doneret inden for det seneste år i 2020 sammenlignet med 2012. Hvor andelen i 2012 lå på 71 pct., ligger den på blot 54 pct. i 2020.

Undersøger vi donationer på de forskellige områder, viser resultaterne en stigning i andelen, der donerer, på en række områder fra 2012 til 2020 – især på uddannelsesområdet, det sociale område og miljøområdet. Men vi ser også nogle fald over samme periode på idrætsområdet, men især også på sundhedsområdet (fra 47 pct. i 2012 til 36 pct. i 2020) og området for internationale aktiviteter (fra 39 pct. i 2012 til 28 pct. i 2020). Grunden til, at vi ser et fald på disse områder, kan

meget vel skyldes covid-19-pandemien, der har medført en række udskydninger af store landsindsamlinger samt et ændret (lokalt) fokus på de borgere, der har været mest sårbare i løbet af krisen. Til de store landsindsamlinger er det netop sundhedsområdet og internationale aktiviteter (fx global fattigdom), der er genstand for hjælp og støtte.

Mens der fra 2004 til 2012 er tale om en pæn stabilitet i de områder, der doneres til, ser vi altså fra 2012 til 2020 ret markante ændringer på en række områder.

Tabel 9.1 Andelen af befolkningen, der donerer penge, særskilt for område, der doneres til, og undersøgelsesår. 2004, 2012 og 2020. Procent.

	2004	2012		2020	
Alle områderne	68	71	**	54	***
Kultur	4	4		6	***
Idræt	11	13	*	10	***
Fritid i øvrigt	6	6		5	*
Uddannelsesområdet	4	5	*	9	***
Sundhedsområdet	47	47		36	***
Det sociale område	11	13	*	19	***
Miljøområdet	7	7		10	***
Bolig- og lokalområdet	3	4		4	
Fagligt arbejde	1	1		1	
Rådgivning, jura	3	3		4	
Politik	2	2		2	
Internationale aktiviteter	38	39		28	***
Religion, kirke	5	5		4	
Andre	1	3	***	3	
Antal	3.134	2.809		7.191	

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem 2004 og 2012 og mellem 2012 og 2020.

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

9.2 Donationsbeløb

Ligeså væsentligt som det er at undersøge andelen, som donerer – og donationer på forskellige områder – ligeså væsentligt er det at undersøge de konkrete beløb, der doneres.

Tabel 9.2 viser udviklingen i de årlige beløb til pengegaver til frivillige organisationer opdelt i forskellige kategorier fra 2004 til 2020. For at kunne sammenligne beløbene bagud i tid, er beløbene i 2004 og 2012 reguleret til 2020-beløb ved hjælp af forbrugerprisindekset:

(<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/priser-og-forbrug/forbrugerpriser/forbrugerprisindeks>).

Tabel 9.2 Årlige beløb til pengegaver til frivillige organisationer opdelt i beløbskategorier. 2004-beløb og 2012-beløb reguleret til 2020-beløb. Procent.

	2004	2012		2020	
Pengegaver					
0-100 kr.	13	6	***	2	***
100-250 kr.	19	19		12	***
250-500 kr.	22	17	***	12	***
500-1.000 kr.	18	20		18	
1.000-1.500 kr.	9	11	**	13	
1.500-2.000 kr.	4	5		8	***
2.000+ kr.	15	22	***	35	***

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Med * er markeret statistisk signifikante forskelle mellem 2004 og 2012 og mellem 2012 og 2020.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

2004-beløb og 2012-beløb er reguleret til 2020-beløb ved hjælp af forbrugerprisindeks (<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/priser-og-forbrug/forbrugerpriser/forbrugerprisindeks>). Indeks er opgjort pr. 1. januar 2020, 1. januar 2012 og 1. januar 2004.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

Resultaterne viser en generel stigning i andelen fra 2004 til 2020, som donerer de højeste årlige beløb (2.000 kr. eller mere) og et fald i andelen, som donerer de laveste beløb (0 til 100 kr.). Stigningen, som vi kunne konstatere fra 2004 til 2012, er med andre ord fortsat til 2020.

Tabel 9.3 viser beløbene særskilt for de 14 forskellige områder. Vi viser både gennemsnit og kvartiler for at undersøge, om vi kan se en stigning i det gennemsnitlige beløb såvel som beløbnes fordeling på de forskellige områder. På flere områder ser vi en stigning i det gennemsnitligt donerede beløb, fx på uddannelsesområdet, sundhedsområdet, miljøområdet og området for internationale aktiviteter.

Kvartilerne måler spredningen af beløbene over og under gennemsnittet ved at inddele fordelingen af beløbene i grupper. Nedre kvartil (25 pct. kvartil) angiver det beløb, som 25 pct. af beløbene er under, mens øvre kvartil angiver det beløb, som 75 pct. af beløbene ligger under. På næsten alle områder ser vi en stigning i nedre kvartil og øvre kvartil – dvs. der er en tendens til, at færre personer giver de laveste beløb, og flere personer giver højere beløb. Undtagelsen er det politiske område, bolig- og lokalområdet og det faglige arbejde, hvor vi ikke ser nogen nævneværdig stigning i den nedre eller øvre fordeling af beløbene – måske fordi disse områder i højere grad omfatter faste kontingentbeløb.

Tabel 9.3 Årlige beløb til pengegaver til frivillige organisationer opdelt i kvartiler. 2004, 2012 og 2020. 2004-beløb og 2012-beløb reguleret til 2020-beløb. Kroner.

	25 % kvartil	50 % kvartil	75 % kvartil	Gennemsnit	Antal
Kultur					
2004	126	379	757	1.249	117
2012	213	320	1.065	1.981	100
2020	200	500	1.000	1.078	250
Idræt					
2004	126	252	631	1.416	321
2012	107	320	1.065	1.951	332
2020	200	500	1.000	1.701	390
Fritid i øvrigt					
2004	63	126	252	557	182
2012	80	160	533	717	167
2020	100	200	500	845	211

	25 % kvartil	50 % kvartil	75 % kvartil	Gennemsnit	Antal
Uddannelsesområdet					
2004	126	252	379	689	124
2012	213	479	905	1.299	142
2020	200	500	1.000	1.516	427
Sundhedsområdet					
2004	63	126	379	412	1.391
2012	107	234	533	805	1.236
2020	200	500	1.000	893	1.563
Det sociale område					
2004	126	252	757	887	320
2012	107	266	852	738	349
2020	200	500	1.200	1.156	825
Miljøområdet					
2004	126	196	379	457	200
2012	160	320	852	736	196
2020	200	500	1.000	771	464
Bolig- og lokalområdet					
2004	126	205	568	937	96
2012	107	160	373	458	106
2020	150	200	500	850	175
Fagligt arbejde					
2004	252	631	1.262	1.501	26
2012	107	293	533	1.355	26
2020	250	500	1.200	1.683	56
Rådgivning, jura					
2004	126	252	631	401	90
2012	192	533	1.065	750	85
2020	200	600	1.000	830	173
Politik					
2004	252	316	694	971	60
2012	213	320	533	1.294	45
2020	200	400	750	936	114
Internationale aktiviteter					
2004	63	126	252	345	1.109
2012	107	213	533	703	1.033
2020	150	400	1.000	975	1.163
Religion, kirke					
2004	126	505	1.893	2.832	154
2012	160	533	3.195	4.424	121
2020	200	1.000	5.000	4.092	169
Andre					
2004	126	379	1.136	901	40
2012	107	320	1.385	1.401	67
2020	300	600	1.200	1.389	127

Anm.: 2020 er baseret på vægtede tal.

Kilde: Frivillighedsundersøgelserne 2004, 2012 og 2020.

9.3 Demografiske forskelle

Tabel 9.4 viser sammenhængen mellem donationer og forskellige demografiske karakteristika hos befolkningen. Alle grupper har en forholdsvis stor andel donorer. Dog ser vi, at der især blandt de yngste grupper i befolkningen (16-25-årige og 26-35-årige) er relativt få andele, som donerer penge, sammenlignet med de andre aldersgrupper. Respondenter med grundskole eller gymnasie som højeste gennemførte uddannelse er i lavere grad tilbøjelige til at donere

penge (43 pct.) sammenlignet med respondenter med videregående uddannelse, hvor 60-65 pct. donerer.

Lidt flere kvinder (57 pct.) end mænd (50 pct.) donerer penge årligt, og lidt flere respondenter med hjemmeboende børn (57 pct.) donerer penge sammenlignet med respondenter uden hjemmeboende børn (53 pct.). Disse forskelle er dog ikke substantielt ret store.

Tabel 9.4 Andelen af befolkningen, der donerer penge, særskilt for en række demografiske karakteristika. 2020. Antal og procent.

	Antal	Procent
Køn ***		
Kvinde	2.117	57
Mand	1.754	50
I alt	3.871	54
Alder ***		
16-25 år	264	31
26-35 år	338	44
36-45 år	486	54
46-55 år	800	61
56-65 år	781	59
66-75 år	780	60
76+ år	422	56
I alt	3.871	54
Højeste gennemførte uddannelse ***		
Grundskole/gymnasie	904	43
Erhvervsuddannelse	1.192	52
KVU	225	60
MVU	950	65
LVU	565	64
I alt	3.835	54
Hjemmeboende børn **		
Nej	2.913	53
Ja	960	57
I alt	3.873	54

Anm.: * indikerer et signifikansniveau på mindre end 5 pct., ** på mindre end 1 pct. og *** på mindre end 0,1 pct. ved en χ^2 uafhængighedstest.

Kilde: Frivillighedsundersøgelsen 2020.

Litteratur

- Amilon, A., Fridberg, T. & Larsen, M.R. (2019). *Ældres frivillige arbejde: Udviklingen over tid*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Andersen, L.L. & Espersen, H.H. (2017). Samskabelse, samproduktion og partnerskaber – teoretiske perspektiver. I: *Socialstyrelsen, Partnerskaber og samarbejder mellem civilsamfund og kommuner*. Odense: Socialstyrelsen, s. 107-135.
- Andersen, L.L., Bager, T. & Hulgård, L. (2009). *Socialt entreprenørskab GEM-antologi 2009*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Benjaminsen, L., Andrade, S.B. & Bastholm, S.H. (2017). *Fællesskabsmålingen. En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Boje, T. (2017). *Civilsamfund, medborgerskab og deltagelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bovaird, T. & Loeffler, E. (2012). From Engagement to Co-production: The Contribution of Users and Communities to Outcomes and Public Value, *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 23(4), 1119–1138.
- Carlsen, H.J., Toubøl, J. & Brincker, B. (2020). On solidarity and volunteering during the COVID-19 crisis in Denmark: the impact of social networks and social media groups on the distribution of support. *European Societies*, 23(Sup.1), S122-S140.
- Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2017a). Tal om det frivillige Danmark. Analyse af befolkningens frivillige engagement. En af tre undersøgelser af frivilligheden i Danmark. Center for Frivilligt Socialt Arbejde, Odense.
- Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2017b). *Tal om kommuner og frivillighed. Analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde. Frivilligrapporten 2016-2018. En af tre undersøgelser af frivilligheden i Danmark*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.
- Center for Frivilligt Socialt Arbejde (2018). *Tal om frivillighed i Danmark. Frivilligrapport 2016-2018*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde.
- Center for frivilligt socialt arbejde (2020). *Regler for frivillige på offentlige ydelser*. Lokaliseret på: <https://frivillighed.dk/guides/regler-for-frivillige-paa-offentlige-ydelser>, [Seneste revision: 17. sept. 2020].
- Enjolras, B. & Strømsnes, K., eds. (2017). *Scandinavian Civil Society and Social Transformations: The Case of Norway* Cham: Springer Nature.
- Espersen, H.H. & Andersen, L.L. (2017). Styring og samarbejde i det boligsociale arbejde. Om civilsamfund, partnerskaber, samskabelse og samproduktion. I: B. Mazanti & L. G. Aner, red., *Socialt arbejde i udsatte boligområder*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 129-224.

- Espersen, H.H., Andersen, L.L., Tortzen, A. & Olsen, L. (2018). *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde. En analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*. København: VIVE Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Espersen, H.H., Andersen, L.L. & Tortzen, A. (udkommer 2021). Civil Society Organizations and Municipalities in Changing Times: Potentials and Pitfalls in the Collaborative Turn. I: B. Ibsen, red., *Voluntary and Public Sector Collaboration in Scandinavia - New Approaches to Co-Production*. London: Palgrave Macmillan.
- Frederiksen, M., Henriksen, L.S. & Grubb, A. (udkommer 2021). Innovation without participation? The counterfactuals of community co-production. I: B. Ibsen, red., *Voluntary and Public Sector Collaboration in Scandinavia - New Approaches to Co-Production*. London: Palgrave Macmillan.
- Fridberg, T. & Henriksen, L.S. (2014). *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Fridberg, T. & Ibsen, B. (2006). *Den frivillige sektor i Danmark: Omfang og Betydning*. København: SFI Socialforskningsinstituttet.
- Grubb, A. (2016). *Vi vil bare spise chokoladekiks og hjælpe. En kvalitativ undersøgelse af unge frivilliges deltagelse i en ikke-medlemsbaseret, digitalt koordineret organiseringsform af frivilligt socialt arbejde*. Ph.d.-afhandling. Aalborg: Aalborg Universitet.
- Grubb, A. & Henriksen, L.S. (2018). On the Changing Civic Landscape in Denmark and its Consequences for Civic Action. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Non-profit Organizations*, 30, 62–73.
- Henriksen, L.S. (2019). Det civile samfund, associationer og demokrati. I: A. Blok, A & C.B. Laustsen, red., *Sociologiens problemer. En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Henriksen, L.S., Strømsnes, K & Svedborg, L. (2019). Understanding Civic Engagement. The Scandinavian Context. I: L.S. Henriksen, K. Strømsnes & L. Svedberg, eds., *Civic Engagement in Scandinavia. Volunteering, Informal Help and Giving in Denmark, Norway and Sweden*. Cham: Springer Nature.
- Hulgård, L. (2002). Civilsamfund eller social kapital? En institutionel kritik af Habermas og Putnam inspirerede civilsamfundsteorier, *Dansk Sociologi*, 13(4), 59-75.
- Hustinx, L. & Lammertyn, F. (2003). Collective and reflexive styles of volunteering: A sociological modernization perspective. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 14(2), 167-188.
- Ibsen, B. & Espersen, H.H. (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører: forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte*. København: Syddansk Universitet & KORA - Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.
- Ibsen, B. (ed). (2020). *Den frivillige kommune*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Koch, N.I., Henriksen, L.S., Fridberg, T & Rosdahl, D. (2005). *Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark*. København: SFI - Socialforskningsinstituttet.

- La Cour, A. (2010) Statens frivillighedspolitik op på briksen. *Social kritik. Tidsskrift for Social Analyse og Debat*, 22(122), 64-68.
- Loga, J. (2018). Sivilsamfunnets roller i velferdsstatens omstilling. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 2(01), 58-73.
- Lorentsen, M.N. (2020). Professor: Med velfærdsstaten på retur er corporate volunteering på vej frem. *Altinget Civilsamfund*, d. 23. juni 2020. <https://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/professor-med-velfaerdsstaten-paa-retur-er-corporate-volunteering-paa-vej-frem>.
- Rambøll (2017). *Frivillighedsundersøgelsen 2017*. Rapport til Børne- og Socialministeriet. København: Rambøll.
- Regeringen (2017). *Strategi for et stærkere civilsamfund*. København: Finansministeriet.
- Salamon, L.M., Sokolowski, S.W. & List, R. (2003). *Global Civil Society: An Overview*. Baltimore: The John Hopkins University.
- Social- og Indenrigsministeriet. (2016). *10 mål for social mobilitet. Fordi alle kan*. København: Social- og Indenrigsministeriet (SIM).
- Svedberg, L., von Essen, J. & Jegermalm, M. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin - insatser i och utanför föreningslivet*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Sørensen, E. & Torfing, J., red. (2011). *Samarbejdsdrevet innovation i den offentlige sektor*. København: Jurist og Økonomforbundets Forlag.
- Tortzen, A. (2016). *Samskabelse i kommunale rammer. Hvordan kan ledelse understøtte samskabelse?* Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Toubøl, J. & Carlsen, H.B. (2020). Frivillig hjælp og omsorg under Covid-19 krisen: Omfang, socioøkonomisk fordeling og arbejdsdeling, *Samfundsøkonomen*, 2020(4), 48–61.
- Voorberg, W.H., Bekkers, V.J.J.M. & Tummers, L. G. (2015). A Systematic Review of Co-Creation and Co-Production: Embarking on the social innovation journey. *Public Management Review*, 17(9), 1333-1357.
- Wollebæk, D & Sivesind, H.K (2010). *Fra folkebevægelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997-2009*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Bilag 1 Følgegruppens medlemmer

Følgegruppen til undersøgelsen har mødtes to gange. Første møde havde til formål at kvalificere spørgeskemaet, mens det andet møde havde til formål at kvalificere foreløbige analyser af data. Følgegruppen har bestået af følgende repræsentanter:

- Torben Fridberg, seniorforsker emeritus, VIVE
- Asger Graa Andreasen, analytiker VIVE
- Niels Westermann Brændgaard, analytiker VIVE
- Helle Hygum Espersen, chefanalytiker VIVE
- Bo Bilde, teamleder, Danmarks Statistik
- Alberta Hansen, metodekonsulent, Danmarks Statistik
- Sarah Maria Brandt, fuldmægtig, Social- og Ældreministeriet
- Marie Kaastrup Nielsen, fuldmægtig, Social- og Ældreministeriet
- Nikolaj Beuschel, specialkonsulent, Social- og Ældreministeriet
- Ninna Henriksen, fuldmægtig, Frivilligrådet
- Laura Høvring Møller, fuldmægtig, Frivilligrådet
- Casper Bo Danøe, sekretariatsleder, FriSe - Landsforeningen for Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark
- Laura Auken, Centerchef, Center for Frivilligt Socialt Arbejde
- Mette Hjære, teamleder for analyse og formidling, Center for Frivilligt Socialt Arbejde
- Jakob Rathlev, (daværende) direktør, Idrættens Analyseinstitut
- Malene Thøgersen, senioranalytiker, Idrættens Analyseinstitut
- Bjarne Ibsen, professor og centerleder, Institut for idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet
- Thomas Boje, professor, Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, Roskilde Universitet
- Lars Skov Henriksen, professor, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet.

Derudover har forskerne mødtes lidt flere gange.

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD